

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Dopady pandemie COVID-19 na světovou ekonomiku

Impacts of the COVID-19 Pandemic on the World Economy

STUDIJNÍ PROGRAM

Projektové řízení inovací

VEDOUCÍ PRÁCE

doc. RNDr. Bohumír Štědroň, CSc.

NGUYEN

VIET ANH

2021

I. OSOBNÍ A STUDIJNÍ ÚDAJE

Příjmení: **Nguyen** Jméno: **Viet Anh** Osobní číslo: **493544**
Fakulta/ústav: **Masarykův ústav vyšších studií**
Zadávající katedra/ústav: **Institut ekonomických studií**
Studijní program: **Projektové řízení inovací**

II. ÚDAJE K DIPLOMOVÉ PRÁCI

Název diplomové práce:

Dopady pandemie COVID-19 na světovou ekonomiku

Název diplomové práce anglicky:

Impacts of the COVID-19 Pandemic on the World Economy

Pokyny pro vypracování:

CÍL: Cílem diplomové práce je zhodnotit dopad celosvětové pandemie Covid-19 na globální ekonomiku a přístupy vlád k hospodářské politice. Dílčím cílem je za pomoci teoretického pozadí a zjištěných poznatků formulovat „optimální“ hospodářskou politiku minimalizující negativní dopad pandemického exogenního šoku, jenž světové hospodářství ještě nikdy nečelilo.

PŘÍNOS: Přínosem DP je aktuálnost problematiky a rozšíření povědomí o dosud novém typu krize ovlivňující všechny směry ekonom. myšlení. OSNOVA: (1) Úvod; (2) Pandemie COVID-19 (4) (Makro)ekonomická teorie a prognostické metody; (5) Globalizace a dopady na hlavní světové regiony a odvětví (6) Přístupy k hospodářské politice (7) Predikce vývoje (8) Diskuse; (9) Závěr

Seznam doporučené literatury:

- (1) ŠTĚDRŮŇ, Bohumír a kol. Prognostika. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-746-0.
- (2) KUBAL, Michal a Vojtěch GIBIŠ. Pandemie. Zlín: Kniha Zlín, 2020. ISBN 978-80-7662-047-6.
- (3) The World Bank. Global Economic Prospect: Pandemic, Recession: The Global Economy in Crisis
- (4) International Monetary Fund. World Economic Outlook, October 2020: A Long and Difficult Ascent

Jméno a pracoviště vedoucí(ho) diplomové práce:

doc. RNDr. Bohumír Štědroň, CSc., FD ČVUT

Jméno a pracoviště druhé(ho) vedoucí(ho) nebo konzultanta(ky) diplomové práce:

Datum zadání diplomové práce: **25.01.2021**

Termín odevzdání diplomové práce: **20.08.2021**

Platnost zadání diplomové práce: **19.09.2022**

doc. RNDr. Bohumír Štědroň, CSc.
podpis vedoucí(ho) práce

Mgr. František Hřebík, Ph.D.
podpis vedoucí(ho) ústavu/katedry

prof. PhDr. Vladimíra Dvořáková, CSc.
podpis děkana(ky)

III. PŘEVZETÍ ZADÁNÍ

Diplomant bere na vědomí, že je povinen vypracovat diplomovou práci samostatně, bez cizí pomoci, s výjimkou poskytnutých konzultací. Seznam použité literatury, jiných pramenů a jmen konzultantů je třeba uvést v diplomové práci.

Datum převzetí zadání

Podpis studenta

NGUYEN, Viet Anh. *Dopady pandemie COVID-19 na světovou ekonomiku*. Praha: ČVUT 2021. Diplomová práce. České vysoké učení technické v Praze, Masarykův ústav vyšších studií.

**MASARYKŮV ÚSTAV
VYŠŠÍCH STUDIÍ
ČVUT V PRAZE**

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci vypracoval samostatně. Dále prohlašuji, že jsem všechny použité zdroje správně a úplně citoval a uvádím je v příloženém seznamu použité literatury.

Nemám závažný důvod proti zpřístupnění této závěrečné práce v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) v platném znění.

V Praze dne: 20. 08. 2021

Podpis:

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval doc. RNDr. Bohumíru Štědroňovi, CSc. za poskytnutí velmi cenných rad, konstruktivní připomínky a za odborné vedení diplomové práce.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá hodnocením dopadu celosvětové pandemie COVID-19 na vyspělé země G7 a Českou republiku a na státy v uskupení BRICS. Důraz je kladen především na hodnocení vývoje od prvotních restriktivních opatření vlád až po stimulační reakce tvůrců hospodářské politiky. Na základě metod analýzy a komparace jsou pak vyhodnoceny dopady na vybraná odvětví a skupinu největších globálních, převážně technologických společností. Na základě zjištěných poznatků a za pomoci teoretického pozadí je v závěru práce vedena diskuse o budoucím vývoji postcovidové společnosti se zaměřením na globalizaci, digitalizaci a hospodářsko-politickou situaci.

Klíčová slova

COVID-19, pandemie, koronavirus, očkování, světová ekonomika, G7, BRICS, hospodářská politika, globalizace, prognóza

Abstract

The thesis deals with the assessment of the impact of the global pandemic COVID-19 on the developed G7 countries and the Czech Republic and on the BRICS countries. The focus is mainly on the evaluation of developments from the initial restrictive measures of governments to the stimulative responses of economic policy makers. Based on the methods of analysis and comparison, the impacts on selected sectors and a group of the largest global, mainly technology companies are then evaluated. Based on the findings and with the help of the theoretical background, the thesis concludes with a discussion of the future development of the post-Covid society, focusing on globalization, digitalization, and the economic policy situation.

Key words

COVID-19, pandemic, coronavirus, vaccination, global economy, G7, BRICS, economic policy, globalization, forecast

Obsah

Úvod	5
Cíl práce a metodika	6
1 Pandemie COVID-19.....	7
1.1 Virus a člověk.....	8
1.1.1 Očkování proti COVID-19	11
1.2 Pandemie COVID-19 ve světě	14
1.3 Průběh pandemie COVID-19 v ČR.....	17
2 Hospodářská politika a biologická krize	19
2.1 Globální nabídkové a poptávkové šoky	19
2.1.1 Srovnání pandemie COVID-19 s globální finanční a hospodářskou krizí.....	20
2.2 Účinnost hospodářské politiky	23
2.2.1 Fiskální politika v době pandemie	23
2.2.2 Měnová politika v době pandemie.....	25
3 Dopady pandemie COVID-19 na světovou ekonomiku.....	27
3.1 Dopady na ekonomiku ČR.....	28
3.1.1 Rushin index ekonomické aktivity	33
3.1.2 Dopady na internetové obchodování v ČR.....	35
3.2 Dopady na země G7.....	36
3.2.1 Spojené státy americké (USA)	37
3.2.2 Japonsko	40
3.2.3 Německo.....	43
3.2.4 Spojené království (UK)	45
3.2.5 Francie	48
3.2.6 Itálie.....	50
3.2.7 Kanada.....	53
3.2.8 Předpokládaný vývoj ve vyspělých ekonomikách G7	55
3.3 Dopady na BRICS.....	56
3.3.1 Čína.....	57
3.3.2 Indie.....	60
3.3.3 Rusko	63

3.3.4	Brazílie	65
3.3.5	Jihoafrická republika (JAR)	68
3.3.6	Předpokládaný vývoj v rozvíjejících se ekonomikách BRICS	70
4	Dopady na vybraná odvětví hospodářství	71
4.1	Pandemie vs. Letecká doprava	71
4.2	Dopad pandemie na globální hodnotové řetězce	73
4.3	Dopad COVID-19 na globální kapitálové trhy	75
4.4	2020–2021, Vítězové a poražení	77
5	Prognóza vývoje	79
5.1	Hospodářsko-politický vývoj	79
5.2	Dopad COVID-19 na budoucí globalizaci	82
5.3	Vliv pandemie na digitalizaci	85
	Diskuse.....	87
	Závěr	89
	Seznam použité literatury	90
	Seznam grafů.....	95
	Seznam tabulek	97

Úvod

Probíhající pandemie COVID-19 vyvolala alarmující rychlostí globální ekonomický šok obrovského rozsahu, který vedl k prudkým recesím v mnoha zemích. Dopady na zdraví lidí donutilo vlády jednotlivých zemí do určité míry k omezení pohybu osob na nezbytné minimum, s tím souviselo a stále ještě souvisí zmírnění zátěže na systémy zdravotní péče vedoucí k uzamčení významné části ekonomiky, uzavření škol a omezení až zastavení cestování. Pandemie a související zmírňující opatření narušila hospodářské činnosti, prudce omezila spotřebu a investice, a také omezila nabídku pracovních sil. Paradoxně vedle omezení pracovních sil docházelo zároveň k prudkému růstu nezaměstnanosti. Přeshraniční vedlejší účinky dále narušily dodavatelské řetězce, finanční a komoditní trhy, mezinárodní obchod a cestovní ruch se prakticky ze dne na den zastavil. K velmi rychlému šíření nemoci dopomohla také současná globalizace, nárůst urbanizace, užší integrace světové ekonomiky a rychlé a snadné cestování. Ekonomicky ochromeny byly tak i státy s menším výskytem nemoci.

Mnoho zemí ve snaze odvrátit katastrofické dopady na hospodářství poskytlo rozsáhlou fiskální podporu v astronomických výškách, často doprovázenou uvolněním měnových politik centrálních bank. Stimuly mají za cíl zachovat stabilitu celého systému a snížit nejistotu budoucího očekávání aktérů ekonomiky, neboť výdaje domácností na konečnou spotřebu a investice firem závisí nejen na aktuálním stavu situace, ale i na základě budoucího očekávání. Získání pandemie pod kontrolou v dlouhodobém horizontu je tak nezbytným předpokladem pro méně volatilní globální ekonomický vývoj a zvládnutí potenciálních recesí.

Pandemie dále zdůrazňuje naléhavou potřebu globální spolupráce a solidarity v oblasti zdraví a ochrany zranitelného obyvatelstva. Účinný koordinovaný boj proti koronavirové pandemii vyžaduje zajištění včasného přístupu k očkovacím látkám, diagnostice a léčbě všude po celém světě pro zlepšení schopnosti předcházet v budoucnosti podobným událostem.

Cíl práce a metodika

Primárním cílem diplomové práce je zjistit dopad celosvětové pandemie COVID-19 na vyspělé země G7 (Spojené státy, Japonsko, Německo, Spojené království, Francie, Itálie, Kanada) a Českou republiku a na státy v uskupení BRICS (Brazílie, Rusko, Indie, Čína, Jižní Afrika), jenž celkově reprezentují přes 70 % globální ekonomiky. Největší důraz je kladen především na hodnocení vývoje od prvotních restriktivních opáření vlád až po stimulační reakce tvůrců hospodářské politiky. Dílčím cílem je na základě metod analýzy a komparace zhodnotit přímé dopady na vybraná odvětví a skupinu největších globálních, převážně technologických společností. Dalším, nicméně neméně důležitým cílem je, za pomoci teoretického pozadí a zjištěných výsledků diskutovat o budoucím vývoji postcovidové společnosti se zaměřením na globalizaci, digitalizaci a hospodářsko-politickou situaci.

Práce je rozdělena do čtyř logických celků. Pro vypracování a dosahování cílů je nejprve nutné se v první části seznámit s virem (koronavirem) jako takovým, především s jeho biologickými vlastnostmi. To nám pomůže obecně pochopit jeho neodmyslitelnou roli v přírodních systémech a v našem běžném i ekonomickém životě. Po obecném seznámení se s virem SARS-CoV2 dojde k popisu průběhu pandemie COVID-19 v České republice a následně vlivem globalizace i ve světě.

Druhá část se zabývá interpretací globálních nabídkových a poptávkových šoků, jejichž správná identifikace a vyhodnocení dopomůže vládám lépe aplikovat v následujících měsících a letech nástroje fiskální a monetární politiky. V období počáteční nejistoty v první polovině roku 2020 bylo zřejmé, že cílem téměř všech vlád byla masivní fiskální expanze doprovázená uvolňováním měnových podmínek v podobě snížení úrokových sazeb, jejíž podstatou bylo zabránit nepříznivým sociálním a ekonomickým dopadům.

Třetí část se zaměřuje na vyhodnocení výrazného propadu HDP v roce 2020 na datech vyspělých zemí G7+ČR a společného hospodářského uskupení států BRICS v kontextu působení negativních pandemických vlivů, neboť se jedná o biologickou krizi v rozsahu i velikosti dosud nezaznamenané v moderních ekonomických dějinách. V této části je věnována pozornost také dopadům na vybraná odvětví hospodářství v souvislosti s analýzou vítězů a poražených. Na předchozí tři části poté navazuje poslední čtvrtá kapitola věnovaná akceleraci digitalizace a prognózám vývoje společnosti.

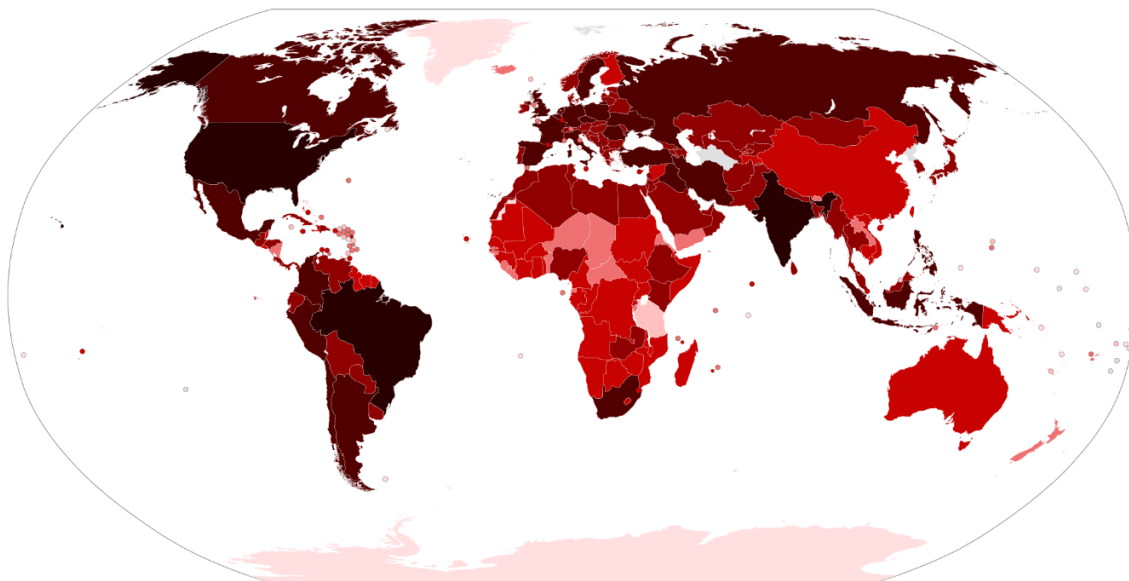
Potřebná data jsou získána z několika různých zdrojů. Informace týkající se otázek veřejného zdraví jsou čerpány ze Světové zdravotnické organizace (WHO), národního institutu Spojených států amerických pro veřejné zdraví CDC – Centers for Disease Control and Prevention a Evropského střediska pro prevenci a kontrolu nemoci (ECDC – European Center for Disease Prevention and Control). Statisticko-ekonomická data jsou poté pro větší důvěryhodnost čerpána z více pramenů, především z centrálních bank a uznávaných mezinárodních institucí jako jsou Světová banka (World Bank), Mezinárodní měnový fond (IMF) nebo Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). Významná část použité literatury pochází od zahraničních autorů publikujících odborné články do recenzovaných a impaktních časopisů dostupných například ve vědecké databázi sciencedirect.com.

1 Pandemie COVID-19

Pandemie COVID-19 je probíhající celosvětová pandemie koronavirové choroby, primárně způsobená těžkým akutním respiračním syndromem zvaného SARS-CoV-2. Podle světové zdravotní organizace (WHO) byl první případ identifikován 1. prosince 2019 v čínském městě Wu-Chan. Nutné však podotknout, že WHO spoléhá pouze na data svých členských zemí a sama neprovádí vlastní šetření, není tedy stále zřejmé, kdy a kde došlo přesně k prvotní infekci. Za první ohnisko se tak považuje velkoobchodní trh s mořskými plody Chua-nan, kde došlo pravděpodobně k prvnímu přenesení viru na člověka. Co lze však považovat za relativně jisté je původ viru z netopýrů, kteří nakazili jiné zvíře, a dle nejnovějších studií se nejednalo o luskouny, ale toulavé psy. K objasnění původu nemoci ustanovila WHO mezinárodní tým výzkumníků¹, kteří provádí řadu dílčích výzkumů s cílem identifikovat zdroj nákazy. Sledování cesty viru je velmi důležité pro prevenci budoucích potenciálních přenosů na člověka.

Jak je z následujícího grafu 1 zřejmé, pandemie je globálního charakteru a k 3. červenci 2021 bylo zasaženo více než 220 zemí a teritorií. Reakce na pandemii vyústila v závažné narušení sociálních a ekonomických aktivit. Výsledný negativní dopad do globální ekonomiky bude pravděpodobně vyšší i z důvodu současné, velmi silné provázanosti na poli mezinárodního obchodu.

Graf 1 Kumulativní potvrzené případy podle zemí k 23. června 2021

10 000 000+ | 1 000 000–9 999 999 | 100 000–999 999 | 10 000–99 999 | 1 000–9 999 | 100–999 | 1–99 | 0

Zdroj: Johns Hopkins University CSSE (2021)²

¹ MALLAPATY, Smriti. *Where did COVID come from? WHO investigation begins but faces challenges*. [online]. Nature. 2020-11-11, roč. 587, čís. 7834, s. 341–342. [cit. 2021-7-4]. Dostupné z: <<https://www.nature.com/articles/d41586-020-03165-9>>

² COVID-19 Data Repository by the Center for Systems Science and Engineering (CSSE) [online]. Johns Hopkins University, 2021 [cit. 2021-7-4]. Dostupné z: <<https://github.com/CSSEGISandData/COVID-19>>

1.1 Virus a člověk

Ačkoli se může zdát, že COVID-19 přišel jako blesk z čistého nebe, opak je pravdou. Pouze na Zemi se odhaduje počet virů na deset na třicátou prvou, to je například více než počet hvězd v pozorovatelném vesmíru³. Nová a doposud neznámá virová onemocnění nejsou tedy žádnou vzácností. Objevují se podobně často jako velká zemětřesení, povodně či rozsáhlé požáry jednou za několik let. Jen v 21. století můžeme pozorovat dvě podobná onemocnění dýchacích cest a v rámci analýzy a kvantifikace dopadu je vhodné si tyto akutní respirační syndromy představit.

Prvním z nich je SARS (Severe Acute Respiratory Syndrom) poprvé hlášený v listopadu 2002 z čínské provincie Guangdong na jihovýchodě země. Epidemie SARS je způsobená virem SARS-CoV, jenž pochází od netopýřů z čeledi vápencovitých, ze kterých se dále přenesl na malé šelmy cibetky, které se prodávaly na zdejší zvěřecím trhu. Zhruba o 10 let později je následně objeven MERS (Middle East Respiratory Syndrome Coronavirus), který se projevoval zápallem plic provázeného selháním ledvin. Nosičem MERS-CoV z netopýřů byl pro změnu velbloud. Obě nemoci jak SARS, tak i MERS jsou velmi vážného rázu, na první z nich zemřel každý desátý, na MERS dokonce umírá každý třetí.

Následující tabulka 1 charakterizuje a porovnává rozsah epidemie posledních tří identifikovaných nemocí koronaviru. K 3. červenci 2021 je diagnostikováno necelých 184 milionů případů a téměř 4 miliony úmrtí. Průměrný počet případů za posledních 7 dní je zhruba 2,7 milionů, v případě úmrtí se číslo zastavuje u 58 tisíc. Lze předpokládat, že tato čísla budou stoupat či klesat v souvislosti se zvládáním pandemie ve světě.

Z tabulky lze dále vyzorovat nesrovnatelně vyšší čísla v případě COVID-19. Oproti SARS je inkubační doba dvakrát delší, což umožňuje velmi rychlé šíření infekce. Riziko tkví v tom, že pacient nemusí pociťovat žádné příznaky, přesto je infekční a může virus šířit dále.

Tabulka 1 Epidemie koronaviru v 21. století

Název	COVID-19	MERS	SARS
Typ koronaviru	SARS-CoV-2	MERS-CoV	SARS-CoV
Země původu	Čína	Saudská Arábie	Čína
Období šíření	12/2019 – nyní	4/2012 – nyní	11/2002–7/2003
Způsob přenosu	kapénkami	kapénkami	kapénkami
Reprodukční číslo (R_0)	1,4–3,9	0,3–0,8	2–5
Počet potvrzených případů	183 979 177	2 521	8 098
Celkový počet úmrtí	3 982 451	866	774
Smrtnost (v %)	2, 16	34,4	9,6
Inkubační doba ve dnech	2–14	2–14	2–7
Počet zasažených zemí	Celý svět	27	29

Zdroj: WHO (2021), data k 3. červenci 2021, vlastní zpracování

³ Počet hvězd v pozorovatelném vesmíru se odhaduje na 10^{21} . Některé studie uvádí o jeden až dva řády více, stále je to však o několik řádů méně než počet virů na zemi.

Podobně dlouhou inkubační dobu má naopak MERS, ale na rozdíl od COVID-19 vykazuje velmi nízké reprodukční číslo, což znamená obtížnější přenositelnost z člověka na člověka. I ve srovnání se SARS vykazuje MERS podstatně menší počet potvrzených případů, ale zároveň má nejvyšší smrtnost.

Všechny viry, včetně SARS-CoV-2 začnou navíc časem mutovat. Většina změn má velmi malý nebo žádný vliv na vlastnosti viru, avšak některé změny mohou ovlivnit vlastnosti jako je snadnější šíření, závažnější průběh onemocnění nebo i větší odolnost vůči vakcínám.

WHO ve spolupráci s partnery jako jsou vnitrostátní orgány, instituce a sítěmi odborníků monitoruje a hodnotí vývoj SARS-CoV-2 od ledna 2020, přičemž až na konci roku 2020 vznikl jednoduchý a srozumitelný popis variant⁴, který rozděluje jednotlivé mutace do dvou oblastí na:

- Znepokojivé varianty
- Varianty hodné zájmu

Varianta SARS-CoV-2, která se označuje za „znepokojivou“, je spojena s jednou nebo více z následujících změn na úrovni globálního významu pro veřejné zdraví:

- Zvýšení přenositelnosti nebo škodlivá změna epidemiologie COVID-19
- Zvýšení virulence nebo změna klinického projevu nemoci
- Snížení účinnosti opatření v oblasti veřejného zdraví a sociálních opatření nebo dostupné diagnostiky, vakcín a terapie

Následující tabulka 2 ukazuje znepokojivé varianty dle rozdělení WHO chronologicky podle času označení. Jako první byly koncem prosince 2020 pojmenovány varianty *alfa* a *beta*, v lednu 2021 následovala „brazílská“ varianta *gamma* a poslední zaznamenanou mutací v systému je „indická“ varianta *delta*.

Tabulka 2 Znepokojivé varianty SARS-CoV-2

WHO štítek	Místo a čas objevení	Datum označení
Alpha	Spojené království, Srpen-2020	18. prosince 2020
Beta	Jižní Afrika, Květen-2020	18. prosince 2020
Gamma	Brazílie, Listopad-2020	11. ledna 2021
Delta	Indie, Říjen-2020	11. května 2021

Zdroj: WHO (2021), data k 3.7.2021, vlastní zpracování

⁴ Tracking SARS-CoV-2 variants [online]. WHO, 2021 [cit. 2021-7-4]. Dostupné z: <<https://www.who.int/en/activities/tracking-SARS-CoV-2-variants/>>

Dle vládní studie Imperial College London⁵ byla např. varianta *delta* nebo tzv. indická mutace v polovině června 2021 zodpovědná za 90 % všech infekcí ve Spojeném království, nahradila tak za relativně krátkou dobu variantu *alfa* (britská varianta), která stála např. za jarní a doposud největší vlnou epidemie v České republice. Nejnovější poznatky zároveň ukazují o 50 % rychlejší šíření oproti variantě *alfa*, čímž jde o zatím nejinfekčnější ze všech známých variant mutace koronaviru. Hrozbou pro celosvětové rozšíření je také větší odolnost vůči vakcínám, a to zejména u lidí, kteří zatím dostali pouze jednu dávku.

Naopak varianta SARS-CoV-2, která se označuje jako „hodná zájmu“, je spojena s jednou nebo více z následujících změn:

- Je příčinou komunitního přenosu či způsobuje více případů/klastrů COVID-19 nebo byla zjištěna ve více zemích
- WHO po konzultaci s pracovní skupinou WHO vyhodnotí jako znepokojivou variantu

Následující tabulka 3 poté ukazuje šest variant SARS-CoV-2 hodných zájmu. Poslední zaznamenanou variantou je *lambda* z června letošního roku.

Tabulka 3 Varianty SARS-CoV-2 hodné zájmu

WHO štítek	Místo a čas objevení	Datum označení
Epsilon	USA, Březen-2020	5. března 2021
Zeta	Brazílie, Duben-2020	17. března 2021
Eta	Více zemí, Prosinec-2020	17. března 2021
Theta	Filipíny, Leden-2021	24. března 2021
Iota	USA, Listopad-2020	24. března 2021
Kappa	Indie, Říjen-2020	4. dubna 2021
Lambda	Peru, Prosinec-2020	14. června 2021

Zdroj: WHO (2021), data k 3.7.2021, vlastní zpracování

Nelze ignorovat skutečnost, že původní vir ani jeho mutace nejsou na rozdíl od bakterií živé, jsou to věci, nikoliv organismy. Co mají ale naopak společného s živými organismy je jejich schopnost „množit se“. Konkrétně využívají právě živé organismy buňky, které napadají, aby vytvořily co nejvíc kopií sebe sama. Ve velkém počtu již mohou způsobovat různé respirační problémy a vést k selhávání plic. Problém léčby je tak mnohem obtížnější než u bakterií, na které působí antibiotika, látky inhibující množení mikroorganismů či přímo usmrcující některé mikroorganismy. V případě COVID-19 a celosvětovému rozsahu dává největší naději vakcína, a především dostatečná proočkovanost populace proti virovým onemocněním.

⁵ *Coronavirus infections rising exponentially in England – REACT study* [online]. Imperial College London, 2021 [cit. 2021-7-4]. Dostupné z: <<https://www.imperial.ac.uk/news/224113/coronavirus-infections-rising-exponentially-england-react/>>

1.1.1 Očkování proti COVID-19

U lidí s onemocněním COVID-19 je hlášena široká škála příznaků, od mírných příznaků až po těžká onemocnění. Příznaky se mohou objevit 2–14 dní po expozici viru. U starších nebo chronicky nemocných osob, jako jsou osoby se srdečním nebo plicním onemocněním nebo cukrovkou, se mohou v průběhu onemocnění vyskytnout závažnější komplikace. K hlavním příznakům onemocnění koronavirem patří zejména⁶:

- Horečka nebo zimnice
- Kašel
- Dušnost nebo potíže s dýcháním
- Únava
- Bolesti svalů a kloubů
- Bolest hlavy
- Bolest v krku
- Ztráta chuti a čichu
- Zvracení a průjem
- Vyrážka na těle

S ohledem na nedostatek účinné léčby proti viru SARS-CoV-2 je stále častěji považována vakcinace jako nejslibnější a neúčinnější prostředek k tomu, aby svět z dlouhodobého hlediska zvládl pandemii COVID-19. Naštěstí byly vakcíny vyvinuty mnohem rychleji, než se očekávalo, a již nyní, několik měsíců po propuknutí pandemie, WHO vyhodnotila, že následující vakcíny proti COVID-19 splňují nezbytná kritéria pro bezpečnost a účinnost⁷:

- AstraZeneca/Oxford vaccine
- Johnson & Johnson
- Moderna
- Pfizer/BionTech
- Sinopharm
- Sinovac

Nejsou to však samotné vakcíny, které zastaví pandemii, je to očkování a důvěra obyvatelstva nejen k novým vakcínám, ale také k těm, kteří je vyrábějí, a důvěra k vládám, jež je nakupují a dále redistribuují. To, jak vlády řeší reakce na COVID-19, bude klíčovým faktorem ovlivňujícím důvěru veřejnosti v očkování a jejich přijetí. Například výzkum ORB International, provedený v prosinci 2020 v rámci projektu „*Vaccine Confidence Project*“, zjistil, že ochota přijmout očkování proti koronaviru je vyšší, pokud byla vláda vnímána pozitivně v řešení pandemické situace. Naopak negativní vnímání vládní reakce způsobilo zároveň nižší ochotu obyvatel nechat se očkovat⁸.

Údaje k 5. červenci 2021 evidují ve světě již 3,22 miliard aplikací dávek vakcíny⁹.

⁶ *Symptoms of COVID-19* [online]. CDC, 2021 [cit. 2021-7-4]. Dostupné z: <<https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/symptoms-testing/symptoms.html>>

⁷ *COVID-19 advice for the public: Getting vaccinated* [online]. WHO, 2021 [cit. 2021-7-4]. Dostupné z: <<https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/covid-19-vaccines/advice>>

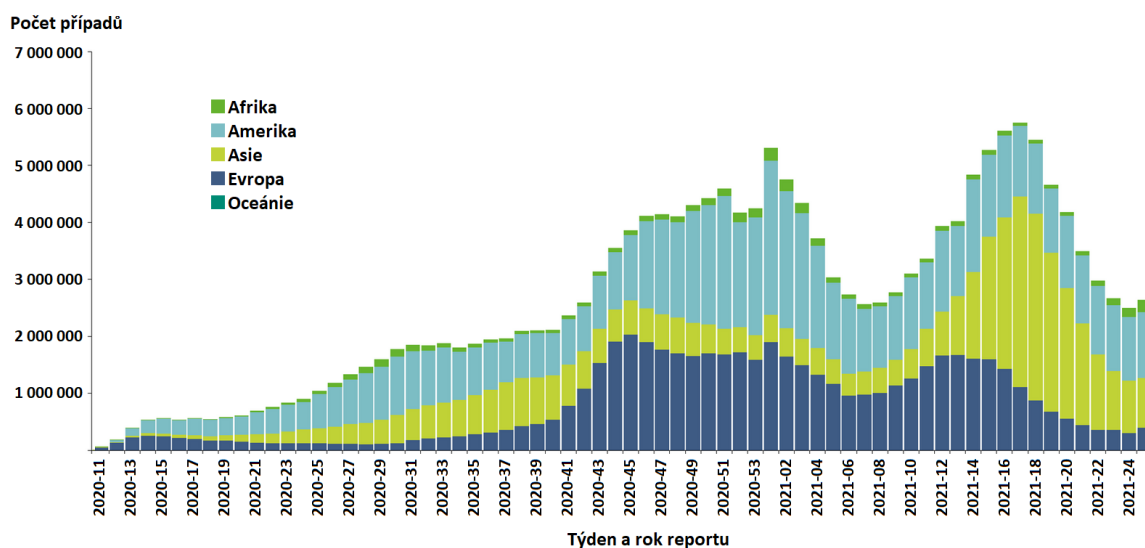
⁸ SABAHELZAIN, Majdi M, Kenneth HARTIGAN-GO a Heidi LARSON. *The politics of Covid-19 Vaccine Confidence* [online]. sciencedirect.com, 16 June 2021, 11 p. [cit. 2021-7-5]. Dostupné z: <<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0952791521000753>>

⁹ *Share of people who received at least one dose of COVID-19 vaccine* [online]. <https://ourworldindata.org/>, 2021 [cit. 2021-7-5]. Dostupné z: <<https://ourworldindata.org/covid-vaccinations>>

1.2 Pandemie COVID-19 ve světě

Koronavirus COVID-19 omezuje ekonomickou aktivitu na všech kontinentech a téměř ve všech zemích světa vyjma několika malých ostrovních států. Následující graf 2 znázorňuje distribuci případů COVID-19 po kontinentech po jednotlivých týdnech od vypuknutí pandemie po současnost (25. týden 2021). Doposud nejvyšších celosvětových čísel bylo dosaženo v 17. týdnu roku 2021, kdy svět evidoval téměř 6 milionů případů.

Graf 2 Distribuce případů COVID-19 po celém světě k 25. týdnu roku 2021

Zdroj: European Centre for Disease Prevention and Control (ECDC, 2021), upraveno autorem

Tabulka 4 poté rozděluje kontinenty podle absolutního počtu potvrzených případů a počtu mrtvých. Lze předpokládat, že reálný počet nakažených osob bude výrazně vyšší, avšak doposud nebyly potvrzeny (testovány), proto nejsou započítány do oficiálních statistik. Nejpostiženějším kontinentem z hlediska celkového počtu je Asie, následovaná Evropou a Severní Amerikou. Naopak největší počet mrtvých je evidován v Evropě a Jižní Americe. Oba kontinenty přesáhly k 3. červenci 2021 více než milion obětí nemoci SARS-CoV-2.

Tabulka 4 Počet potvrzených případů a úmrtí podle kontinentů k 3. červenci 2021

Oblast	Počet případů	Počet mrtvých	Populace
Svět	183 979 177	3 982 451	7 876 817 903
Asie	56 239 087	798 055	4 681 423 323
Evropa	48 164 003	1,105,553	748 093 441
Severní Amerika	40 689 419	920 170	596 700 647
Jižní Amerika	33 167 235	1 012 473	434 380 512
Afrika	5 642 882	144 899	1 340 598 147
Austrálie a Oceánie	75 830	1 286	42 677 813

Zdroj: Worldometers.info (2021), data k 3. červenci 2021, vlastní zpracování¹⁰

¹⁰ Reported Cases and Deaths by Country or Territory [online]. Worldometers, 2021 [cit. 2021-7-4]. Dostupné z: <<https://www.worldometers.info/coronavirus/#countries>>

Asie a Austrálie

Epidemie zasáhla všechny asijské státy¹¹, přičemž mezi nejhůře postižené země patří Indie, Turecko, Írán a Indonésie. Naopak Čína dle oficiálních čísel nápor pandemie zvládla, byť skutečná čísla nemusí odpovídat skutečnosti. Výrazný dopad má však virus na ekonomiku ve většině zemí na kontinentu. Epidemie koronaviru se nevyhnula ani Austrálii a Novému Zélandu, obě země však s nemocí bojují velmi úspěšně.

Evropa

Evropa byla na jaře 2020 nejpostiženějším kontinentem co do počtu nakažených i zemřelých. Přestože se situace přes léto stabilizovala, na jaře 2021 se potýkala s již třetí, doposud největší vlnou, na kterou vlády jednotlivých zemí musely zareagovat zavedením přísných restriktivních opatření. Avšak k 3. červenci 2021 má Evropa zároveň největší podíl proočkované populace. Dopad na hospodářství evropských zemí byl a je nadále velmi citelný, a proto evropské státy pumpují desítky až stovky miliard eur na pomoc domácnostem a firemnímu sektoru.

Severní Amerika

S největšími problémy nejen na kontinentu, ale i ve světě se stále potýkají Spojené státy americké. V USA pokračuje masivní vakcinace obyvatel a americká vláda napumpovala nebo hodlá v následujících letech napumpovat biliony dolarů do ekonomiky a podpořit tím co nejrychlejší zotavení, např. jen opatření na oživení přijatá letos v březnu zahrnují výdaje ve výši 1,9 billonu dolarů¹².

Jižní Amerika

Situace v Jižní Americe je co do počtu mrtvých vážnější než v Severní Americe i přesto, že jižní kontinent vykazuje o 7 milionu méně potvrzených případů. Epidemický ani ekonomický vývoj v nejzasaženějších zemích není příliš optimistický. Brazílie, Argentina, Kolumbie, Peru a Chile patří mezi nejvíce postižené země na světě.

Afrika

Afrika je vyjma početně malé Austrálie suverénně nejméně zasaženým kontinentem¹³, přesto dopady na ekonomiku států jsou drtivé. Mnoho obyvatel zasažených států žije stále na hranici nebo pod hranicí chudoby a jakékoliv výraznější rozšíření COVID-19 může znamenat humanitární katastrofu, a to i s vzhledem k nižší úrovni zdravotnictví a horší dostupnosti vakcíny pro obyvatelstva tohoto kontinentu.

¹¹ Existují dvě země Turkmenistán a Severní Korea, které doposud oficiálně nezaznamenaly žádný případ nákazy, avšak o spolehlivosti poskytovaných dat panují pochybnosti.

¹² PRAMUK, Jacob. House passes \$1.9 trillion Covid relief bill, sends it to Biden to sign. [online]. CNBC. 2021-03-10. Dostupné z: <<https://www.cnbc.com/2021/03/10/stimulus-update-house-passes-1point9-trillion-covid-relief-bill-sends-to-biden.html>>

¹³ Relativně nízká čísla mohou souviset s nedostatečnými testovacími kapacitami v mnoha zemích.

Tabulka 5 chronologicky znázorňuje země podle počtu potvrzených případů. Na prvních čtyřech místech jsou státy z různých kontinentů, což potvrzuje celosvětový význam pandemie COVID-19. Česká republika zaujímá z hlediska počtů případů 21. místo, na přepočteno na 100 tisíc obyvatel je k 3. červenci mezi zeměmi nad 10 milionů obyvatel dokonce nejhorší na světě (15,55 % populace).

Tabulka 5 Počet potvrzených případů a úmrtí podle států k 3. červenci 2021

	Země	Počet případů	Počet mrtvých	Populace
1	USA	34 580 198	621 161	332 944 930
2	Indie	30 514 190	401 228	1 393 568 297
3	Brazílie	18 687 469	522 078	214 070 952
4	Francie	5 780 648	111 135	65 418 158
5	Rusko	5 585 799	137 262	145 997 153
6	Turecko	5 435 831	49 829	85 246 138
7	Spojené království	4 855 169	128 189	68 242 904
8	Argentina	4 512 439	95 382	45 610 453
9	Kolumbie	4 297 302	107 723	51 424 973
10	Itálie	4 261 582	127 625	60 372 723
11	Španělsko	3 833 868	80 911	46 772 921
12	Německo	3 737 715	91 575	84 052 180
13	Írán	3 241 037	84 627	85 066 920
14	Polsko	2 880 215	75 083	37 805 071
15	Mexiko	2 531 229	233 43	130 286 775
16	Indonésie	2 256 851	60 027	276 414 625
17	Ukrajina	2 237 202	52 46	43 470 207
18	Peru	2 060 344	192 902	33 430 551
19	Jižní Afrika	2 019 826	61 332	60 055 730
20	Nizozemsko	1 687 891	17 756	17 172 841
21	Česká republika	1 667 090	30 330	10 729 258
22	Chile	1 566 461	32 973	19 283 432
23	Filipíny	1 430 403	25 063	111 065 789
24	Kanada	1 416 661	26 348	38 079 387
25	Írák	1 365 211	17 281	41 139 111
28	Švédsko	1 091 236	14 602	10 163 477
26	Belgie	1 086 508	25 185	11 641 075
28	Rumunsko	1 080 918	34 202	19 106 505
29	Pákistán	961 085	22 379	225 251 657
30	Bangladéš	936 256	14 912	166 360 995

Zdroj: Worldometers.info (2021), data k 3. červenci 2021, vlastní zpracování

1.3 Průběh pandemie COVID-19 v ČR

Začátek pandemie COVID-19 v České republice se datuje na konec února roku 2020. První případy onemocnění na území ČR byly potvrzeny 1. března. Z počátku se jednalo o nakažené osoby vracující se z rizikových míst v Severní Itálii, následně se virus šířil již komunitně, tzn. další lidé se nakazili od lidí, kteří v zahraničí nepobývali.

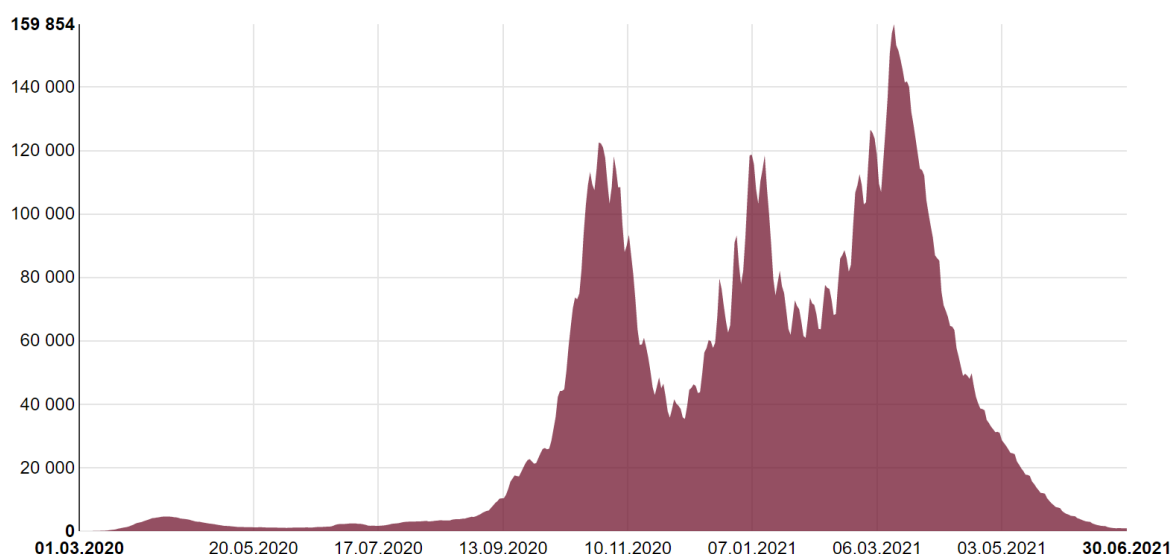
Již od 2. března byla postupně přijímána první opatření k omezení rizik přenosu viru přeshraničním pohybem osob. Byly pozastaveny obousměrné lety z rizikových míst jako je severní Itálie a Jižní Korea, na hranicích docházelo k namátkovým kontrolám a opatření se dotkla také sportu – např. Světový pohár v biatlonu v novém Městě na Moravě se mohl konat pouze bez diváků.

Rozhodující opatření v následujících dnech přišlo až s prezentací jednoduchého matematického modelu na Ministerstvu vnitra od ředitele pojišťovny Pavla Řeháka. Tento matematický model předpovídá katastrofu pro Českou republiku, kdyby vláda nic neudělala a kdyby nic neudělali ani lidi. Jak uvádí Kubal a Gibiš (2020, s. 212), po prezentaci nastalo ticho.

„Mlčení není delší než pár vteřin. Je to ale jedna z těch chvil, kdy se vteřiny zdají jako minuty. Ještě nějaký čas bude ticho trvat. Ukončí ho slovo, které poměrně přesně vyjádří myšlenky přítomných při pohledu na čísla svítící na projekci. Už za chvíli v ministerské zasedačce zazní: „Průser“. Toto slovo shrne, k čemu došli, když si naplnění teoretických hodnot představili v realitě.“

Od 11. března následovala série přísných vládních opatření, byly zavřeny všechny typy škol vyjma mateřských. V ČR byl vyhlášen na dobu 30 dní nouzový stav, došlo k omezení volného pohybu a byl s výjimkami zakázán provoz restaurací a obchodů. Následovalo uzavření hranic a povinnost si zakrývat ústa a nos mimo bydliště. Jak je vidět z následujícího grafu 3, tato rychlá opatření vedla k velmi mírnému průběhu pandemie na jaře 2020.

Graf 3 Trendový profil potvrzených případů COVID-19 k 30. červnu 2021

Zdroj: Ministerstvo zdravotnictví ČR (2021)

Počet nakažených začal opět stoupat během léta a již v první polovině měsíce září se Česká republika zařadila mezi nejhůře zasažené státy světa v přepočtu na milion obyvatel. V polovině října došlo k další vlně zavírání škol, restaurací a omezení shromáždění lidí venku i uvnitř. Na začátku ledna 2021 přibývalo v ČR dokonce nejvíce nově nakažených na počet obyvatel na světě. Mezitím však již na konci prosince začalo očkování proti COVID-19. Doposud nejtvrdší „lockdown“ v historii země započal 1. března 2021, kdy se už k tak přísným nařízením přidal zákaz cestování mezi okresy a sportování bylo možné dokonce pouze v rámci obce.

Tabulka 6 ukazuje dosavadní situaci k 7. červenci 2021. Počet provedených testů dosáhl úrovně 8,2 milionů, potvrzených případů je přes 1,66 milionů (15,58 % obyvatel), počet podaných dávek je téměř 8,6 milionů a bohužel zemřelo i přes 30 tisíc lidí.

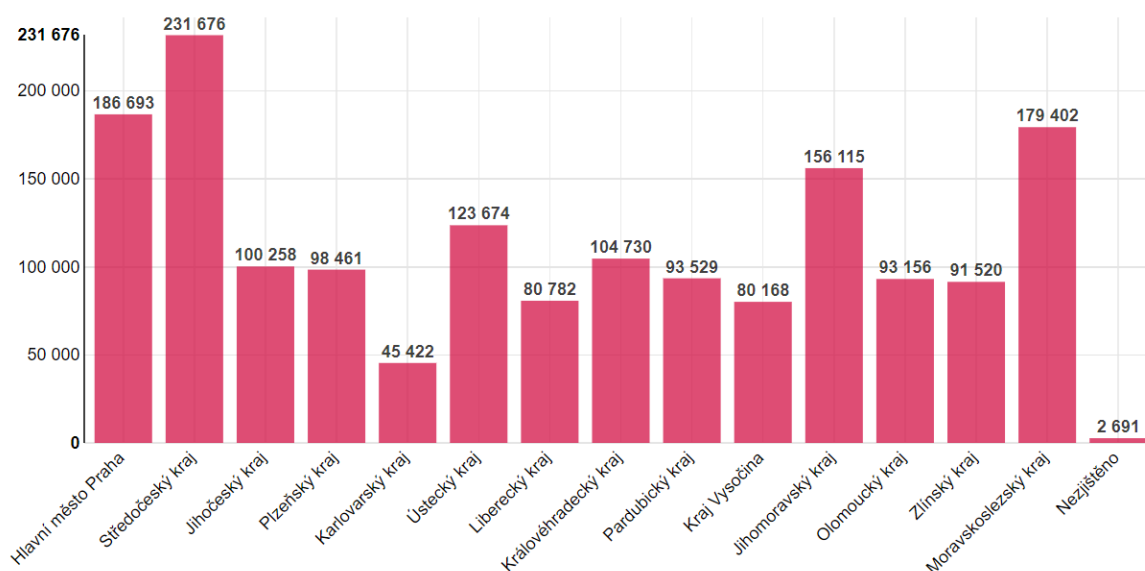
Tabulka 6 Přehled aktuální situace v ČR k 7. červenci 2021

Provedené PCR testy	8 206 071
Potvrzené případy	1 668 277
Vykázaná očkování celkem (počet dávek)	8 596 489
Osoby s ukončeným očkováním (2 dávky)	3 560 216
Úmrtí	30 311

Zdroj: Ministerstvo zdravotnictví ČR (2021), vlastní zpracování

Na grafu 4 lze vysledovat kumulativní přehled za celé období po krajích ČR. Nejzasaženějšími kraji z hlediska absolutního počtu výskytu laboratorně prokázaných nakažených je Středočeský kraj, hlavní město Praha, Moravskoslezský kraj a Jihomoravský kraj. Naopak nejmenší počet výskytu je v Karlovarském kraji. Relativně se poté jedná o rozmezí od 130 tisíc až po 190 tisíc nakažených na 100 tisíc obyvatel.

Graf 4 Celkový počet osob s COVID-19 dle krajů ČR k 7. červenci 2021

Zdroj: Ministerstvo zdravotnictví ČR (2021)

2 Hospodářská politika a biologická krize

Vlivem pandemie COVID-19 prošla globální ekonomika v roce 2020 hlubokou recesí a turbulentním vývojem doprovázeným zcela novými výzvami. Šok způsobený koronavirem SARS-CoV-2 měl však spíše exogenní povahu oproti faktorům stojícím za finanční a hospodářskou krizí v roce 2008. Zatímco předchozí krizi způsobily specifické endogenní problémy ve finančním sektoru, recese v pandemickém roce 2020 měla svou hlavní exogenní příčinu v přírodě. Šíření této velmi nakažlivé nemoci mělo drtivý dopad na ekonomickou aktivitu v mnoha zemích na světě. Došlo k výraznému omezení cestování a cestovního ruchu, stejně tak mezinárodní obchod prudce poklesl a fungování světových výrobních řetězců bylo vážně narušeno. Nakonec vzrostla i nejistota na světových peněžních a kapitálových trzích.

Intenzivní dopad je patrný hlavně v poklesu poptávky, která se v první polovině roku 2020 prudce snížila v důsledku rozsáhlých uzavírek a zvýšené averze obyvatel k riziku. Kolaps poptávky a vysokou míru nejistoty se tvůrci fiskální a měnové politiky snažili rychle řešit zachováním přístupu k likvidě a zajištěním příznivých a stabilních podmínek financování pro dotčené aktéry trhu, tedy pro domácnosti a firmy. Zároveň pandemie silně ovlivnila vývoj cen. Inflaci stlačily dolů vedle slábnoucí poptávky a oslabení ekonomické aktivity také nižší ceny ropy, které mají přímo či nepřímo vliv na všechny další ekonomické činnosti. Vývoj je však stále velmi volatilní a trvání recese je výrazně ovlivněna vyhlídkami na medicínské řešení pandemie, především na rychlou a dostatečnou vakcinaci světového obyvatelstva.

2.1 Globální nabídkové a poptávkové šoky

Od počátku vypuknutí pandemie COVID-19 je otázkou, do jaké míry protiepidemická opatření způsobila propad jednotlivých ekonomik. Pro makroekonomickou analýzu a prognózu je velmi důležité identifikovat charakter šoku, neboť na tomto posouzení je pak závislá adekvátní reakce tvůrců hospodářské politiky. Prognóza reálných makroekonomických veličin závisí na správné interpretaci šoku, tedy jakou měrou lze přisoudit pokles HDP negativnímu protiinflačnímu poptávkovému šoku a jaká část je naopak spojena s negativním nabídkovým proinflačním šokem¹⁴. V případě globální koronavirové pandemie je nutnost správné interpretace charakteru šoku o to důležitější, neboť se jedná o krizi, která nemá v moderních ekonomických dějinách obdoby. Na tento negativní přírodní šok reagovaly vlády jednotlivých zemí velmi promptně masivní fiskální expanzí, často koordinovanou s podporou centrálních bank, které snižovaly úrokové sazby a uvolňovaly měnové podmínky.

Ačkoli je toto velmi aktuální a signifikantní téma cílem analýz různých centrálních bank a mezinárodních institucí, doposud neexistuje i vlivem omezeného množství dat komplexnější studie kvantifikující poměr nabídkového a poptávkového šoku. Navíc dosavadní rešerše pouze vedou k závěru, že v téměř všech případech je interpretace ekonomického propadu rozdělena na mezeru výstupu a trend, který je však veřejně nedostupný nebo značně odlišný optikou centrálních bank

¹⁴ Poptávkový šok působí na stejnosměrný pohyb reálné ekonomiky a inflace. Naopak nabídkový šok působí protichůdně na pohyb reálné ekonomiky a inflace.

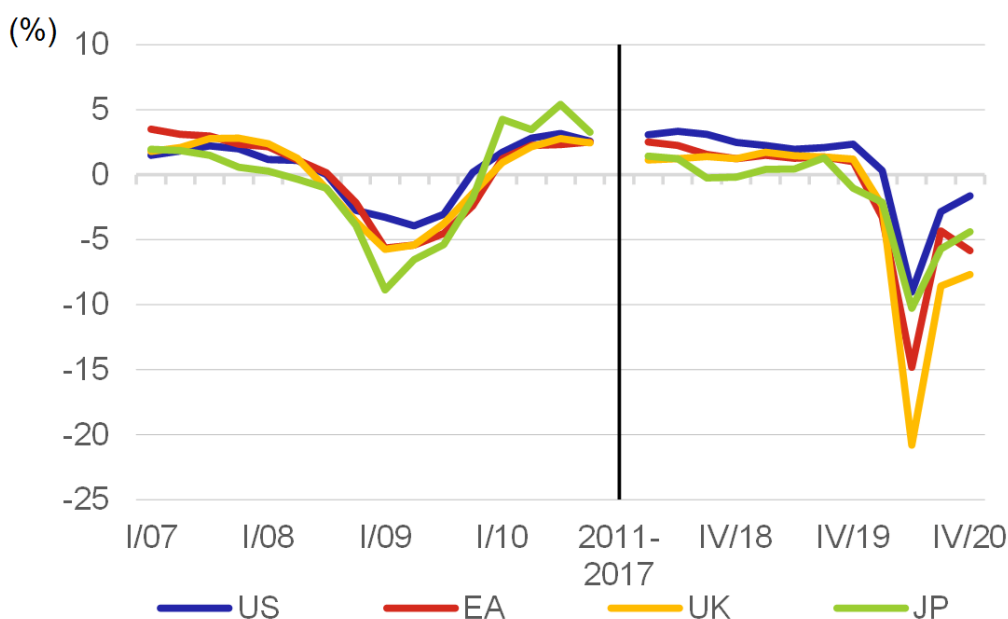
a mezinárodních institucí. Přetrvává tak nejistota, zdali dopady pandemického šoku lze připsat na vrub spíše záporné mezeře výstupu nebo spíše propadu trendu, tedy faktorům spíše na poptávkové straně (protiinflační šok) nebo nabídkové straně (proinflační šok). Této problematice se věnovali i čeští autoři¹⁵ z České národní banky, jejichž výsledky budou v následující části práce prezentovány.

2.1.1 Srovnání pandemie COVID-19 s globální finanční a hospodářskou krizí

Z důvodu nedostupnosti nebo velmi omezených informací o odhadech mezery výstupu, nejednotného přístupu centrálních bank a mezinárodních institucí a problémům spojených s použitím statistických filtrů, přistoupili autoři k provedení vlastních analýz spočívajících v porovnání dynamiky pozorovaných klíčových makroekonomických veličin v pandemickém roce 2020 s obdobím globální finanční a hospodářské krize na příkladech čtyř vyspělých ekonomik světa, tj. USA (US), Japonska (JP), Velké Británie (UK) a eurozóny (EA). Dále došlo také k porovnání vývoje inflace a míry úspor včetně výhledu se simulacemi hypotetických scénářů cenových dopadů získanými pomocí modelu NiGEM¹⁶.

Graf 5 srovnává vývoj HDP zkoumaných zemí během obou posledních globálních krizí. Na levé straně je znázorněn dopad globální finanční a hospodářské krize, kdežto pravá strana ukazuje současnou situaci. Z grafu je na první pohled zřejmý výrazně hlubší propad ekonomické aktivity v roce 2020 ve srovnání s globální finanční a hospodářskou krizí.

Graf 5 Vývoj HDP v průběhu globální finanční krize a pandemické krize

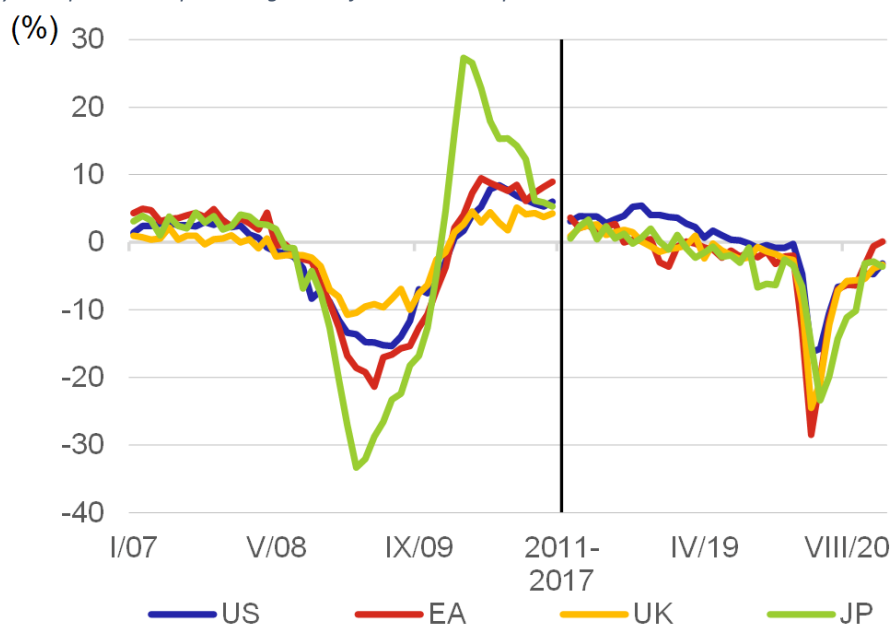
Zdroj: Brůha J., Motl M., Tonner J., ČNB (2021), upraveno autorem

¹⁵ BRŮHA, Jan, Martin MOTL a Jaromír TONNER. Vyhodnocení dopadů pandemie na hlavní ekonomiky světa: Krize nabídky nebo poptávky? ČNB [online]. [cit. 2021-7-18]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/cnblog/Vyhodnoceni-dopadu-pandemie-na-hlavni-ekonomiky-sveta-Krize-nabidky-nebo-poptavky/#>

¹⁶ NiGEM je globální ekonometrický model, který detailně zachycuje provázanost všech oblastí a teritorií světové ekonomiky.

Naopak graf 6 ukazuje zhruba obdobný pokles průmyslové produkce v obou krizích. Vysvětlením je omezování a uzavírání zejména sektoru služeb, zatímco průmysl od druhé poloviny roku 2020 výrazně ožívuje a již na konci roku dosahuje předkrizové úrovně. V souhrnu byl průmysl méně zasažen během koronavirové pandemie než v období krize před více než deseti lety. Sektor služeb zůstává, vlivem druhé a třetí vlny pandemie a v návaznosti na pokračující restriktivní opatření, nadále utluštěný. Obecně lze tak vyvodit závěr, že země s vyšším podílem průmyslu na HDP mohou znova rychleji nastoupit na růstovou trajektorii.

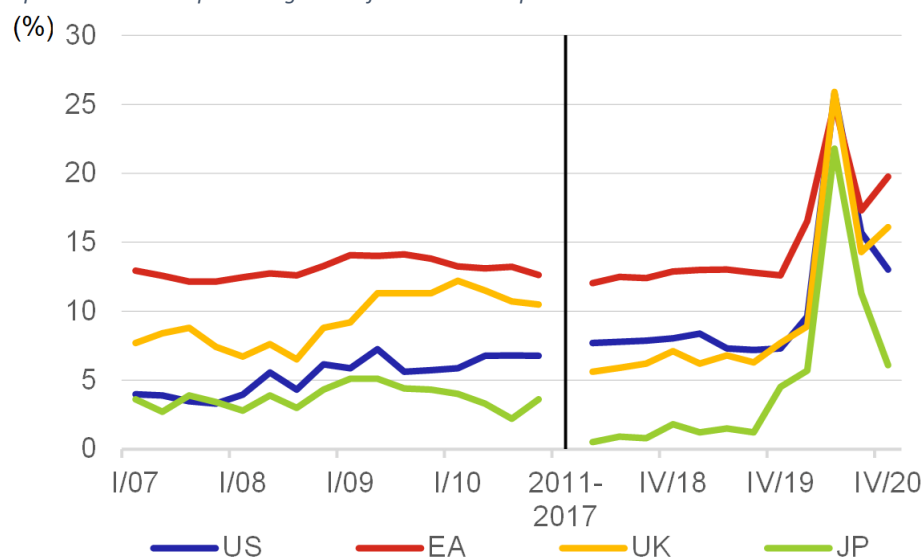
Graf 6 Průmyslová produkce v průběhu globální finanční krize a pandemické krize

Zdroj: Brůha J., Motl M., Tonner J., ČNB (2021), upraveno autorem

Rozdílný vývoj lze vysledovat také v případě míry úspor v průběhu těchto dvou krizí. Zatímco během finanční krize rostla míra úspor velmi pozvolna a domácnosti i firmy se předvídatelně adaptovaly na horší časy, v případě pandemie došlo obecně ve všech dotčených ekonomikách k prudkému nárůstu míry úspor (viz graf 7).

Graf 7 Míra úspor domácností v průběhu globální finanční krize a pandemické krize

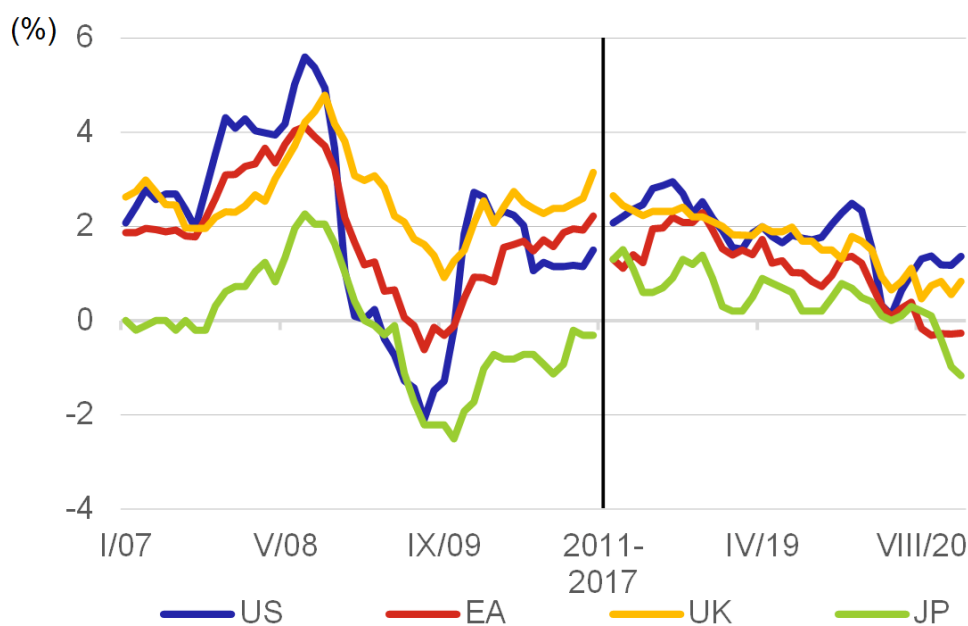

Zdroj: Brůha J., Motl M., Tonner J., ČNB (2021), upraveno autorem

Protiepidemická opatření znemožnila domácnostem realizovat výraznou část jejich běžné spotřeby. To vše v kombinaci s různými štedrými kompenzačními programy způsobilo více či méně zachování příjmů domácností. Následné rozvolňování mělo za následek skokový nárůst trendové složky HDP, neboť i zákazníci chtěli realizovat svou dříve odloženou nerealizovanou spotřebu z dob uzavírek. Míra úspor v důsledku toho naopak výrazně skokově poklesla (viz graf 7).

V případě vývoje spotřebitelských cen (CPI) lze pozorovat velmi malý dopad v roce 2020 oproti finanční a hospodářské krizi v roce 2008–2009 (viz graf 8). U inflace cen výrobců (PPI) byl propad v průběhu pandemie zásadnější, ale i přesto se jednalo o poloviční hodnoty ve srovnání s minulou krizí. Zjištěné skutečnosti ukazují odlišný nabídkově-poptávkový mix faktorů způsobující propad hrubého domácího produktu.

Graf 8 Inflace (CPI) v průběhu globální finanční krize a pandemické krize

Zdroj: Brůha J., Motl M., Tonner J., ČNB (2021), upraveno autorem

Autoři vedle empirického porovnání obou těchto krizí provedli také experiment prostřednictvím globálního ekonometrického modelu NiGEM. „Experiment spočívá v porovnání pozorovaného vývoje inflace včetně výhledu se simulacemi hypotetických scénářů cenových dopadů propadu HDP v roce 2020 odpovídajícímu 100 procentnímu poptávkovému a 100 procentnímu nabídkovému šoku“. Výsledky modelové situace ukázaly menší podíl protiinflačních negativních poptávkových vlivů na úkor proinflačních negativních nabídkových vlivů, tedy menší zápornou mezeru výstupu a větší propad trendu.

Dosavadní hodnocení makroekonomického vývoje může mít silné cenové konsekvence. Případná chybná interpretace dopadů pandemie COVID-19 ve směru působení převážně negativních poptávkových vlivů by mohla vést k nadměrně uvolněné měnové politice, čímž by došlo k přestřelování inflačních cílů centrálních bank. Primárním cílem většiny centrálních bank vyspělého světa je totiž právě cenová stabilita.

2.2 Účinnost hospodářské politiky

Opatření proti šíření koronaviru tvrdě dopadla na hospodářství dotčených zemí. Výrazně klesla míra ekonomické aktivity v odvětví služeb, jako je cestovní ruch a pohostinství, letecká a lodní doprava, dále značně narušila či přímo přerušila dodavatelské řetězce v mnoha odvětvích průmyslu, což přivedlo mnoho společností a podnikatelů na pokraj bankrotu. Vlivem propouštění prudce vzrostla nezaměstnanost.

Na tento zpočátku silný ekonomický exogenní šok velmi pohotově reagovali tvůrci hospodářské politiky jednotlivých zemí, tedy vlády a centrální banky. Primárním úkolem vlád bylo zajistit domácnostem a firmám dostatečnou likviditu pro překlenutí turbulentního období se zcela chybějícími nebo v lepším případě sníženými příjmy a umožnit tak přežít maximálnímu počtu ekonomických subjektů do doby, dokud se ekonomika nevrátí do normálu. Stejně tak se zvýšila volatilita a averze k riziku na finančních trzích, které jsou nezbytným předpokladem pro hladké fungování transmisního mechanismu měnové politiky. I na tuto skutečnost musely reagovat centrální banky uvolněním měnových podmínek pro zmírnění dopadu pandemie.

2.2.1 Fiskální politika v době pandemie

Podpůrná fiskální opatření byla v minulosti realizována jak v době velké hospodářské krize z 30. let 20. století, tak i při poslední finanční krizi v roce 2008. Motivaci vládních podpor lze hledat ve snaze pomoci ekonomickým subjektům v řešení likvidních problémů, aby dále nepřešly v zásadnější problémy nedostatečné solventnosti. V případě demokratických států je také povinností vlády do určité míry kompenzovat škody soukromým subjektům, pokud je jim znemožněno provozovat jejich hospodářskou činnost.

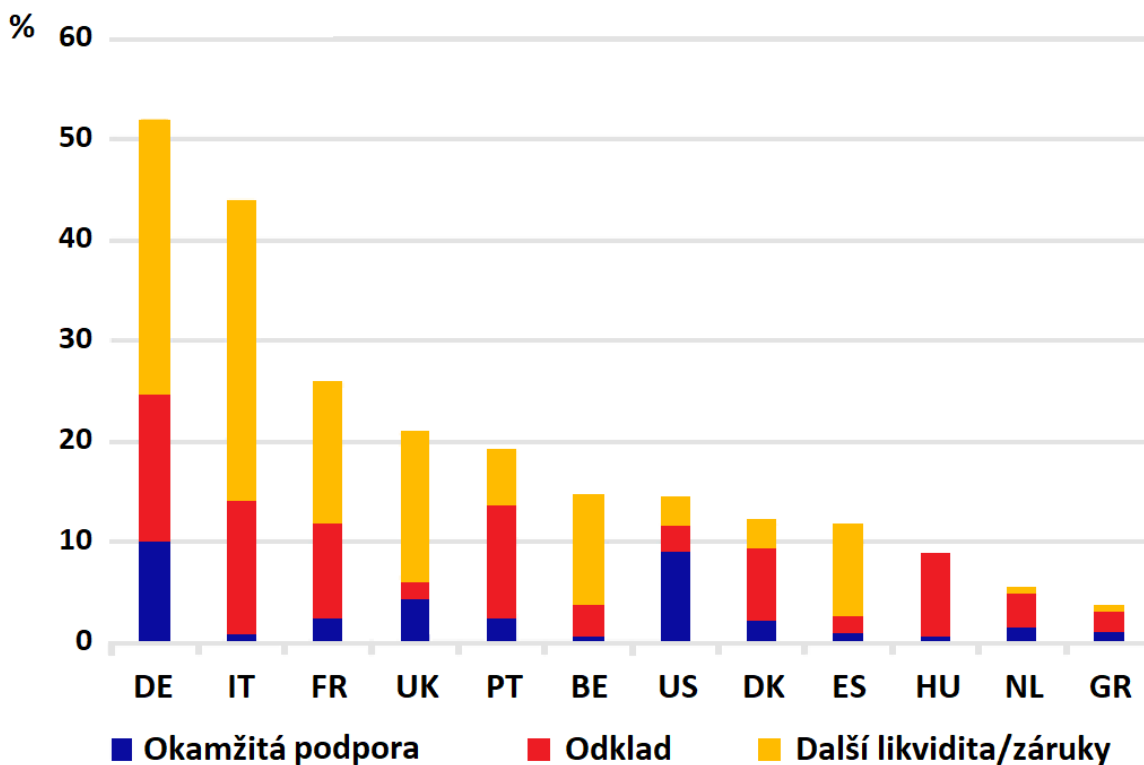
Hlavním cílem fiskálního stimulu je zachování stability celého systému a současné pozitivní očekávání budoucnosti. Ekonomika je totiž provázaný systém, ve kterém jsou aktéři trhu navzájem odběrateli a dodavateli, a jestliže vypadne nějaký důležitý článek, může to způsobit řetězovou reakci. Stejně tak je velmi důležité pozitivní očekávání společnosti, neboť obavy z nejisté budoucnosti mohou vést ke snížení spotřeby domácností a investic podniků, což může vést k prohloubení a v horším případě k dlouhodobému poklesu ekonomiky jako celku.

Mezi nejvyužívanější opatření na podporu ekonomiky patří podpora udržení zaměstnanosti. Státy se obecně zaměřují na eliminaci zbytečných výkyvů na trhu práce tak, aby firmy nemusely propouštět a následně znovu nabírat nové zaměstnance. Po vzoru Německa z počátku 20. století je často v krizích vyžíván tzv. kurzarbeit, jedná se o dohodu mezi zaměstnavatelem, zaměstnanci a státem, kdy se zaměstnancům zkrátí pracovní doba a zbytek mzdy (ušlý příjem) zaměstnancům proplácí přímo stát. V podmínkách pandemie je hrazena v některých zemích dokonce celá část mzdy¹⁷.

¹⁷ KOMÁREK, Luboš, Pavla NETUŠILOVÁ, Petr POLÁK a Iveta POLÁŠKOVÁ. *Reakce fiskální politiky na COVID-19 aneb jak z krize rychle ven* [online]. ČNB, 2020 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/cnblog/Reakce-fiskalni-politiky-na-COVID-19-aneb-jak-z-krize-rychle-ven/>

Vlády musely vedle výdajů na fiskální stimuly současně vynaložit značné množství prostředků také na dodatečné náklady na zdravotnický materiál jako jsou roušky, respirátory, ochranné obleky, dezinfekce, ale i výdaje spojené s testováním, nákupem vakcín nebo nadstandardními odměnami státních zaměstnanců v první linii. V následujícím grafu 9 lze vyzorovat celkovou velikost fiskálních opatření vybraných zemí vůči velikosti ekonomiky. Německo si mohlo i vlivem dobrého stavu svých veřejných financí dovolit souhrnná fiskální opatření přesahující 50 % HDP.

Graf 9 Velikost fiskálních opatření vzhledem k HDP vybraných zemí (v %)

Zdroj: Komárek L., Netušilová P. a spol., ČNB (2020), upraveno autorem

Netradiční způsob podpory, avšak ve výsledku velmi efektivní, se zdá být přístup Japonska. Země vycházejícího slunce již mnohokrát dokázala, že lze krizi využít ve svůj prospěch k dalšímu pokroku. Pozastavená výroba a nevyužité kapacity zaměstnanců mohou být příležitostí pro nasazení nových technologií a zvýšení produktivity v budoucnu.

Spojené státy americké jako nejsilnější ekonomika světa představily zákon CARES (Coronaviru Aid, Relief and Economy Security Act), který bude mít celkové náklady přesahující 2 bil. USD, což představuje zhruba 9 % HDP země. Nejsilnější evropské ekonomiky během pandemie představily fiskální balíčky v hodnotě stovek miliard eur. Německo, největší ekonomika Evropské unie, může i během současné krize hrát stejně důležitou roli jako v době finanční krize z roku 2008, kdy poskytovalo šrotovné (finanční příspěvek) ve výši 2 500 EUR na nákup nového osobního automobilu. Skrze vedlejší účinky svých vládních pobídek může zvýšit nejen poptávku po domácím zboží, ale také výrazně nakopnout mezinárodní obchod. Obzvláště v případě České republiky je vývoj německé ekonomiky relevantní z důvodu sladnosti hospodářských cyklů ve vývoji průmyslové produkce, která vychází především z automobilového průmyslu.

2.2.2 Měnová politika v době pandemie

Pro potřeby krize se měnová politika jednotlivých centrálních bank lišila v závislosti na specifikách a velikosti jednotlivých zemí, stejně tak i na finančním systému a struktuře ekonomiky. Společné rysy měnově politických opatření lze však dle Matějkové (2020) rozdělit do několika skupin na:

- Standardní opatření k uvolnění měnové politiky
- Opatření ke snížení volatility finančních trhů
- Opatření k zajištění dostupnosti likvidity pro firmy a domácnosti

Některé centrální banky (např. norská národní banka – Norges bank) prováděly navíc:

- Intervence na devizových trzích

Standardní opatření k uvolnění měnové politiky

Mezi standardní opatření patří v první řadě snížení úrokových sazeb. Téměř všechny centrální banky z následující tabulky 7 snížily úrokové sazby až k nulové hodnotě. V reakci na pandemickou krizi byla dokonce diskutována i možnost využití záporných úrokových sazeb, k čemuž v první vlně nakonec nedošlo. Další opatření je tzv. signalizace měnové politiky (forward guidance). Jedná se o jasné sdělení budoucích měnověpolitických záměrů, které má bankám, účastníkům finančního trhu, ale i podnikům a spotřebitelům pomoci lépe pochopit pravděpodobný vývoj nákladů na úvěry v budoucnu.

Opatření ke snížení volatility finančních trhů

Nízká volatilita a stabilní finanční trh je potřeba k bezproblémovému zajištění financování ekonomických subjektů a k efektivnímu fungování transmisního mechanismu měnové politiky. Mezi tato opatření patří:

- **Opatření na peněžním trhu** – zabránění poklesu cen aktiv nákupem finančních aktiv centrální bankou.
- **Poskytování dostatečné a dostupné likvidity bankám** – banky mají neustálý přístup ke krátkodobé likviditě za velmi příznivých podmínek.
- **Nákupy státních a firemních dluhopisů** – cílem je uklidnit situaci na kapitálových trzích a poskytnout bankám dostatečnou likviditu.

Opatření k zajištění dostupnosti likvidity pro firmy a domácnosti

Poskytování likvidity domácnostem a firmám bylo hlavním úkolem centrálních bank a vlád, které jednaly koordinovaně a často se doplňovaly. Příkladem jsou finanční programy podpory vlád, které byly poskytnuté komerčními bankami, avšak jejich fungování bylo možné pouze za podpory centrální banky. Dalším příkladem je poskytnutí částečných záruk za úvěry vládou, ovšem poskytované přes opatření centrální banky.

Intervence na devizových trzích

Některé centrální banky (např. norská NB a švýcarská SNB) přistoupily k intervencím na devizových trzích, aby zamezily přílišné volatilitě devizového kurzu domácí měny.

Tabulka 7 Cíle centrálních bank a změna sazeb během první vlny pandemie

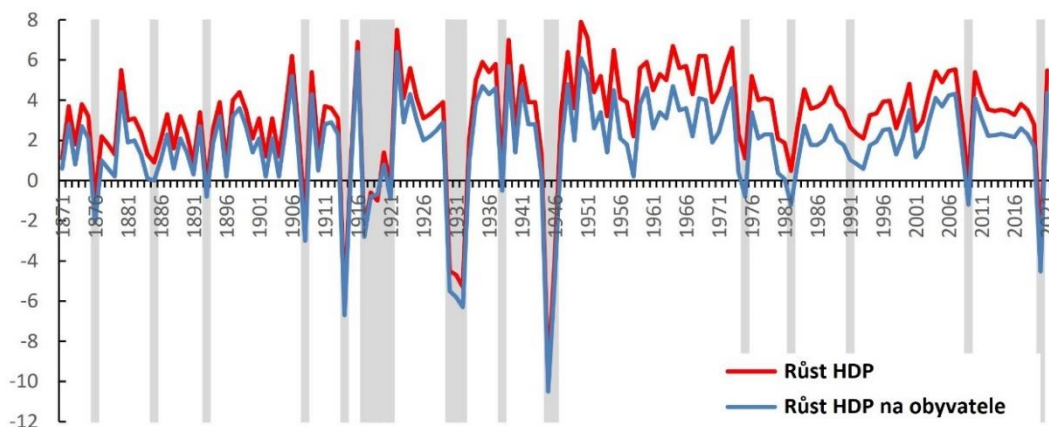
Centrální banka	Primární cíl	Inflační cíl	Rozmezí	Cílový index	Změna sazeb během první vlny pandemie
Evropská centrální banka (ECB)	Cenová stabilita		<2 %	HICP	→ (12.3.) → (30.4.) [0 % repo -0,5 % depo]
Federální rezervní systém (Fed)	Plná zaměstnanost Cenová stabilita Mírné dlouhodobé úrokové sazby	2 %		PCE	↓ 0,5 p. b. (3.3.) ↓ 1 p. b. (15.3.) → (28./29.4.) [0–0,25 %]
Česká národní banka (ČNB)	Cenová stabilita	2 %		CPI	↓ 0,5 p. b. (16.3.) ↓ 0,75 p. b. (26.3.) ↓ 0,75 p. b. (7.5.) [0,25 %]
Bank of England (BoE)	Cenová stabilita	2 %		CPI	↓ 0,5 p. b. (10.3.) ↓ 0,15 p. b. (19.3.) → (26.3.) → (7.5.) [0,1 %]
Bank of Japan (BOJ)	Cenová stabilita	2 %		CPI	↓ 0,5 p. b. (12.3.) ↓ 0,75 p. b. (19.3.) ↓ 0,25 p. b. (7.5.) [0 %]
Bank of Canada (BoC)	Cenová stabilita	2 %	1–3 %	CPI	↓ 0,5 p. b. (4.3.) ↓ 0,5 p. b. (13.3.) ↓ 0,5 p. b. (27.3.) → (15.4.) [0,25 %]
Norská národní banka (Norges Bank)	Cenová stabilita	2 %		CPI	↓ 0,5 p. b. (12.3.) ↓ 0,75 p. b. (19.3.) ↓ 0,25 p. b. (7.5.) [0 %]
Švédská národní banka (Riskbank)	Cenová stabilita	2 %		CPIF	→ (18.3.), → (27.4.) [0 %, -0,1 % depo]
Švýcarská národní banka (SNB)	Cenová stabilita		<2 %	CPI	→ (19.3.) [-0,75 %]
Maďarská národní banka (MNB)	Cenová stabilita	3 %		CPI	→ (24.3.), → (7.4.), → (28.4.), → (26.5.) [0,9 % -0,05 % depo]
Polská národní banka (NBP)	Cenová stabilita	2,5 %		CPI	↓ 0,5 p. b. (17.3.) ↓ 0,5 p. b. (8.4.) ↓ 0,4 p. b. (28.5.) [0,1 %]

Zdroj: Matějková L., ČNB (2020), data webové stránky centrálních bank, vlastní zpracování

3 Dopady pandemie COVID-19 na světovou ekonomiku

V historii lidstva neexistovala žádná krize ani recese, která by dokázala ochromit svět ve stejném rozsahu jako nyní pandemie COVID-19. Pokud by byl rozsah měřen na základě meziročního růstu HDP, jedná se o nejhlubší recesi od konce druhé světové války (viz graf 10).

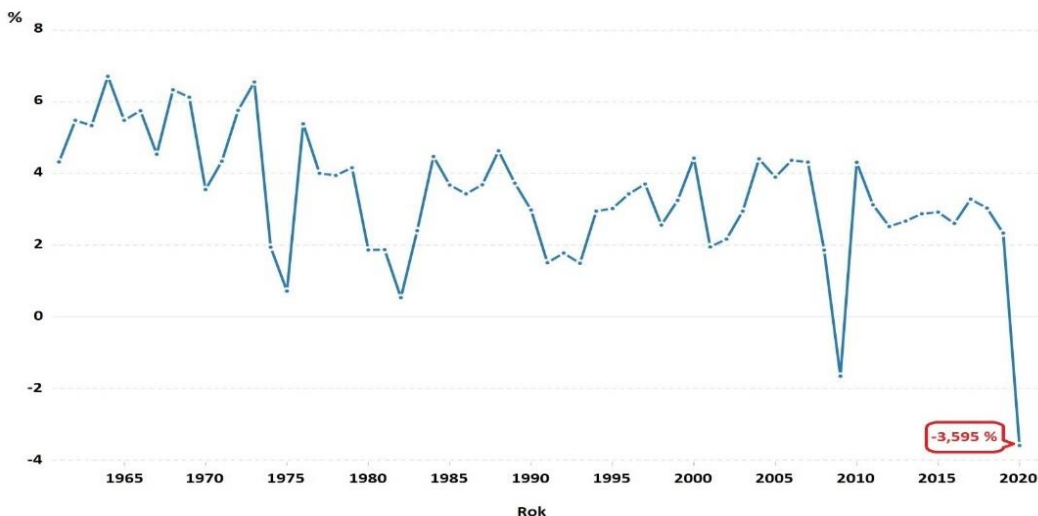
Graf 10 Globální růst HDP v historické perspektivě

Zdroj: Yeyati E. L, Filippini F., Brookings (2021, s. 1), upraveno autorem

Podle dat World Bank (2021) se globální ekonomika meziročně propadla v roce 2020 o 3,6 % (viz graf 11). Mezi nejvíce zasažená odvětví patří cestovní ruch a pohostinství, letecký průmysl, automobilový průmysl a na něj navazující ropný průmysl. Také další odvětví byla postižena, např. stavebnictví, logistika a oblast spotřebního zboží a maloobchodu. Na druhou stranu se některým oblastem dařilo lépe než před vypuknutím pandemie. Nárůst poptávky je zaznamenán v online službách včetně rozvozu potravin, prodeji drogerie, lékárenských produktů nebo i sportovního vybavení. Následující kapitoly se budou zabývat hodnocením dopadu pandemie COVID-19 na vyspělé země G7(+ČR) a státy v uskupení BRICS, stejně tak bude hodnocen i dopad na vybraná odvětví hospodářství se zaměřením na největší globální společnosti.

Graf 11 Růst globálního HDP za období 1961–2020 (% ročně)

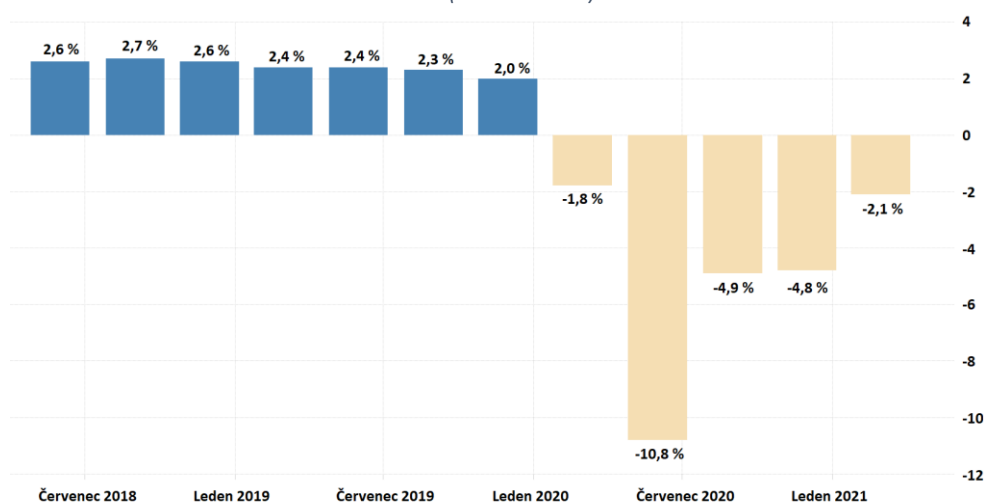

Zdroj: World Bank (2021), upraveno autorem

3.1 Dopady na ekonomiku ČR

Českou republiku, podobně jako ostatní státy, zasáhl silný exogenní šok, který nemohl nikdo očekávat. Postupné uzavírání chodu ekonomiky a přijímání restrikcí na konci března 2020 přispělo v 1. čtvrtletí k meziročnímu poklesu o 1,8 % a mezičtvrtletnímu dokonce o 3,1 %. Ve 2. čtvrtletí zažila česká ekonomika nejhlubší propad ve své historii, kdy se hrubý domácí produkt (HDP) meziročně snížil o 10,8 % a mezičtvrtletně o 8,7 %. Naopak ve 3. čtvrtletí došlo vlivem uvolnění restrikcí k prudkému ekonomickému oživení. Oproti 2. čtvrtletí vzrostl HDP o 7,1 %, nicméně nepodařilo se dohnat všechny ztráty, i proto byl zaznamenán meziroční pokles o 4,9 % (viz graf 12 a 13).

Graf 12 Roční míra růstu HDP ČR za období 2018–2021 (čtvrtletně v %)

Zdroj: Tradingeconomics.com, data Český statistický úřad (2021), upraveno autorem

Samotné 4. čtvrtletí bylo ovlivněno druhou vlnou pandemie a následnými opatřeními proti šíření nemoci SARS-CoV-2, ovšem na rozdíl od 2. čtvrtletí roku nebyla zasažena v takové míře zahraniční poptávka. Výsledný meziroční pokles se tedy zmírnil na 4,8 % a mezičtvrtletně HDP vzrostlo o 0,6 %. Tento mírný mezičtvrtletní růst byl zapříčiněn hlavně vánoční sezónou. A nakonec v 1. čtvrtletí 2021 pokračoval pokles HDP meziročně o 2,1 % a mezičtvrtletně o 0,3 %. Největší podíl na propadu připadá na spotřebu domácností, která byla ovlivněna omezením maloobchodu a služeb.

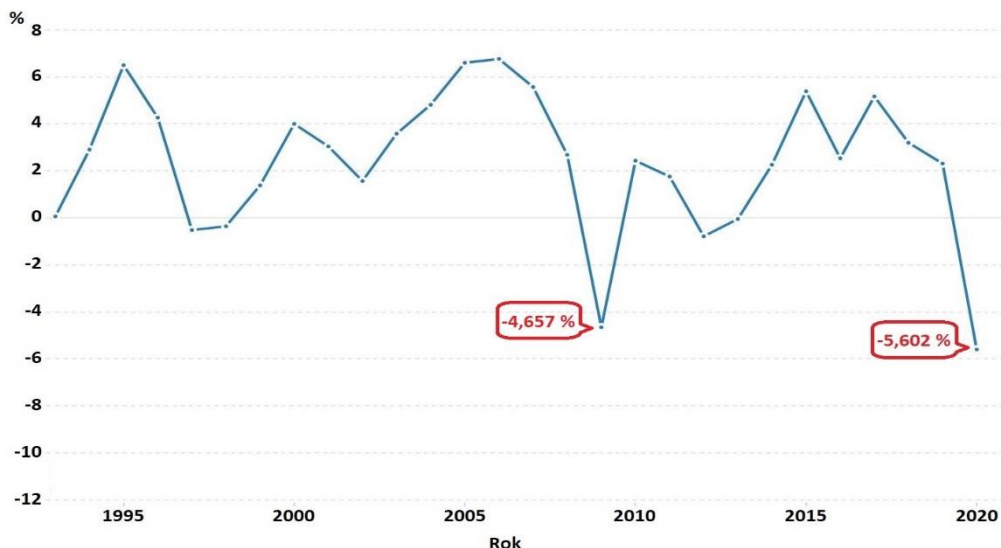
Graf 13 Mezičtvrtletní míra růstu HDP ČR za období 2018–2021

Zdroj: Tradingeconomics.com, data Český statistický úřad (2021), upraveno autorem

Celkově hrubý domácí produkt české ekonomiky v roce 2020 poklesl o 5,6 %, což znamená nejhlubší propad za dobu existence samotné České republiky. Překonán byl i velmi hluboký propad v krizovém roce 2009, kdy HDP pokleslo o 4,6 %, tedy o celý jeden procentní bod méně oproti roku 2020 (viz graf 14).

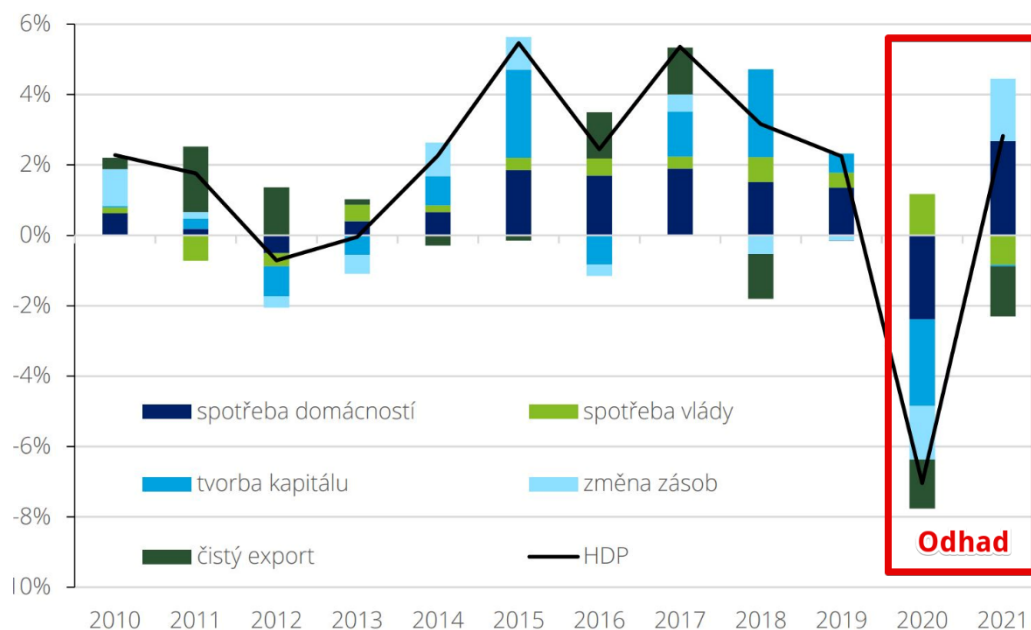
Graf 14 Růst HDP ČR za období 1991–2021

Zdroj: World Bank (2021), data Český statistický úřad (2021), upraveno autorem

O tom, že se jedná o velmi obtížně predikovatelné období, dokazuje odhad vývoje renomované poradenské společnosti Deloitte na následujícím grafu 15. Deloitte se pokusil odhadnout vývoj HDP ve 4. čtvrtletí při znalosti tří předchozích čtvrtletí. Oproti již v současnosti známým výsledkům byl predikován mezičtvrtletní propad v posledním čtvrtletí roku 2020 o více než 10 % a celoročně o 7 %, což je výrazně pesimističtější než reálný dopad. Hlavním faktorem určujícím tento rozdíl byla role vlády, resp. vládní spotřeba narostla oproti 3. kvartálu o významných 5,5 %. Mimo spotřebu vládních institucí se pokles dotkl všech zbývajících složek (viz graf 15).

Graf 15 Roční míra růstu HDP ČR po čtvrtletích v % za období 2018–2021

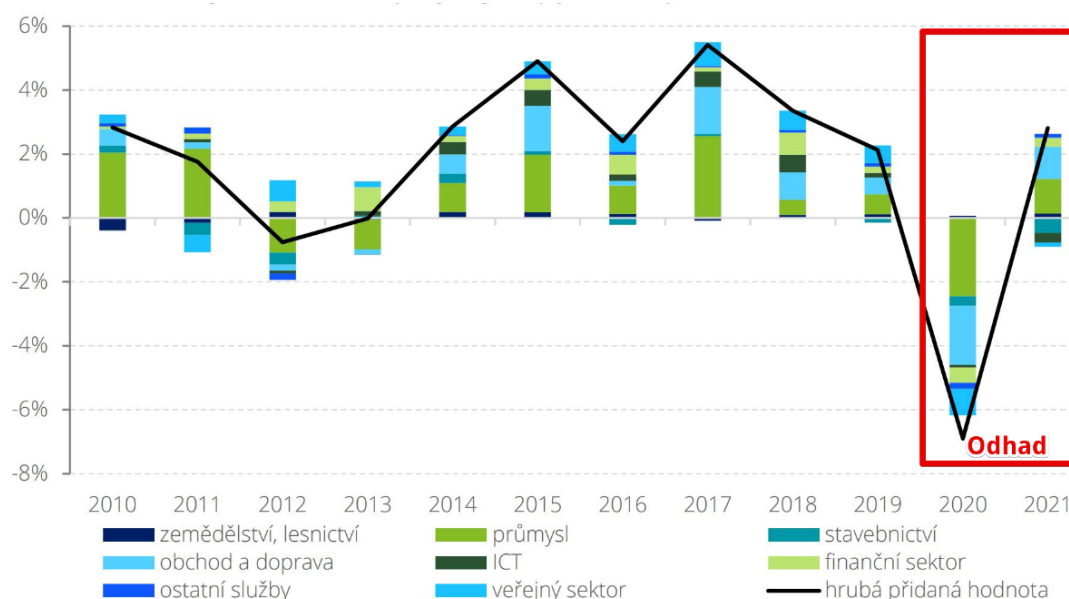

Zdroj: Deloitte (2021, s. 4), data Český statistický úřad (2021), upraveno autorem

Vládní záchranné balíčky na podporu ekonomiky byly nejvyšší v historii této země. Programy jako je Antivirus, kompenzační bonusy, podpora podnikání, COVID – nájemné atd. zapříčinily schválení historicky nejvyššího schodku 500 mld. Kč. Naopak zpřísnění opatření a nejistota na trhu mají největší vliv na spotřebu domácností a investice firem (tvorba kapitálu).

Z hlediska příspěvků jednotlivých odvětví na výkonnost ekonomiky lze vysledovat celkové dopady hlavně na služby a průmysl. Zatímco v první jarní vlně byla zasažena prakticky všechna odvětví, v druhé podzimní vlně se vládní restrikce dotkly spíše sektoru služeb, naopak průmysl zaznamenal v některých měsících dokonce meziroční růst. Další odvětví kromě zemědělství a lesnictví vykazovala rovněž záporný příspěvek (viz graf 16).

Graf 16 Růst hrubé přidané hodnoty a příspěvky jednotlivých odvětví

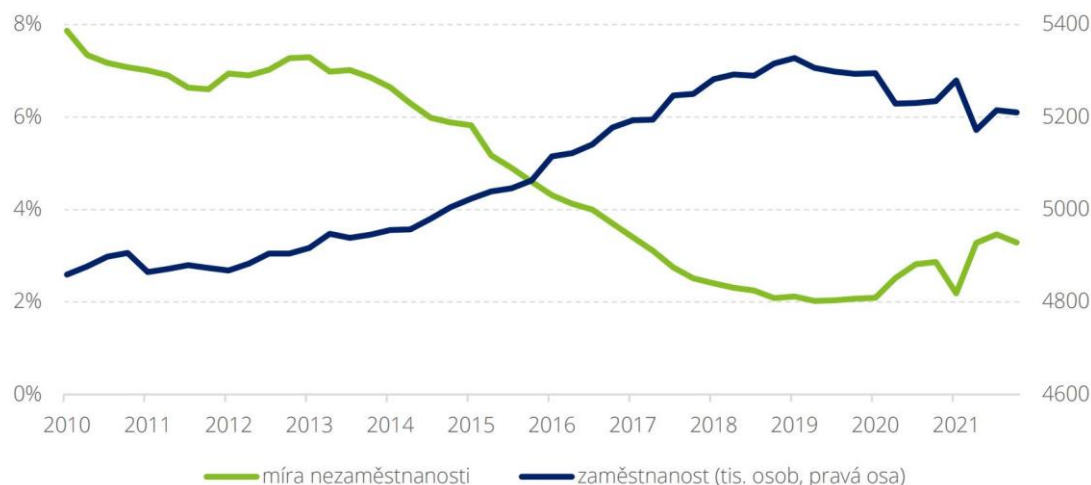

Zdroj: Deloitte (2021, s. 5), data Český statistický úřad (2021), upraveno autorem

Celkový ekonomický pokles zasáhl také trh práce. Trendem posledního desetiletí byla stále zvyšující se zaměstnanost a reverzně snižující se míra nezaměstnanosti, která se nacházela v roce 2019 na historicky nejnižší úrovni za dobu existence samotné ČR. Vlivem vládních restrikcí se vloni celková zaměstnanost snížila o 1,5 %, konkrétně o 100 tisíc na 5,23 milionů a míra nezaměstnanosti povyskočila ke konci roku k 2,8 % (viz následující graf 17). Tento výsledek odrážel dopady obou vln protipandemických opatření, při nichž došlo k uzavření významné části podniků i celých odvětví. Narůst nezaměstnanosti by byl však mnohem vyšší, kdyby vládní programy dotací nepodporovaly udržení pracovních míst. Navíc i přes negativní dopady pandemie trval tlak na zvyšování mezd, kde došlo k meziročnímu růstu průměrné mzdy o 3,5 %. Není překvapením, že nejvíce přispěly činnosti jako jsou informační a komunikační technologie (4,4 %), zdravotní a sociální péče (6,7 %) a především administrativní a podpůrné činnosti (8,6 %). Růst mezd tak předstihuje vývoj produktivity práce již pátým rokem po sobě¹⁸.

¹⁸ Výhled české ekonomiky na rok 2021 [online]. 2021, 20 s. Deloitte [cit. 2021-7-13]. Dostupné z: <<https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/cz/Documents/about-deloitte/deloitte-vyhled-ceske-ekonomiky-na-2021.pdf>>

Graf 17 Roční zaměstnanost a míra nezaměstnanosti

Zdroj: Deloitte (2021, s. 6), data Český statistický úřad (2021)

Co se týče vývoje cenové hladiny, v roce 2020 inflace navazovala na předchozí rok 2019, kde růst mezd a přehřívání ekonomiky způsobily proinflační tlaky. Průměrná roční míra inflace dosáhla v posledním měsíci roku hodnoty 3,2 %, což znamená meziroční nárůst o 0,4 procentních bodů. K růstu nejvíce přispěly kategorie potraviny a nealkoholické nápoje (4,7 %), stravování a ubytování (5 %) a především alkoholické nápoje a tabák (7,5 %). Naopak v oddílu dopravy byl zaznamenán pokles cen pohonných hmot (0,4 %) vlivem rekordního propadu cen ropy, který ve výsledku tlumil u většiny sledovaných cenových indexů meziroční růst. Jedná se hlavně o ceny průmyslových výrobců a ceny dovozu. Za celý rok 2021 se pak předpokládá pokles průměrné míry inflace z důvodu silných negativních dopadů na trhu práce, jenž byl ovlivněn druhou a třetí vlnou pandemie způsobující výrazné protiinflační tlaky¹⁹.

Graf 18 Vývoj inflace za období 2010–2020

Zdroj: Deloitte (2021, s. 8), data ČSÚ, ČNB (2021)

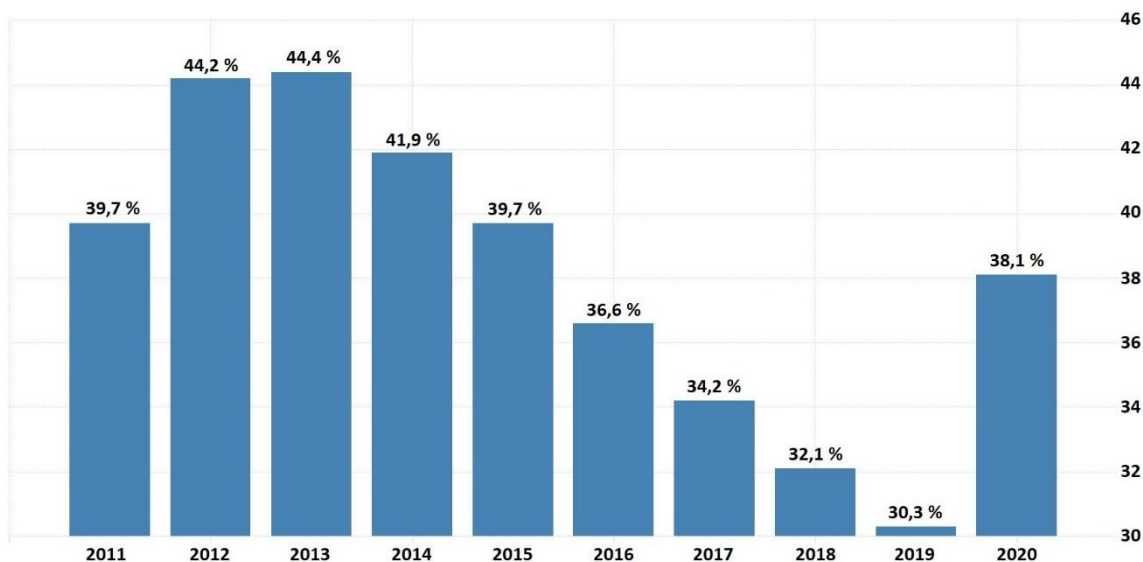
¹⁹ Vývoj ekonomiky české republiky, rok 2020 [online]. 2021. Český statistický úřad [cit. 2021-7-13]. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/documents/10180/125507847/320193-20q4a.pdf/43a6b1d3-d11d-47bb-afb0-92543a8546b5?version=1.1>>

V roce 2020 prošel značným turbulentním vývojem i zahraniční obchod. Export zboží a služeb se reálně propadl po 10 letech nepřetržitého růstu o 6 %. Mírně hlubší propad zaznamenal i dovoz (6,1 %). Vlivem podobného poklesu obou složek dosáhla bilance zahraničního obchodu přebytku 390,5 mld. korun, ve srovnání s rokem 2019 se tak kladné saldo zlepšilo o 42,3 mld. korun. Významnou roli hrálo také snižování cen ropy a zemního plynu, které mělo za následek pokles cen surovin na světových trzích. V roce 2021 lze očekávat mírný růst zahraniční i domácí poptávky.

Historicky nejvyšších hodnot dosahovaly i ukazatele z pohledu fiskální politiky. Hospodaření státního rozpočtu (SR) skončilo se schodkem 367,4 mld. korun, což je o 340 mld. více než v předchozím roce. Jedná se tak o doposud nejvyšší meziroční navýšení za dobu existence ČR. Na rekordní schodek měla vliv jak příjmová stránka SR, tak i výdajová. Zatímco příjmy klesaly z důvodu nižšího daňového inkasa vlivem omezení ekonomické aktivity zejména v oblasti služeb, výdaje musely být naopak akutně posíleny výdajovými transfery na podporu zasažených odvětví.

Celkový dluh vládního sektoru k HDP se v roce 2020 po šesti letech poklesu zvýšil o 7,8 procentních bodů na 38,1 % (viz graf 19). Jedná se o meziroční navýšení o čtvrtinu. Původně plánovaný a schválený rozpočet 2021 s deficitem 320 mil. korun byl v únoru navýšen a znovu schválen vládou na 500 mld. korun²⁰. Vláda bude muset v následujících letech řešit udržitelnost dluhové strategie, a to buď navýšením příjmů, nebo hledáním úspor na výdajové stránce. Dobrou zprávou je pak udržení stejného ratingu na velmi dobrých hodnotách i v roce 2021 (dle S&P je rating země AA-), což umožňuje české vládě vydávat dluhopisy za velmi nízké úrokové sazby.

Graf 19 Vývoj dluhu vládního sektoru k HDP za období 2011–2020

Zdroj: Tradingeconomics.com, data Český statistický úřad (2021)

²⁰ Za celý rok 2020 skončil státní rozpočet ve schodku 367,4 mld. korun.

3.1.1 Rushin index ekonomické aktivity

Exogenní šok způsobený pandemií COVID-19 zasáhl svět rychle, nečekaně a velmi prudce. Nepřipravené vlády jednotlivých zemí zavedly rychlá úsporná opatření, aby zabránily šíření viru, což vedlo k náhlému a prudkému hospodářskému poklesu. Tento stav vyvolal několik výzev pro tvůrce hospodářské politiky a makroekonomické prognostiky. Ekonometrické modely časových řad nebyly schopné posoudit hloubku poklesu, neboť vztahy mezi používanými proměnnými přestaly mít relevantní vypovídací schopnost. Dále uzavírání některých odvětví nebylo způsobeno ekonomickými silami a probíhalo značně nelineárně, na což nejsou doposud konstruované prognostické modely připraveny.

Za účelem odhadu rozsahu poklesů po restrikci se čeští ekonomové začali zabývat alternativními metodami předvídání vývoje, často s využitím vysokofrekvenčních ukazatelů ekonomické aktivity. Inspirací pro tvůrce tohoto ukazatele byly indexy ekonomických aktivit větších ekonomik jako je Německo nebo USA. Pro Českou republiku musely však být důkladně testovány, aby byly co nejméně zašuměné a volatilní ve vztahu s tempem růstu HDP. Vznikl tzv. Rushin²¹ index ekonomické aktivity pro Českou republiku. Do indexu bylo z 200 testovaných vysokofrekvenčních ukazatelů nakonec zařazeno šest měsíčních a čtyři týdenní ukazatele reprezentující všechny rozhodující segmenty ekonomiky. Aby autoři²² mohli index ekonomicky interpretovat, škálovali získané hodnoty ve vztahu s průměrem a směrodatnou odchylkou čtvrtletního tempa růstu HDP. Hodnota indexu je následně interpretována jako hospodářský růst za posledních 13 týdnů ve srovnání s předchozími 13 týdny.

Následující tabulka 8 zahrnuje vybrané ukazatele v indexu rozdělené po sektorech. Zajímavostí je zařazení i takových ukazatelů, jako je četnost vyhledávání výrazů souvisejících s vývojem trhu práce ve vyhledávači Google nebo silná provázanost s německou ekonomikou, podle které jsou zařazeny ukazatele jako výběr mýtného na českých dálnicích v měsíční četnosti a výběr mýtného na německých dálnicích, ale v týdenní četnosti.

Tabulka 8 Složení indexu Rushin

Sektor	Variabilní složka	Frekvence
Průmysl	Spotřeba elektrické energie	Týdenní
	Výroba ve zpracovatelském průmyslu	Měsíční
Mezinárodní obchod	Vybrané mýto na českých dálnicích	Měsíční
	Vybrané mýto na německých dálnicích	Týdenní
Zahraniční poptávka	Ifo Business Climate Indicator	Měsíční
Trh práce/domácnosti	Frekvence vyhledávání pojmů s vývojem na trhu práce na Google.com	Týdenní
	Maloobchodní tržby	Měsíční
	Tržby ve službách	Měsíční
Další hlavní ukazatele	OECD Composite leading indicator	Měsíční
	Index pražské burzy (PX)	Týdenní

Zdroj: Adam T., Michl A. a spol., ČNB (2021)

²¹ Index je pojmenován na počest významného českého ekonomy Aloise Rašína (Rush=aktuálnost a in=index).

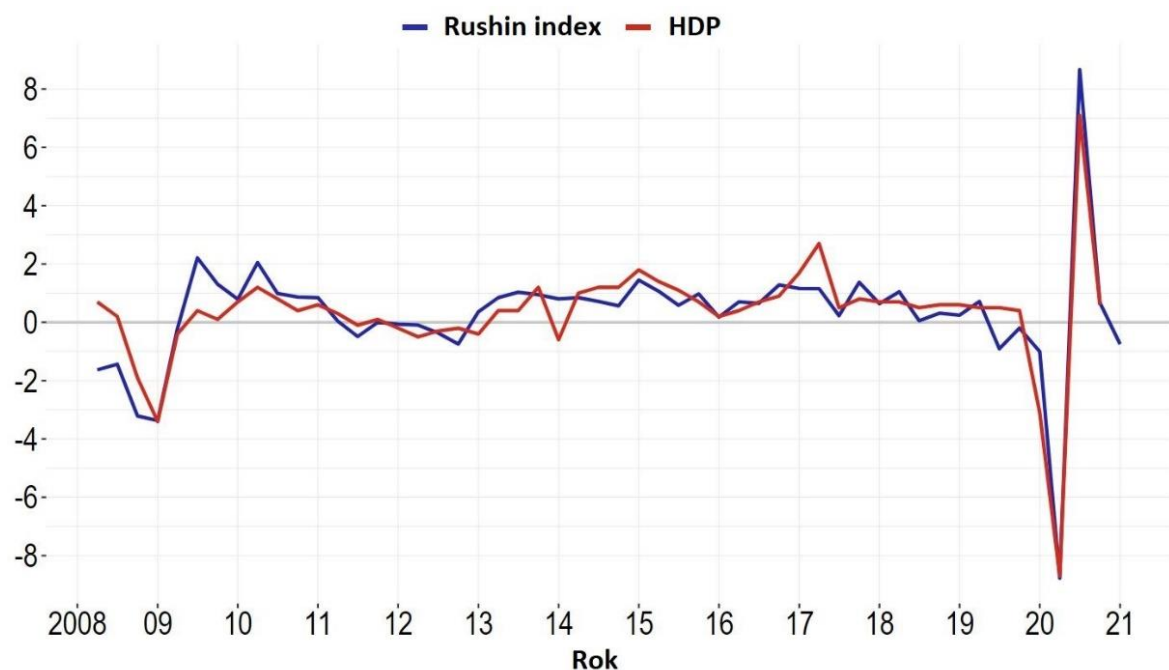
²² Autoři indexu jsou Tomáš Adam, Ondřej Michálek, Aleš Michl a Eva Slezáková z České národní banky (ČNB).

Rushin index ekonomické aktivity pro Českou republiku je bezrozměrná veličina. Hodnoty nad nulou znamenají mezičtvrtletní růst ekonomické aktivity, naopak hodnoty pod nulou značí její pokles. Celkový vývoj indexu na rozdíl od současných modelů uspokojivě zachycuje dynamiku růstu HDP zejména v turbulentních, hůře odhadovaných obdobích jako je např. světová finanční a hospodářská krize v roce 2009 nebo pandemická krize (COVID-19) v roce 2020²³.

Index není přímo závislý na žádném ukazateli, ale na soubor ukazatelů. Například pokles průmyslové výroby ve 3. čtvrtletí byl výrazně hlubší než pokles maloobchodních tržeb a naopak ve 4. čtvrtletí signalizovaly maloobchodní tržby pokles ekonomické aktivity, zatímco průmyslová výroba poměrně výrazně rostla. Rushin index nicméně stál mezi těmito ukazateli a signalizoval mírný mezičtvrtletní růst HDP, což se nakonec skutečně stalo (růst byl o 0,6 %). Pro 1. čtvrtletí 2021 Rushin index naopak signalizoval mírný hospodářský pokles (pokles byl reálně o 0,3 %).

V době psaní diplomové práce (začátek července) signalizuje Rushin index mezikvartálně růst o 1,5 %, což by znamenalo ve srovnání s rekordním propadem ve 2. čtvrtletí 2020, že meziroční míra růstu HDP rekordně vzroste. Tento výsledek bude znám až 30. července 2021 (ČSÚ zveřejní data). Při obhajobě této diplomové práce se autor pokusí prezentovat nejaktuálnější data, která mohou být publikována až po odevzdání závěrečné práce. Vzhledem k turbulentnímu vývoji situace a velmi těžko predikovatelnému stavu pandemie ve světě je aktuálnost dat také hlavním přínosem práce a cílem autora.

Graf 20 Index ekonomické aktivity pro ČR, mezičtvrtletní změny v % za období 2008–2021

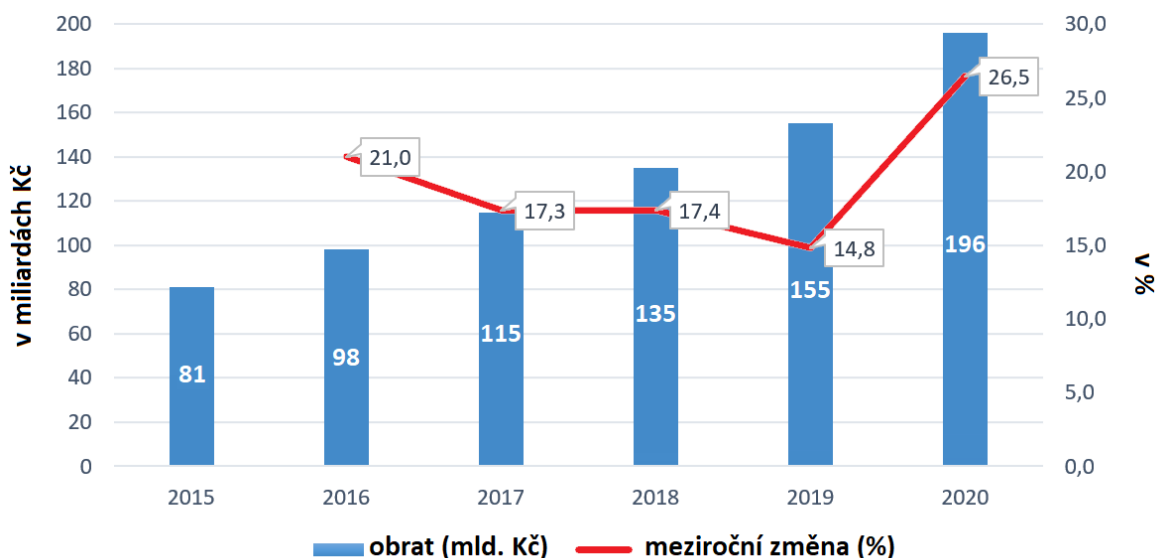
Zdroj: Adam T., Michl A. a spol., ČNB (2021), upraveno autorem

²³ ADAM, T., MICHL, A. a spol., *První odhad dopadů pandemie COVID-19 na ekonomiku ČR*. ČNB [online]. 2021 [cit. 2021-7-14]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/en/about_cnb/cnbblog/The-Rushin-An-Index-of-Czech-Economic-Activity/>

3.1.2 Dopady na internetové obchodování v ČR

Trh internetového obchodování během pandemie zaznamenal prudký nárůst v celé Evropě a nejinak tomu bylo i v České republice. Koronavirus výrazně ovlivnil nákupní chování zákazníků, kteří byli postupně v některých oblastech nuceni k přesunu na online trh. Podle Asociace pro elektronickou komerci (APEK) rostl e-commerce trh v posledních letech meziročně nejméně o 15 %, avšak vlivem pandemie COVID-19 došlo ke skokové změně o více než 10 procentních bodů oproti předchozímu období, konkrétně se jedná o 26,5% růst ze 155 mld. Kč v roce 2019 na 196 mld. Kč za rok 2020.

Graf 21 Vývoj obratu internetového obchodování v ČR, vlastní zpracování

Zdroj: Asociace pro elektronickou komerci, APEK (2021)

Podle nákupního rádce Heureka.cz²⁴ vzrostl i celkový počet internetových obchodů o 6 % ze 46 600 v roce 2019 na 49 500 za rok 2020. Během uzavření maloobchodu častokrát vznikaly nové e-shopy jako nový prodejní kanál a doplněk ke kamennému obchodu. Celkový podíl české e-commerce na maloobchodních tržbách v ČR dosahuje 16,2 %, což znamená nárůst o 3 procentní body.

Pandemie změnila i strukturu nákupů, kde lze vysledovat akceleraci nákupů v online supermarketech a trend rozvozu jídla domů. Lidé také hledali cesty, jak se zabavit či vyplnit svůj volný čas, proto rostl i segment zábavy (filmy, hry) a vzdělávání (knihy, online kurzy). Nepřekvapí ani výrazný růst internetových lékáren a drogerií, např. v první vlně pandemie byly ochranné pomůcky a dezinfekční prostředky vysoce nedostatkovým zbožím. Naopak se značným negativním dopadem se potýkaly a stále potýkají segmenty jako jsou kultura, prodej vstupenek a pořádání akcí, stejně tak i rezervační portály pro poskytování ubytovacích služeb a cestovní kanceláře. Online módní a luxusní průmysl poté narážel na problematiku zbytečných statků, jejichž spotřebu lze odložit bez větších potíží do budoucna.

²⁴ Dvě vlny pandemie vyhnaly e-commerce k 26% meziročnímu růstu, Češi nechali v e-shopech 196 miliard korun [online]. APEK, 2021 [cit. 2021-7-10]. Dostupné z: <<https://onas.heureka.cz/dve-vlny-pandemie-vyhnyly-e-commerce-k-26-mezirocnimu-rustu-cesi-nechali-v-e-shopech-196-miliard-korun>>

3.2 Dopady na země G7

Skupina zemí G7²⁵ je mezivládní politické fórum, které tvoří sedm ekonomicky nejvyspělejších států světa. Jejimi členy jsou Spojené státy americké, Japonsko, Německo, Spojené království, Francie, Itálie a Kanada. Na summitech G7 se scházejí i vedoucí představitelé Evropské unie (aktuálně předseda Evropské rady Charles Michel a předsedkyně Evropské komise Ursula von der Leyen). Podle údajů z World Bank (2020) a Worldometers (2020) představují země G7 zhruba 46 % globálního HDP a se 773 miliony obyvatel téměř 10 % světové populace (viz tabulka 9). Skupina G7 není založena na smlouvě, a proto jejich přijatá rozhodnutí na pravidelných zasedáních nejsou právně závazná, přesto mohou mít silný politický vliv a určovat celosvětové priority s reálným dopadem.

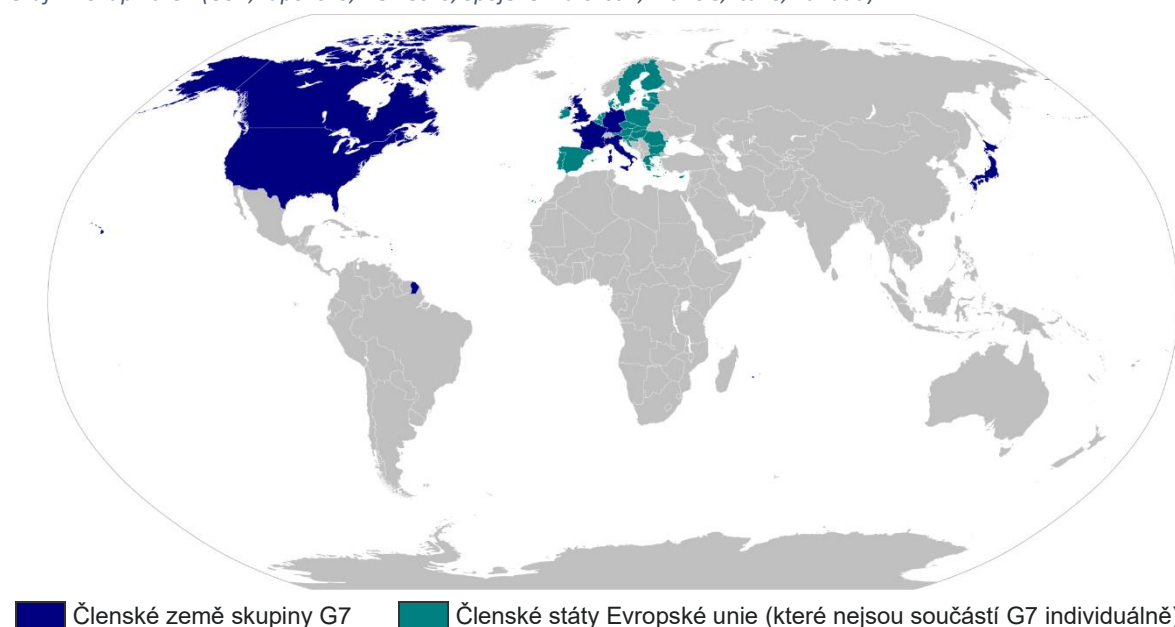
Tabulka 9 Státy G7 dle nominálního HDP a počtu obyvatel ke konci roku 2020

Stát	Nominální HDP v tis. USD (2020)	Počet obyvatel (2020)
Spojené státy americké	20 936 600	331 002 651
Japonsko	5 064 873	126 476 461
Německo	3 806 060	83 992 949
Spojené království	2 707 744	67 886 011
Francie	2 603 004	65 273 511
Itálie	1 886 445	60 461 826
Kanada	1 643 408	37 742 154

Zdroj: Vlastní zpracování, data World Bank (HDP) a Worldometers.info (Počet obyvatel)

Následující graf 22 ukazuje geografické rozvrstvení členů skupiny G7 na mapě světa (včetně EU).

Graf 22 Skupina G7 (USA, Japonsko, Německo, Spojené království, Francie, Itálie, Kanada)

Zdroj: Wikipedia.org, G7 (2021)

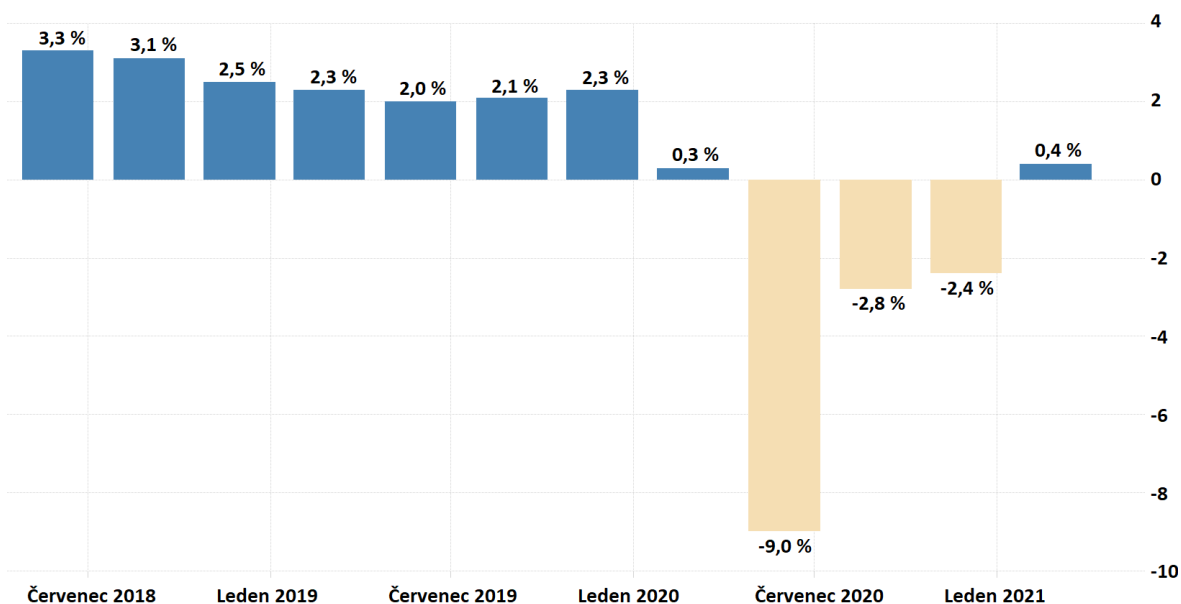
²⁵ Původně sdružení vzniklo v roce 1975 jako G6. O rok později se přidal ke skupině sedmý člen Kanada a v roce 1997 se oficiálně přidalo Rusko jako osmý člen. Rusku bylo však v roce 2014 pozastaveno členství kvůli anexi Krymu.

3.2.1 Spojené státy americké (USA)

Ekonomika Spojených států amerických je vysoce rozvinutá, dle nominálního HDP se jedná o hospodářsky nejsilnější stát světa. USA jsou lídrem v technologiích, v oblasti léčiv či také leteckém a armádním průmyslu. Americký dolar je světová rezervní měna používaná v mezinárodních transakcích. Národní hospodářství je podporováno bohatými přírodními zdroji, dobře rozvinutou infrastrukturou a vysokou produktivitou. Tato obrovská konkurenční výhoda bude i přes dopady pandemie COVID-19 nadále zdrojem růstu HDP v následujících letech a desetiletích.

Opatření proti šíření epidemie koronaviru nicméně dopadla na jaře 2020 s menším zpožděním také na americkou ekonomiku. Ve 2. čtvrtletí 2020 byl dokonce zaznamenán netvrdší propad od konce druhé světové války (pokles o 9 % čtvrtletně, za celý rok o 3,5 %). Na to ihned reagovaly fiskální a monetární autority, např. americká centrální banka (Fed) snížila své úrokové sazby a rozhodla se prostřednictvím repo operací poskytnout likviditu v objemu 5,5 bil. USD. Také federální vláda zasáhla do splácení úvěrů a umožňuje odklady, vedle toho americký senát schválil zákon CARES, který počítá s fiskální podporou v astronomické výši přesahující 2,3 bil. USD, což je více než 10 % HDP. Nový zákon je zaměřen především na pomoc podnikům a domácnostem. Navzdory krokům Fedu a fiskálních autorit zažily finanční trhy prudký pokles. Například index S&P 500 klesl v březnu o čtvrtinu. Stejně tak globální akciové trhy utrpěly dramatický pokles srovnatelný s finanční krizí z roku 2008. Je však třeba zdůraznit, že pandemie je především zdravotní krizí a poklesem produkce, a proto se akciové trhy dokázaly velmi rychle vzpamatovat ze ztrát. Například Down Jonesův index vykazoval již na podzim 2020 historické hodnoty²⁶.

Graf 23 Roční míra růstu HDP USA za období 2018–2021 (čtvrtletně v %)

Zdroj: *Tradingeconomics.com, data U.S. Bureau of Economic (2021), upraveno autorem*

²⁶ *Weekly development of the Dow Jones Industrial Average index from January 2020 to July 2021* [online]. Statista, 2021 [cit. 2021-7-25]. Dostupné z: <<https://www.statista.com/statistics/1104278/weekly-performance-of-djia-index/>>

Trh práce, vlivem odlišné legislativy u pracovně-právních vztahů v USA oproti EU, vykazoval nejvyšší nezaměstnanost od velké hospodářské krize v 30. letech minulého století. Zaměstnavatelé ve Spojených státech amerických mají obecně lepší zákonnou výchozí pozici, a proto neměli problém optimalizovat v průběhu pandemie počet zaměstnanců dle momentálních potřeb. Jen za poslední březnový týden se přihlásilo více než 3 milióny Američanů o podporu v nezaměstnanosti, což je více než pětinasobek v porovnání se situací za finanční krize. V dubnu 2020 poté zanikl rekordní počet pracovních míst (20,5 milionů) a míra nezaměstnanosti se dostala na historickou hodnotu 14,8 % (viz graf 24). Od té doby je pozorován i vlivem uvolnění restrikcí kontinuální pokles míry nezaměstnanosti. Červnová hodnota podle U.S. Bureau of Labor Statistics (2021) dosahuje 5,8 %, tedy stále o více než 2 procentní body oproti stavu před vypuknutím pandemie.

Graf 24 Míra nezaměstnanosti USA za posledních 20 let (čtvrtletně v %)

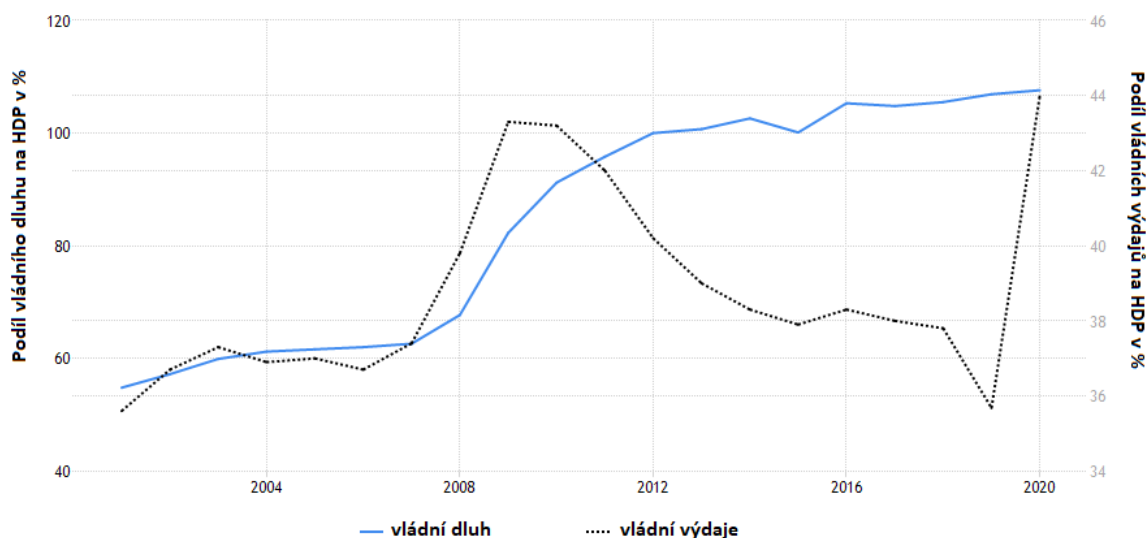

Zdroj: Tradingeconomics.com, data U.S. Bureau of Labor Statistics (2021)

Co se týče cenové hladiny, ta ve sledovaných měsících zpočátku pandemie poklesla až na nulové hodnoty. Spotřebitelské ceny v dubnu 2020 meziročně vzrostly pouze o 0,3 % po růstu o 1,5 % v předchozím měsíci. Jednalo se o nejnižší míru inflace od října 2015. Pokles cen pohonných hmot a omezení spojená s pandemií COVID-19 vedly k tomu, že míra inflace v květnu klesla ještě níže na 0,1 %, nikoli však do záporných hodnot jako na začátku roku 2015 nebo právě v době finanční krize v roce 2009. Pro letošek tlačí inflaci nahoru opět růst cen pohonných hmot a nízká srovnávací základna z minulého roku. V červenci 2021 dosahuje míra inflace 5,4 %.

Masivní podpůrné balíčky měly dále za následek zvýšení podílu vládních výdajů k HDP v roce 2020 o téměř 9 procentních bodů na 44 % (viz graf 25), čímž byly překonány i hodnoty z roku 2009 a 2010 (43,3 %, resp. 43,2 %). Velká nejistota ohledně vývoje pandemie počítá i pro rok 2021 fiskální podporu na úrovni kolem 40 % HDP. Nejinak je tomu i v případě podílu vládního dluhu k HDP. V horizontu následujících 3 let se předpokládá navýšení federálního dluhu Spojených států amerických až na hodnotu 122 % HDP oproti 107,6 % v pandemickém roce.

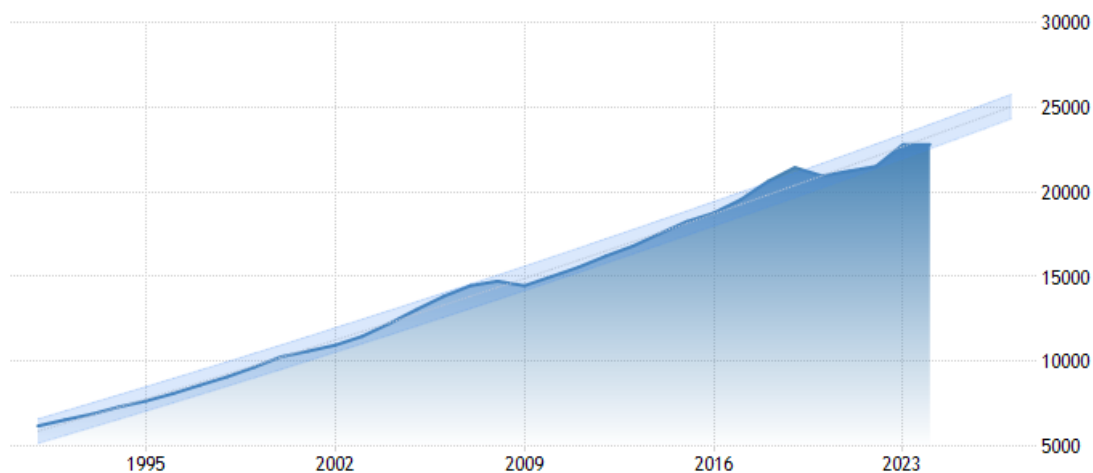
Graf 25 Vývoj podílu vládního dluhu a vládních výdajů na HDP USA (v %)

Zdroj: *Tradingeconomics.com*, data U.S. Bureau of Public Debt and U.S. Bureau of Economic Analysis (2021)

Výhledy ukazují, že se americká ekonomika zotavuje z pandemického šoku rychleji než ostatní vyspělé ekonomiky, k čemuž přispěla i větší fiskální podpora. Domácnosti snižují míru úspor z historicky vysokých úrovní, které byly nakumulovány během uzavírek. Spotřeba by se měla upevnit a podpořit tím vývoj ekonomiky. Dále březnový podpis stimulačního balíčku ve výši 1,9 bil. USD nabídl dostatečnou fiskální podporu. V souhrnu od vypuknutí pandemie jde o kumulativní fiskální pomoc přesahující čtvrtinu HDP, což je rekordní úroveň podpory v historii této země. Stejně tak očkování pokračuje rychlým tempem, k 24. červenci 2021 bylo kompletně naočkováno 49 % obyvatel a částečně 7,6 %. Podle *Global Economic Outlook* z června 2021 (World Bank, s. 19) se předpokládá růst HDP USA v roce 2021 o 6,8 %. Jednalo by se o nejrychlejší tempo růstu od roku 1984, kdy Spojeným státům americkým vládl prezident Ronald Reagan. Tento růst odráží další rozsáhlé fiskální úlevy a pokračující zmírňování pandemických omezení. V roce 2022 očekává World bank i vlivem slabnucího fiskálního impulsu zmírnění na stále silných 4,2 %.

Graf 26 Prognóza vývoje HDP USA v mld. USD

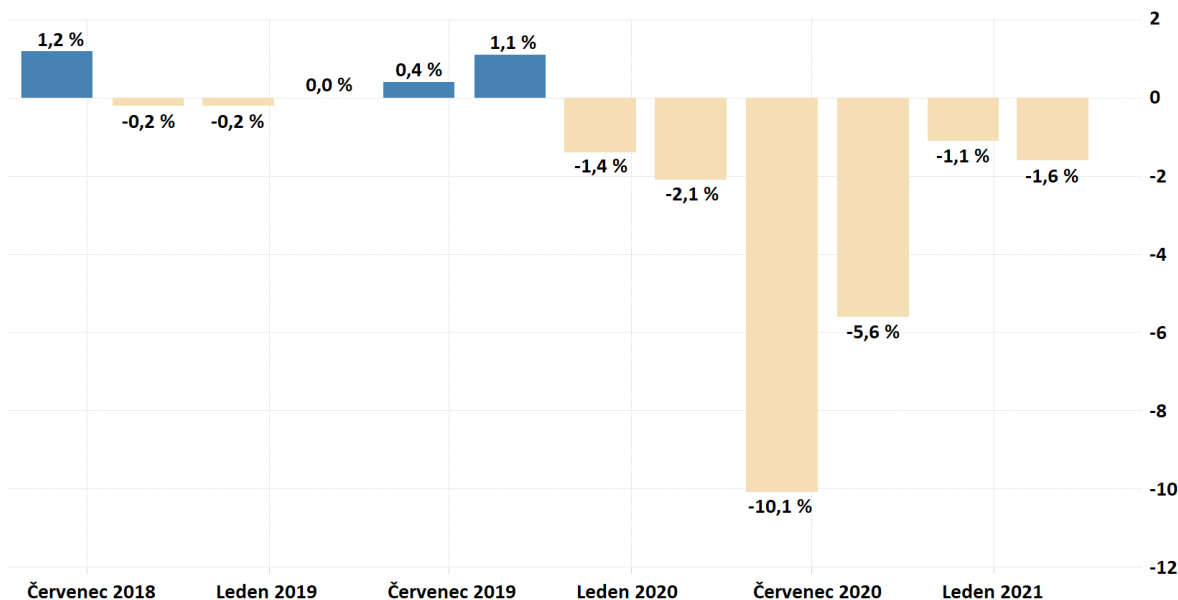
Zdroj: *Tradingeconomics.com*, World Bank (2021)

3.2.2 Japonsko

Japonsko je vysoce rozvinutá země s fungujícím tržním hospodářstvím. Dle nominálního HDP se jedná o třetí největší ekonomiku na světě za USA a Čínou. Největší rozmach zažila japonská ekonomika v poválečné éře po roce 1960, kdy došlo v třech následujících desetiletích k tzv. poválečnému ekonomickému zázraku. Průměrná míra růstu byla v 60. letech ve výši 10 %, v 70. letech 5 % a v 80. letech 4 %. Období 90. let je známo pod termínem ztracená dekáda, kdy tamní ekonomiku zasáhla nemovitostní bublina. V první dekádě nového tisíciletí zažívá Japonsko velmi nízkou míru růstu, čímž je termín nově nazýván „ztracených 20 let“. Avšak i v druhé dekádě 21. století musí japonská ekonomika čelit mnoha výzvám. Vysoká úroveň vládního dluhu rostla dále v reakci na globální finanční krizi z konce první dekády. V roce 2011 byla nejen místní příroda a obyvatelstvo, ale také ekonomika silně zasažena havárií jaderné elektrárny Fukušima. A nakonec pandemie COVID-19, stejně jako většinu zemí na světě, postihlo Japonsko oslabené a nepřipravené. Obrovskou výzvou pro udržitelné hospodářství představuje také stárnoucí populace, která od vrcholu v roce 2010 nepřetržitě klesá.

Z následujícího grafu 27 lze vyzorovat více než 1% pokles ekonomiky již v posledním kvartále 2019, což je nejvíce od roku 2014, a to hlavně kvůli slabé vnější poptávce a poklesu spotřeby. V prvním čtvrtletí již byl nucen uzavřít největší domácí výrobce automobilů Toyota své továrny v Číně a stejně tak i další významný výrobce Nissan dočasně zastavil výrobu kvůli chybějícím komponentům. Epidemie silně zasáhla rovněž cestovní ruch, kdy 30 % všech turistů představovali Číňané²⁷. V dubnu po plném vypuknutí pandemie vyhlásila japonská vláda stav nouze a schválila stimulační balíček ve výši 1 bil. USD (zhruba 25 % HDP), i přesto ekonomika čtvrtletně poklesla o rekordních 10,1 %.

Graf 27 Roční míra růstu HDP Japonska za období 2018–2021 (čtvrtletně v %)

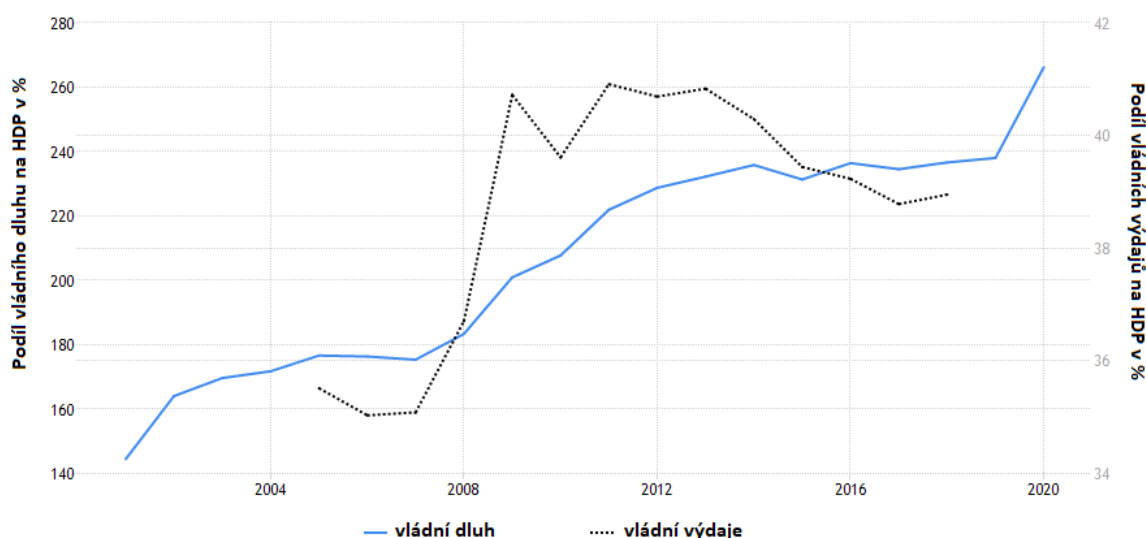
Zdroj: Tradingeconomics.com, data Cabinet office, Japan (2021), upraveno autorem

²⁷ Číňané tvoří největší podíl zahraničních turistů v Japonsku, a zároveň přináší téměř 40 % příjmů z peněz utracených zahraničními turisty.

Spotřebitelské ceny se držely od podzimu 2018 téměř po dobu dvou let na velmi nízkých hodnotách pod 1 %, což je výrazně více než cílová hodnota Bank of Japan (cílování inflace na úrovni 2 %, viz kapitola 2.2.2 tabulka 7). V říjnu 2020 poprvé po čtyřech letech zaznamenalo japonské hospodářství deflaci na úrovni 0,4 %. Na celkový propad měly podíl klesající ceny potravin, vzdělávání, rekreace, ale také ceny lékařské péče a dopravy. Tento stav pokračoval až do května letošního roku, přičemž se jednalo o největší deflaci za posledních 10 let. V současné době, v červenci 2021, se Japonsko nadále vymyká globálnímu trendu rychlejšího růstu spotřebitelských cen.

Již dříve zmíněná rekordní finanční podpora v hodnotě 1 bil. USD zmírnila dopady koronaviru, avšak zároveň zvýšila již tak rekordní vládní dluh z 238 % na 266 % v letošním roce (viz graf 28). Nutné však zmínit, že ačkoli této úrovni nedosahuje žádná rozvinutá země na světě, jedná se převážně o domácí dluh, přičemž 45% podíl drží přímo japonská centrální banka. Stejně tak je zaznamenán již od roku 2018 nárůst podílu vládních výdajů na HDP, v roce 2020 až 2024 se dokonce předpokládají hodnoty srovnatelné s obdobím finanční krize či havárie jaderné elektrárny Fukušima.

Graf 28 Vývoj podílu vládního dluhu a vládních výdajů na HDP Japonska (v %)

Zdroj: Tradingeconomics.com, data Cabinet office, Japan (2021)

Masivní vládní dotace na pomoc firmám zasaženým koronavirem pomohly omezit růst míry nezaměstnanosti, i přesto její hodnota vystoupila v druhé polovině 2020 na maximum za více než tři roky. Ve srovnání s vyspělými ekonomikami však míra nezaměstnanosti zůstává stále nízká, neboť se země potýká s nedostatkem zaměstnanců kvůli rapidně stárnoucí populaci. Tento převažující efekt přehledně znázorňuje graf 29, kdy od vrcholu v roce 2010 populace nepřetržitě klesá, čímž je omezen i počet ekonomicky aktivních obyvatel. Japonsko zaujímá dokonce první příčku se 27 % v podílu lidí nad 65 let na celkový počet obyvatel. Na druhém místě je s velkým odstupem 4 % nejstarší populace Evropy Itálie²⁸.

²⁸ Countries With The Largest Aging Population In The World [online]. WorldAtlas, 2017 [cit. 2021-7-26]. Dostupné z: <<https://www.worldatlas.com/articles/countries-with-the-largest-aging-population-in-the-world.html>>

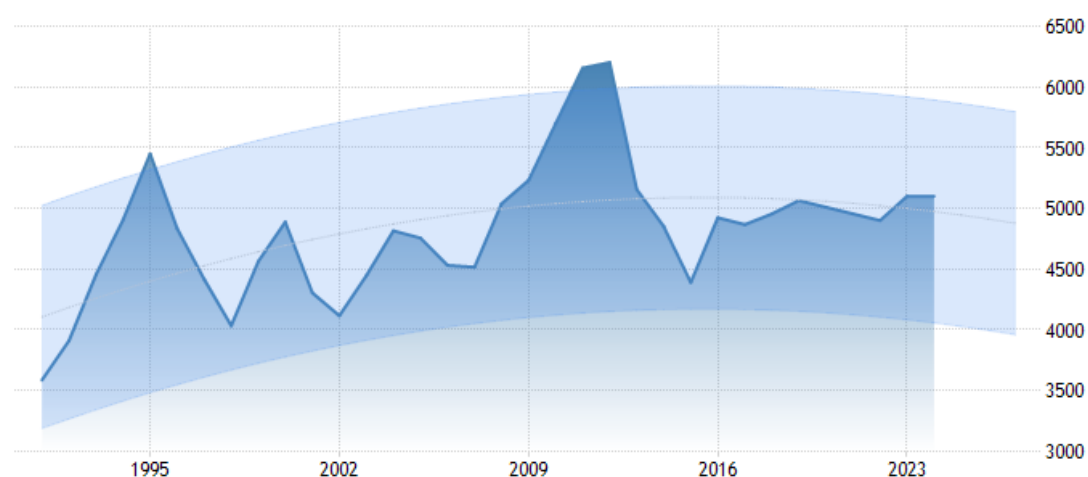
Graf 29 Míra nezaměstnanosti Japonska za posledních 20 let (čtvrtletně v %)

Zdroj: Tradingeconomics.com, data Cabinet office, Japan (2021)

Výhledy pro letošní a následující roky ukazují, že po oživení ve druhé polovině roku 2020 se japonské hospodářství v následujícím čtvrtletí opět snížilo, a to v důsledku cílených restriktivních opatření v souvislosti s obnovením COVID-19. Pro druhé a třetí čtvrtletí letošního roku se očekává růst ekonomické aktivity z důvodu snížení počtu případů COVID-19, pokračujícího uvolňování opatření a stále velké fiskální podpory. Aktuální prognóza World Bank z června 2021 předpokládá růst japonského HDP v letošním roce o 2,9 %, což odráží posilující domácí hospodářskou aktivitu spolu se silnou zahraniční poptávkou. Ekonomický přínos letních olympijských her v Tokiu v roce 2021 bude velmi omezený, neboť se konají bez zahraničních diváků. V roce 2022 se poté předpokládá zmírnění růstu na 2,6 % a až v roce 2023 se japonská ekonomika dostane na předpandemický stav.

Graf 30 Prognóza vývoje HDP Japonska v mld. USD

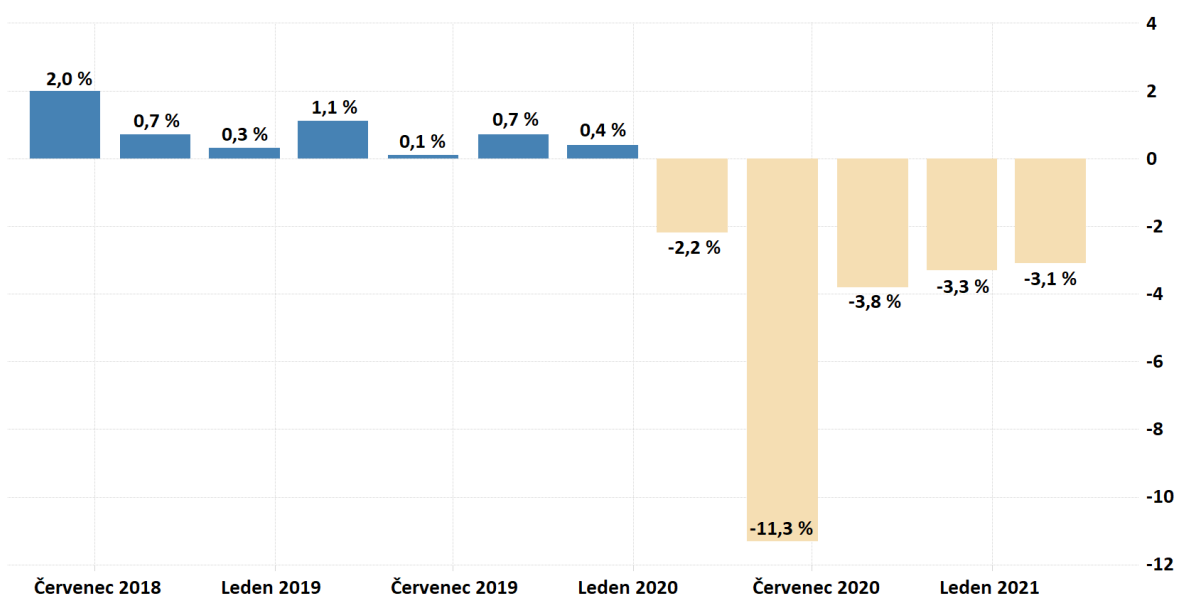
Zdroj: Tradingeconomics.com, data World Bank (2021)

3.2.3 Německo

Německo je vysoce rozvinutá sociálně tržní ekonomika. Dle nominálního HDP se jedná o čtvrtou největší ekonomiku na světě a hospodářsky nejsilnější stát v Evropě. Po odchodu Velké Británie z Evropské unie se podílí německá ekonomika zhruba 25 % na ekonomice EU. Německo je také jedním z největších světových vývozců, vyváží především automobily, stroje, chemické produkty, elektronická zařízení a léčiva. Je také největší výrobní ekonomikou v Evropě, čímž se snižuje náchylnost na negativní dopady finančního poklesu.

Německu se doposud dařilo relativně úspěšně zvládat pandemii. Včasná a cílená reakce v oblasti veřejného zdraví vedla k jedněm z nejnižších hodnot nakažených a zemřelých na 100 tis. obyvatel v Evropě. Opatření k omezení šíření nákazy přesto způsobila hluboký hospodářský šok a značný pokles ekonomické aktivity. V druhém čtvrtletí 2020 poklesla německá ekonomika o 11,3 % (viz graf 31), tedy podstatně více než ve čtvrtletích v době světové finanční a hospodářské krize. Za celý rok 2020 se HDP Německa snížil o necelých 5 %, čímž překonal všechny evropské státy v G7.

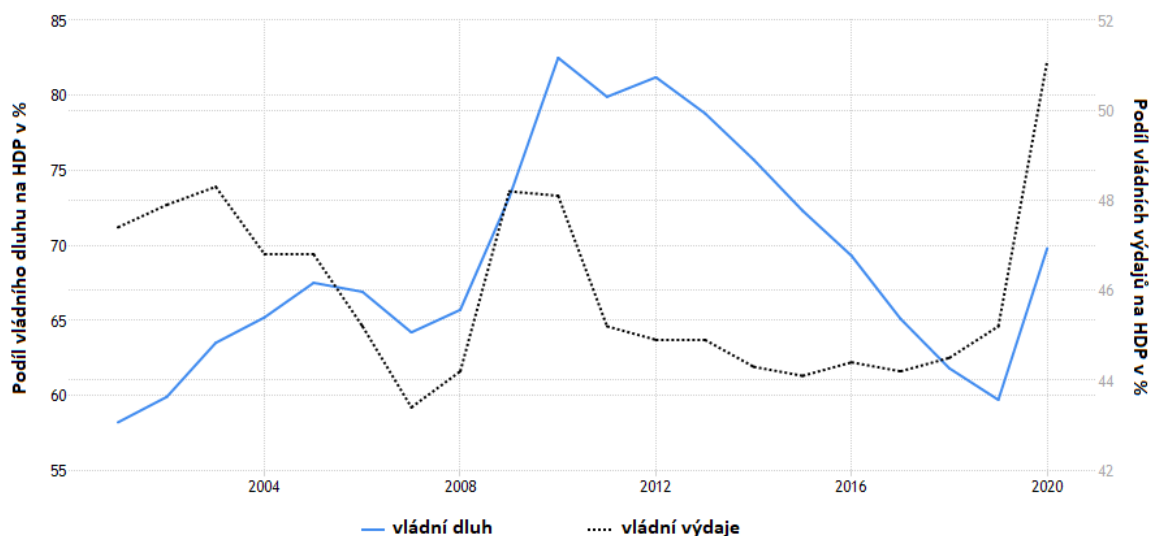
Graf 31 Roční míra růstu HDP Německa za období 2018–2021 (čtvrtletně v %)

Zdroj: Tradingeconomics.com, data Federal Statistical Office of Germany (2021), upraveno autorem

Vláda efektivně využila dlouhodobý akumulovaný fiskální prostor pro hospodářskopolitickou reakci na pandemii. Od roku 2012 se jí podařilo za sedm let snížit podíl vládního dluhu na HDP o více 21 procentních bodů (viz graf 32). Mohla tak podstatně zvýšit výdaje na zdravotní péči a poskytnout domácnostem a firmám náhrady mzdy při zkráceném pracovním úvazku („Kurzarbeit“) či prodloužení doby poskytnutí podpory v nezaměstnanosti. Podnikatelskému sektoru mohla dále poskytnout tolik potřebnou likviditu a rozšíření záruk na úvěry. Německá vláda také dočasně snížila na půl roku základní sazbu DPH z 19 % na 16 %. Veřejný dluh zůstává nadále udržitelný a neměl by bránit případným dalším razantním opatřením. Ve střednědobém horizontu se předpokládá využití fiskálního prostoru Německa také k posílení růstového potenciálu prostřednictvím investic do lidského a fyzického kapitálu, stejně tak i do urychlení digitalizace a inovace.

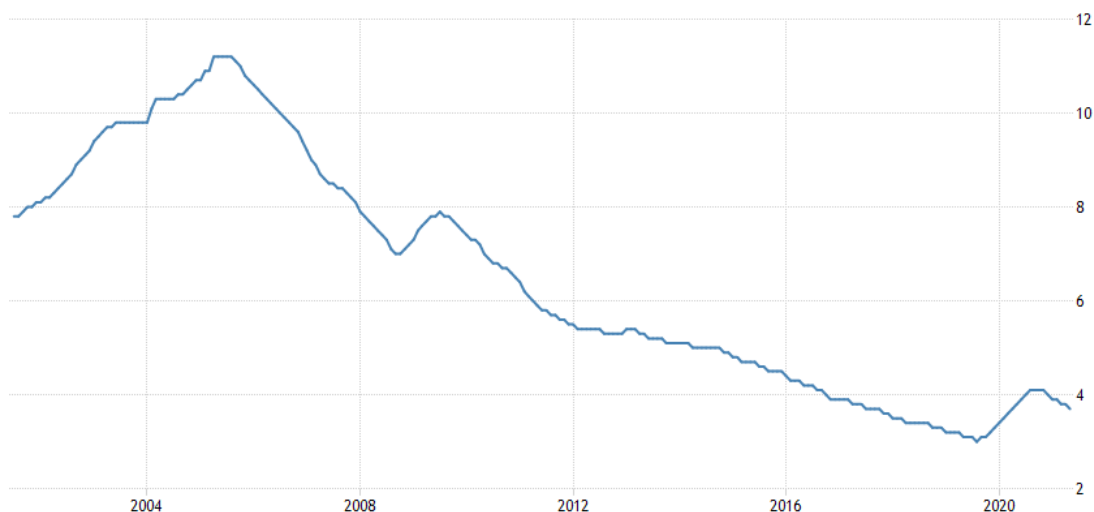
Graf 32 Vývoj podílu vládního dluhu a vládních výdajů na HDP Německa (v %)

Zdroj: Tradingeconomics.com, data Federal Statistical Office of Germany (2021)

Dobře zavedená německá podpora na zkrácenou pracovní dobu „Kurzarbeit“ sehrála rozhodující roli při udržení pracovních míst. Kurzarbeit významně přispěl k odolnosti německého trhu práce během globální finanční a hospodářské krize a během pandemie se znovu ukazuje jako zcela klíčový, neboť zachovává pracovní místa a stabilizuje příjmy zaměstnanců. Opatření, podle kterého se inspirovaly některé další evropské vlády²⁹, pomohlo udržet nejen nezaměstnanost pod kontrolou, ale také podpořilo významným způsobem agregátní poptávku. Na grafu 33 si lze poté, vyjma negativního dopadu minulé finanční krize na trh práce, všimnout obecně klesající tendence míry nezaměstnanosti. Německo a Japonsko jsou tak jedinými státy v G7, které evidují i v době pandemie nízkou míru nezaměstnanosti pod 4 %. V případě Japonska, jak bylo již v práci zmíněno, se země potýká s nedostatkem zaměstnanců kvůli rapidně stárnoucí populaci.

Graf 33 Míra nezaměstnanosti Německa za posledních 20 let (čtvrtletně v %)

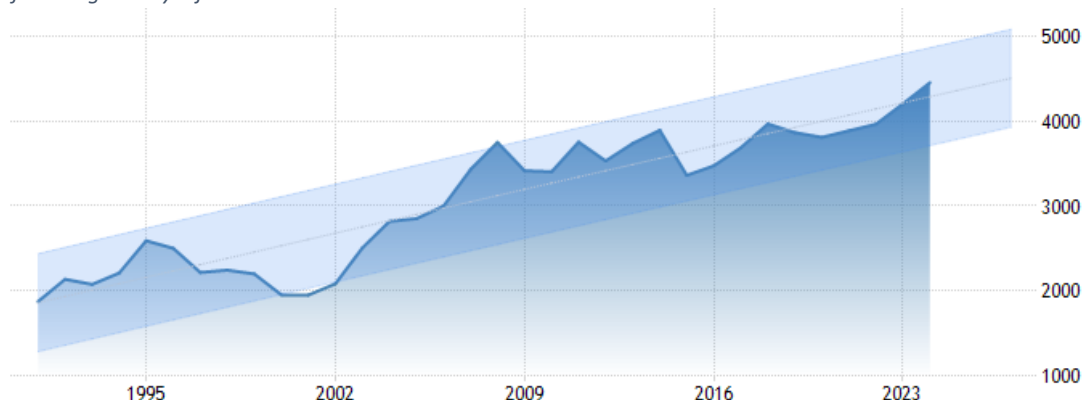

Zdroj: Tradingeconomics.com, data Federal Statistical Office of Germany (2021)

²⁹ Včetně České republiky

V druhé polovině roku 2021 by mělo dojít v Německu k výraznému oživení, a to spolu s očekávaným zrychlením očkování a uvolněním pandemických omezení. Pro celý letošní rok se očekává růst přibližně o 3,6 %. Avšak nejistota v postupu pandemie a nedostatek dodávek v klíčových odvětvích může cestu k oživení velmi zkomplikovat. Klíčové bude nadále zachování podpůrné fiskální politiky do doby, dokud nebudou jasné důkazy o trvalém oživení. Stejně tak bude velmi důležité zajistit finanční stabilitu a cílenou podporu likvidity a solventnosti životaschopných podniků, neboť s postupným ukončováním podpůrných opatření může dojít k nárůstu bankrotů. Podle prognóz se produkce vrátí na předkrizovou úroveň až v roce 2022 (viz graf 34).

Graf 34 Prognóza vývoje HDP Německa v mld. USD

Zdroj: Tradingeconomics.com, data Federal Statistical Office of Germany (2021)

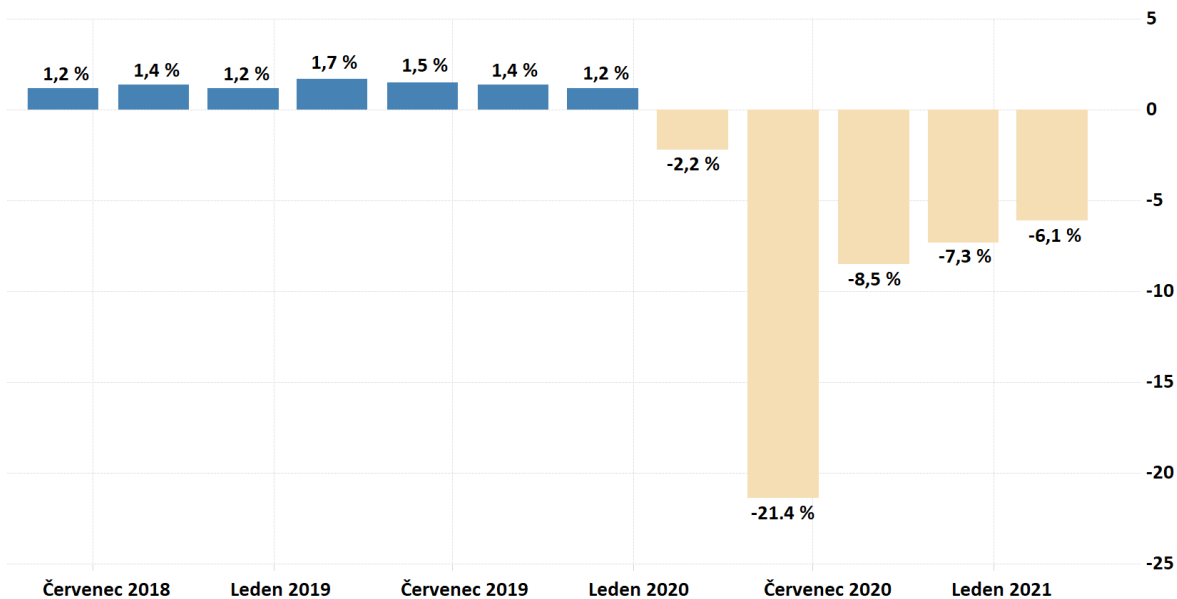
3.2.4 Spojené království (UK)

Hospodářství Spojeného království, zahrnující Anglii, Skotsko, Wales a Severní Irsko, je dle nominálního HDP páté největší na světě. Dominantní postavení zaujímá sektor služeb (79 %) s velmi důležitým obchodním a finančním centrem Londýnem. Britská libra je zároveň čtvrtou největší rezervní měnou na světě po americkém dolaru, euru a japonskému jenu. Významným milníkem v historii této země bylo schválení odchodu Spojeného království z Evropské unie britskými voliči v lidovém referendu v roce 2016. K formálnímu odchodu došlo dne 31. ledna 2020 a současně od 1. února téhož roku se země nacházela v tzv. přechodném období, které skončilo po 11 měsících 2. ledna 2021.

V reakci na pandemii koronaviru a obavy o budoucí vývoj ohlásila vláda stimulační balíček pro britskou ekonomiku ve výši 30 mld. liber a současně Bank of England (BoE) snížila úrokové sazby o 50 bazických bodů (postupně bylo sníženo až na současných 0,1 %). Nutno však podotknout, že přístup Velké Británie k epidemii se změnil až s prudkým růstem počtu nakažených a zemřelých v přeplněných nemocnicích. Za 2. čtvrtletí 2020 poklesla britská ekonomika o rekordních 21,4 % a poprvé po 11 letech se nacházela (a stále nachází) v recesi (viz graf 35). Jedná se zároveň o nejhlubší propad ze zemí G7, dokonce horší než propad kterékoliv ze zemí EU. Za celý loňský rok se HDP Spojeného království propadl o rekordních 9,9 % na úroveň z roku 2012. Dle britského úřadu pro národní statistiku je pokles největší od roku 1709, tedy za více než posledních 300 let³⁰.

³⁰ KIRKA, Danica. UK economy suffers biggest drop since 1709 [online]. AP News, 2021 [cit. 2021-7-27]. Dostupné z: <<https://apnews.com/article/coronavirus-pandemic-economy-4f0b6285a57c8b2929e2aceb864e7675>>

Graf 35 Roční míra růstu HDP Spojeného království za období 2018–2021 (čtvrtletně v %)

Zdroj: Tradingeconomics.com, data Office for National Statistics (2021), upraveno autorem

Podobně jako v jiných zemích, nejen v Evropě, začala koncem března platit tvrdá restriktivní opatření k omezení šíření koronaviru. Britská vláda současně nabízela podporu zaměstnancům ve formě 80 % platu do výše maximálně 2 500 liber. Stejně pomoci mohly využít i osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ). Celkový dopad na míru nezaměstnanosti ve všech odvětvích vzrostl vlivem pandemie v průměru o 1 procentní bod (viz graf 36). Nevyšší míra nezaměstnanosti se pak očekává na konci roku 2021, kdy bude zrušen program udržení pracovních míst.

Na grafu 36 si lze dále všimnout klesající tendence míry nezaměstnanosti od roku 2012. Spojenému království se podařilo od té doby více než dvojnásobně snížit tento ukazatel. Pro letošní rok se poté odhaduje míra nezaměstnanosti na úrovni 4,7 % a v následujících dvou letech se očekává snížení na 4,6 %, resp. 4,4 % pro rok 2023.

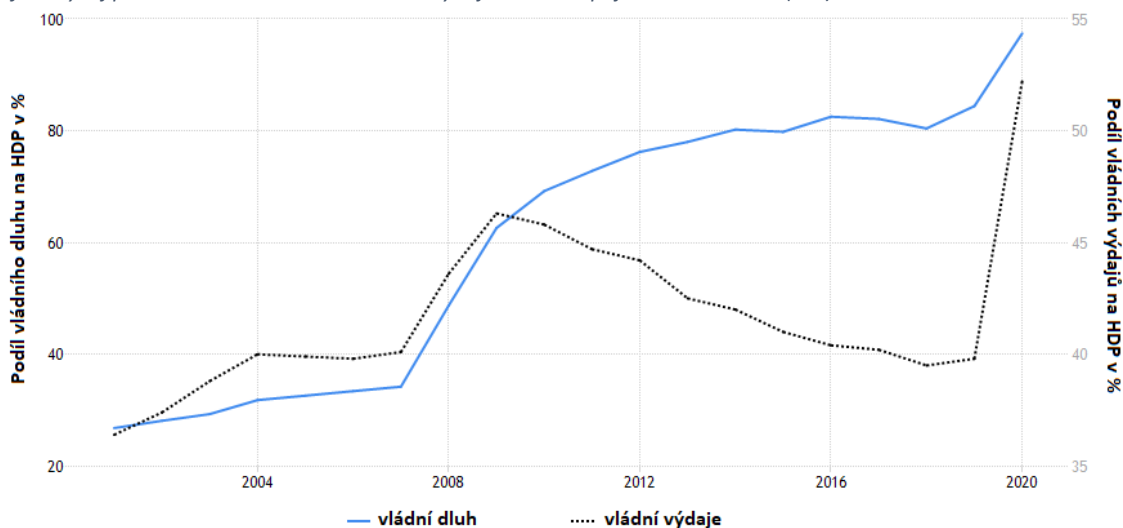
Graf 36 Míra nezaměstnanosti Spojeného království za posledních 20 let (čtvrtletně v %)

Zdroj: Tradingeconomics.com, data Office for National Statistics (2021)

Důsledkem řešení hrozby masové nezaměstnanosti je pak obrovský rozpočtový deficit v hodnotě zhruba 19 % HDP. V reakci na nárůst nakažených nemocí COVID-19 rozšířila Bank of England nákupy aktiv o 150 mld. liber. Celkový objem nákupů státních dluhopisů tak činil v květnu 2021 hodnoty 895 mld. liber. Vlivem vyššího zadlužení a klesajícího HDP roste i podíl vládního dluhu k HDP. Jen v roce 2020 je zaznamenán růst podílu o 15 procentních bodů a pro letošní rok se předpokládá poprvé překročení 100% hranice.

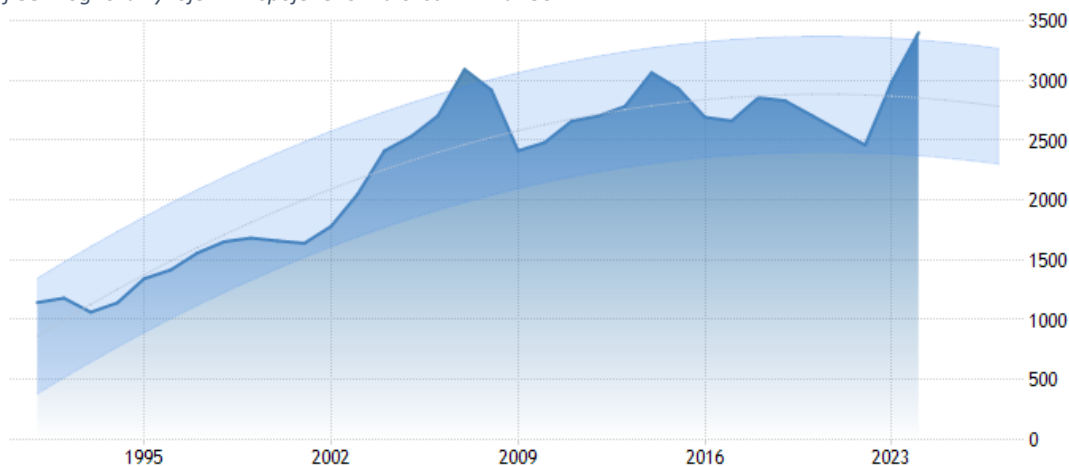
Graf 37 Vývoj podílu vládního dluhu a vládních výdajů na HDP Spojeného království (v %)

Zdroj: *Tradingeconomics.com*, data *Office for National Statistics (2021)*

Velká Británie a Severní Irsko patří k nejlepším státům světa v oblasti vakcinace obyvatelstva, přesto panuje velká nejistota ohledně výhledů do budoucna, a to především kvůli brexitu. Britové začátkem roku 2021 opustili jednotný vnitřní trh a celní unii, ale cla ani kvóty díky dohodě zavedeny nebudou. Clům se tedy povedlo vyhnout, nicméně obchod je stále narušen vyššími náklady na logistiku a administrativu jako jsou požadavky na zdravotní osvědčení a složitější celní požadavky na hranicích. OECD pak pro rok 2021 předpokládá silný růst HDP o 7,2 % a pro rok 2022 o 5,5 %, neboť velká část populace bude naočkována a omezení hospodářské činnosti bude postupně zmírněno. Růst je tažen především oživením spotřeby, zejména služeb. Inflace se zvýší v důsledku minulého růstu cen komodit a silného růstu HDP, měla by však zůstat pod 2% inflačním cílem.

Graf 38 Prognóza vývoje HDP spojeného království v mld. USD

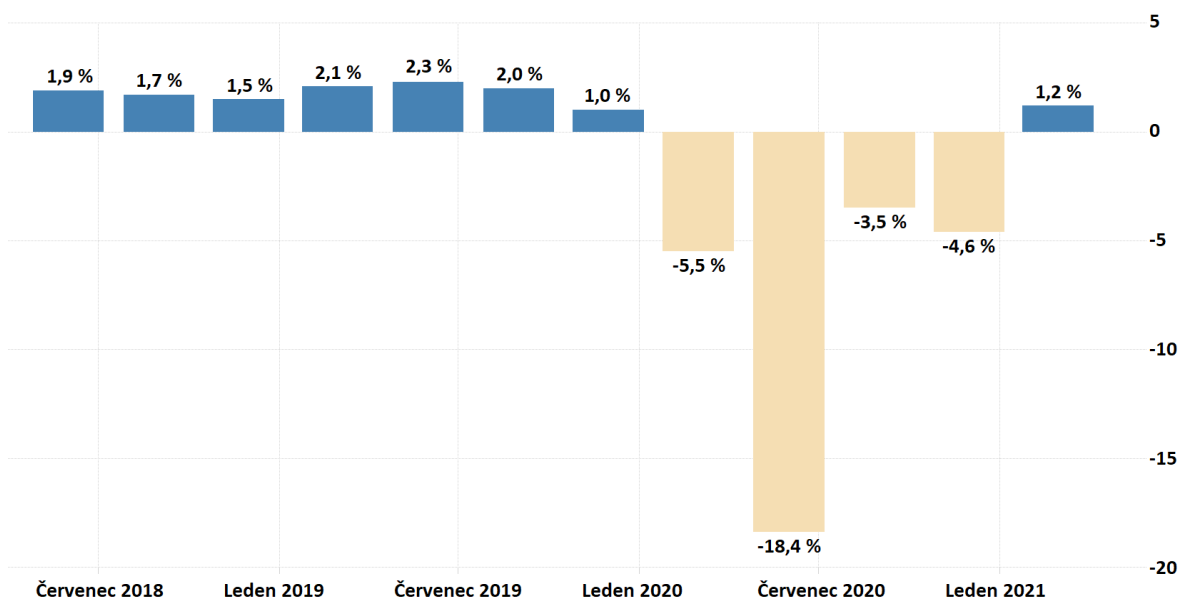
Zdroj: *Tradingeconomics.com*, data *Office for National Statistics (2021)* a *OECD (2021)*

3.2.5 Francie

Francouzská ekonomika je po Indii sedmá největší na světě a druhá nejsilnější v EU. Její HDP představuje přibližně 20 % eurozóny. Francie má diverzifikovanou ekonomiku, kde dominuje s více než 78 % sektor služeb. Je také turisticky nejnavštěvovanější zemí světa a Paříž je zároveň vedle Bangkoku a Londýna nejnavštěvovanějším městem. Podle Bloomberg Innovation Index 2020³¹ patří mezi deset nejnovativnějších států, a to hlavně v oblasti automobilového, leteckého a železničního průmyslu. Světovou špičkou je také v sektoru luxusního zboží a kosmetiky.

Pandemie a restriktivní opatření způsobily nejhlubší poválečný propad ekonomiky Francie. V druhém čtvrtletí 2020 se hospodářství země propadlo o rekordních 18,4 % a za celý rok se HDP snížil o vysokých 8,1 %. Politickou reakci lze přesto hodnotit za velmi promptní, pružnou a přiměřenou velikosti šoku. Vláda dokonce ihned zahájila komplexní fiskální plány na 3 roky dopředu do roku 2022, které v rámci ozdravných a nouzových opatření představují celkem zhruba 26 % HDP. Dostatečné zdroje byly poskytovány jak pro sektor zdravotnictví, tak i pro domácnosti a firmy se zaměřením na zachování pracovních míst a poskytování likvidity. Plán obnovy země se soustřeďuje na oblast digitální transformace ekonomiky, na zvyšování kvalifikace a zlepšení konkurenceschopnosti.

Graf 39 Roční míra růstu HDP Francie za období 2018–2021 (čtvrtletně v %)

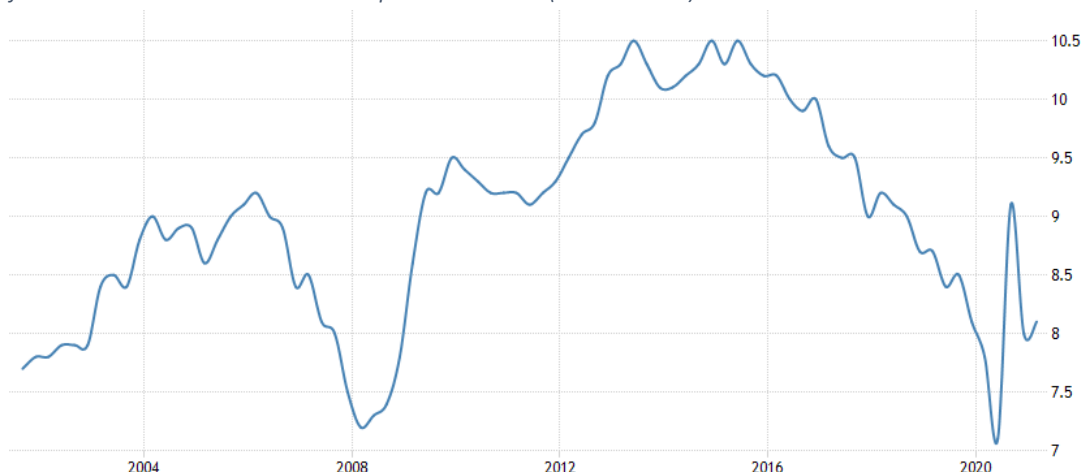
Zdroj: Tradingeconomics.com, data Insee France (2021), upraveno autorem

Co se týče míry nezaměstnanosti, v prvním čtvrtletí 2020 ve Francii dosahovala hodnoty 7,8 %, což je nejnižší úroveň za posledních 11 let před vypuknutím pandemie COVID-19. V druhém čtvrtletí již v průběhu pandemie poklesla dokonce na 7,1 %, tedy nejnižší od roku 1983. Důvody nejnižší nezaměstnanosti za 37 let jsou legislativně-technické a paradoxně pandemické. Mezinárodní organizace práce (ILO) totiž definuje osobu jako nezaměstnanou, pokud je práce schopná, ale nepracuje

³¹ DAMM, Christoph. These are the world's most innovative countries. The US isn't even in the top 5. [online]. Business Insider, 2020 [cit. 2021-7-28]. Dostupné z: <<https://www.businessinsider.com/these-are-the-10-most-innovative-countries-bloomberg-says-2020-1?IR=T>>

a zároveň si aktivně hledá nové pracovní místo. Francouzská ekonomika byla uzamčená od poloviny března na dva měsíce do poloviny května, a tak byl prudký pokles nezaměstnanosti bezesporu výsledkem karantény než zlepšujícího se trhu práce. Makroekonomická čísla byla tak zkreslená kvůli výluce, která snížila počet osob technicky klasifikovaných jako nezaměstnané, neboť jim bylo zne-možněno hledat si práci. Nicméně ihned ve třetím čtvrtletí, po uvolňování restrikcí, vystřelila míra nezaměstnanosti prudce o dva procentní body na 9,1 % (viz graf 40), což jasně poukazuje na zhoršení situace na trhu práce kvůli pandemii COVID-19.

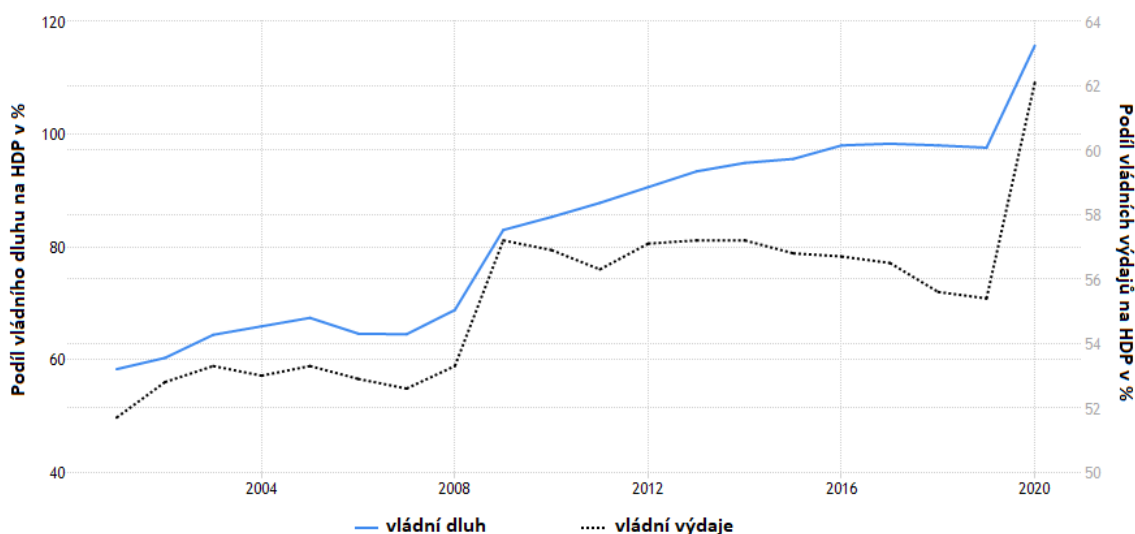
Graf 40 Míra nezaměstnanosti Francie za posledních 20 let (čtvrtletně v %)

Zdroj: Tradingeconomics.com, data Office for National Statistics (2021)

Zmírnění dopadu pandemie vyžaduje stejně jako v předchozích zkoumaných státech masivní podporu fiskální politiky dané země. Francouzská vláda již v polovině března 2020 představila obecný plán pomoci, například okamžité výdaje v prvních měsících vypuknutí krize dosahovaly úrovně 67 mld. EUR, což představuje zhruba 3 % HDP. Vysoké vládní výdaje spolu s poklesem ekonomiky způsobily nárůst podílu vládního dluhu k HDP na 115,7 % (viz graf 41), tedy nejvíce od druhé světové války. Stejně tak i výše veřejného dluhu je nejvyšší ze všech zemí eurozóny. Tento primát nicméně Francie drží již od prvního čtvrtletí 2019, kdy její dluh předstihl i Itálii.

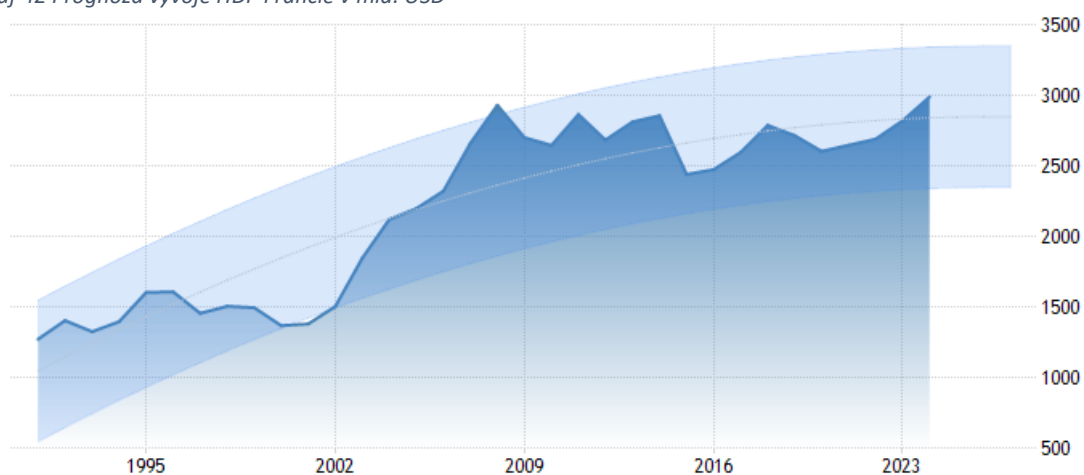
Graf 41 Vývoj podílu vládního dluhu a vládních výdajů na HDP Francie (v %)

Zdroj: Tradingeconomics.com, data Office for National Statistics (2021)

Podle OECD v roce 2021 dojde k oživení hospodářské aktivity a ekonomika poroste o 5 %, v roce 2022 pak růst zpomalí na 4 %. Aktivita posílí hlavně v druhé polovině roku s tím, jak se zrychlí zavádění vakcín a zruší hygienická omezení. Kromě toho čerpání nakumulovaných vysokých úspor v důsledku hygienických omezení zvýší spotřebu, neboť bude konečně uspokojena odložená poptávka (viz vývoj HDP v grafu 42). Rychlejší globální růst zvýší také vyhlídky na export. Stejně tak zlepšující se světová poptávka, mezinárodní obchod, příznivé podmínky financování a vládní kapitálové výdaje podpoří růst investic. Podle národní centrální banky se francouzské hospodářství dostane na úroveň před pandemií již na počátku roku 2022. A nakonec zaměstnanost se bude obnovovat pomalu, neboť účast v různých programech udržení pracovních míst bude nadále klesat.

Graf 42 Prognóza vývoje HDP Francie v mld. USD

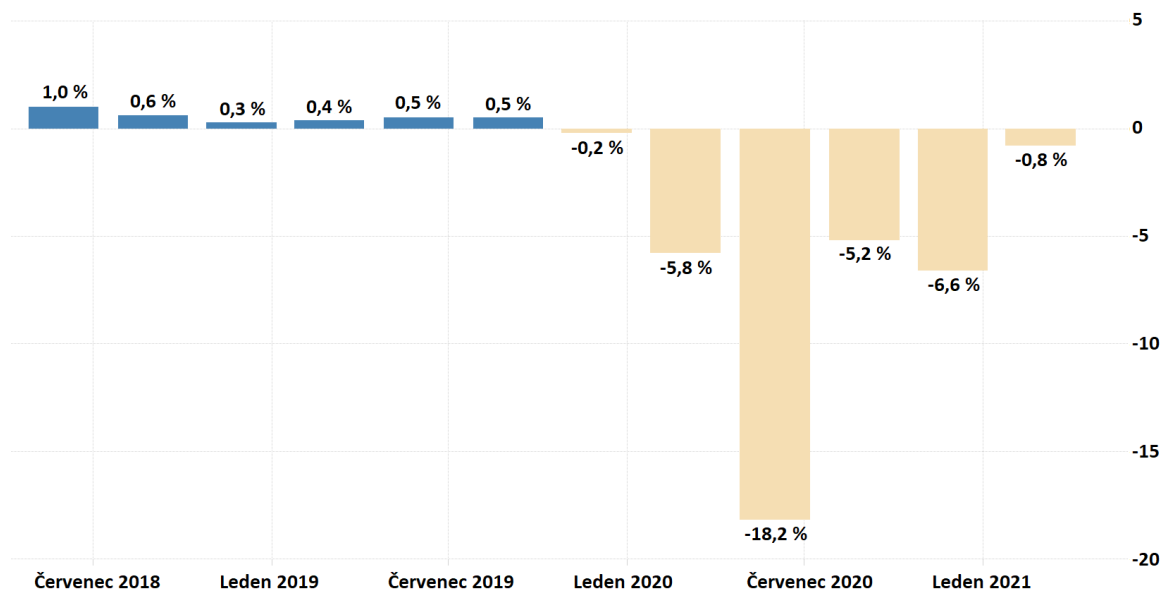
Zdroj: Tradingeconomics.com, data Insee France (2021) a OECD (2021)

3.2.6 Itálie

Itálie je vedle Německa, Spojeného království a Francie čtvrtým evropským členem ve skupině G7. Italská ekonomika je zároveň osmou největší národní ekonomikou na světě a třetí největší v Evropské unii. Vývoj této středomořské země je pozoruhodný i toho důvodu, že ještě v období po druhé světové válce patřila její ekonomika k nejslabší v Evropě. Z převážně zemědělsky založené ekonomiky se postupně přeměnila v jednu z nejvyspělejších zemí světa s inovativním podnikatelským sektorem zaměřeným na výroby strojů, automobilů, léčiv či luxusního zboží. Země je nadále známá i svým konkurenceschopným zemědělstvím, především produkcí kvalitního vína.

Navzdory těmto významným úspěchům čelí současná ekonomika strukturálním i nestrukturálním problémům. Roční míry růstu HDP dosahují v 21. století hodnot pod průměrem EU, přičemž země je hospodářsky rozdělena na bohatý sever, průměrný střed a zaostalejší jih, kde je zároveň silně zastoupena stínová ekonomika. Itálie je také současně první evropskou zemí, kde se začala masivněji šířit pandemie COVID-19. První ohnisko nákazy se objevilo v severní Itálii v Lombardii a nemoc se začala velmi rychle šířit. Italská ekonomika tím výrazně utrpěla, jen v prvním čtvrtletí se meziročně snížila o 5,8 % (viz graf 43) a ve druhém čtvrtletí zažila země nejstrmější propad (-18,2 %) v historii měření, které se provádí od roku 1960. Například podle Rabobank (2020) v dubnu počet příjezdů turistů do ubytovacích zařízení poklesl oproti roku 2019 o 99 %, prodej automobilů se meziročně snížil o 98 %, průmyslová výroba o 47 %, stavebnictví o 68 % a maloobchodní tržby o 29 %.

Graf 43 Roční míra růstu HDP Itálie za období 2018–2021 (čtvrtletně v %)

Zdroj: Tradingeconomics.com, data Italian National Institute of Statistics (2021), upraveno autorem

Itálie byla jedinou evropskou zemí, která v souvislosti s pandemií COVID-19 zakázala společnostem propouštět své zaměstnance. Toto omezení skončilo v červnu 2021 pro největší podniky v průmyslu a stavebnictví. Malé a střední podniky mají ještě čas do října. Nicméně propad na trhu práce byl v roce 2020 rozsáhlý, ačkoliv míra nezaměstnanosti ukazuje pro jarní měsíce naprostý opak (viz graf 44). Ta se dokonce snižovala, neboť opatření proti šíření viru znemožnila lidem hledat si práci, čímž technicky vzato nebyly tyto osoby klasifikovány jako nezaměstnané. Národní statistický úřad Istat nicméně eviduje až milion lidí, kteří přišli během jednoho roku od pandemie o práci. Např. v únoru 2021 činil počet zaměstnaných osob necelých 22,2 milionů, což je přibližně o 945 tisíc méně než v roce 2020. Krize zasáhla nejvíce mladé lidi a osoby s nejistým zaměstnáním³².

Graf 44 Míra nezaměstnanosti Itálie za posledních 20 let (čtvrtletně v %)

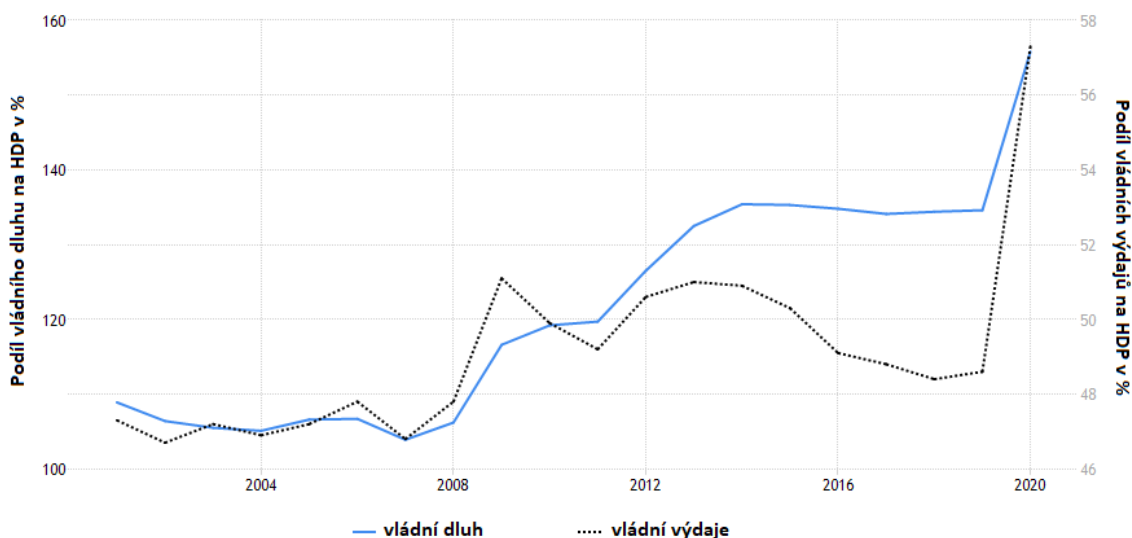

Zdroj: Tradingeconomics.com, data Italian National Institute of Statistics (2021)

³² Italy loses almost one million jobs in a year to the coronavirus crisis [online]. The Local, 2021 [cit. 2021-7-30]. Dostupné z: <<https://www.thelocal.it/20210406/italy-loses-almost-one-million-jobs-in-a-year-to-the-coronavirus-crisis/>>

Zadlužení Itálie se v posledních dvou desetiletích zvyšovalo. Mimořádná situace COVID-19 však vedla k prudkému nárůstu výdajů a mnohem prudšímu nárůstu dluhu. Vládní dluh Itálie představoval ke konci roku 2020 155,8 % HDP, což bylo o 21,2 procentních bodů více oproti roku 2019. Údaje o poměru vládního dluhu Itálie k HDP jsou aktualizovány čtvrtletně a jsou k dispozici od prosince 1995 do prosince 2020. Historického maxima dosáhl tento údaj právě v prosinci loňského roku, naopak v prosinci 2007 bylo zaznamenáno rekordní minimum 103,9 % HDP (viz graf 45). Pro rok 2021 se předpokládá zvýšení podílu vládního dluhu na HDP přibližně o tři procentní body.

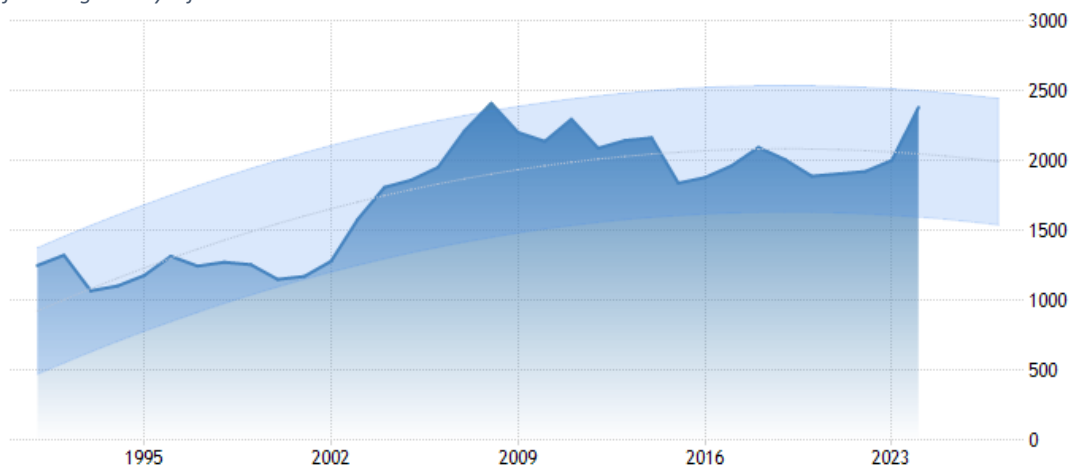
Graf 45 Vývoj podílu vládního dluhu a vládních výdajů na HDP Itálie (v %)

Zdroj: Tradingeconomics.com, data Italian National Institute of Statistics (2021)

Pokračující podpora fiskální politiky podpoří růst ve druhé polovině roku 2021 a zachová výrobní kapacitu, ale zvýší se tím také úroveň veřejného dluhu (absolutně). V roce 2021 OECD předpokládá růst o 4,5 % (italská centrální banka predikuje dokonce téměř 5 %), protože se zrychlí zavádění vakcín. V roce 2022 je odhadován růst na stále silné úrovni kolem 4,4 %. Rychlejší globální růst také podpoří oživení zpracovatelského průmyslu, vývozu a hlavně investic. Spotřeba se obnoví v návaznosti na zrušení omezení mobility a obnoví se růst zaměstnanosti. Vysoká současná úroveň nakumulovaných úspor se bude postupně snižovat a míra nezaměstnanosti bude letos průměrně 10,2 % a v roce 2022 poklesne na 9,9 %.

Graf 46 Prognóza vývoje HDP Itálie v mld. USD

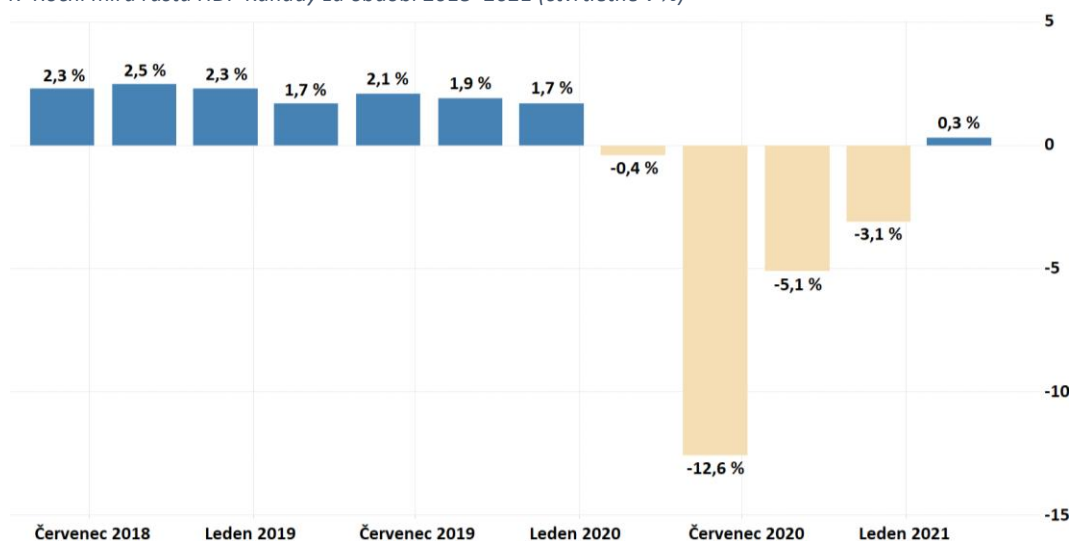

Zdroj: Tradingeconomics.com, data Italian National Institute of Statistics (2021) a OECD (2021)

3.2.7 Kanada

Posledním členem skupiny G7 je Kanada, která se do sdružení přidala o rok později po založení zakládajícími členy. Sedmá nejsilnější ekonomika G7 a zároveň devátá největší na světě je mezi vyspělými ekonomikami neobvyklá svým významem primárního sektoru, přičemž nejdůležitějšími oblastmi jsou energetika a těžba dřeva. Kanada je považována za „surovinovou velmoc“, má třetí největší prokázané zásoby ropy na světě a je čtvrtým největším producentem zemního plynu. Avšak převažujícím sektorem jsou stále služby, proto měla pandemie COVID-19 hluboký dopad i na kanadské hospodářství. Vládní pravidla sociálního odstupů měla za následek ve druhém čtvrtletí 2020 nejhlubší propad HDP v historii země (-12,6 %, viz graf 47).

Graf 47 Roční míra růstu HDP Kanady za období 2018–2021 (čtvrtletně v %)

Zdroj: Tradingeconomics.com, data Statistics Canada (2021), upraveno autorem

Navzdory snahám kanadské nouzové mzdové dotace vystoupala v březnu 2020 míra nezaměstnanosti o 2,3 procentní body na 7,8 %. V květnu poté dosáhla 13,5 % (viz graf 48), což je nejvyšší hodnota od roku 1983. V současnosti (červen 2021) začala většina regionů rušit omezení proti šíření koronaviru. Hranice však zůstávají nadále uzavřené pro všechny cizince včetně občanů USA.

Graf 48 Míra nezaměstnanosti Kanady za posledních 20 let (čtvrtletně v %)

Zdroj: Tradingeconomics.com, data Statistics Canada (2021)

Prostřednictvím „Plánu hospodářské reakce na COVID-19“ přijala kanadská vláda důrazná, okamžitá a účinná opatření na ochranu Kanadčanů před dopady pandemie. Kanada vstoupila do této krize s nejnižším poměrem čistého dluhu k HDP ve skupině zemí G7 a historicky nízkými úrokovými sazbami pro výpůjčky, což vládě umožnilo okamžitě a adekvátně reagovat na negativní pandemický šok a ochránit tak kanadskou ekonomiku. Plán byl navržen navíc tak, aby poskytl podporu těm, kteří ji potřebují nejvíce. Vláda se například zavázala poskytnout více než 212 miliard USD na přímou podporu domácnostem a podnikům. Dále zpřístupnila 600 miliard USD na podporu likvidity pro firmy a k zajištění dobře fungujícího finančního trhu (Government of Canada, 2021). Celková fiskální podpora způsobila růst podílu vládního dluhu na HDP v roce 2020 o více než 30 procentních bodů na 117,8 % (viz graf 49).

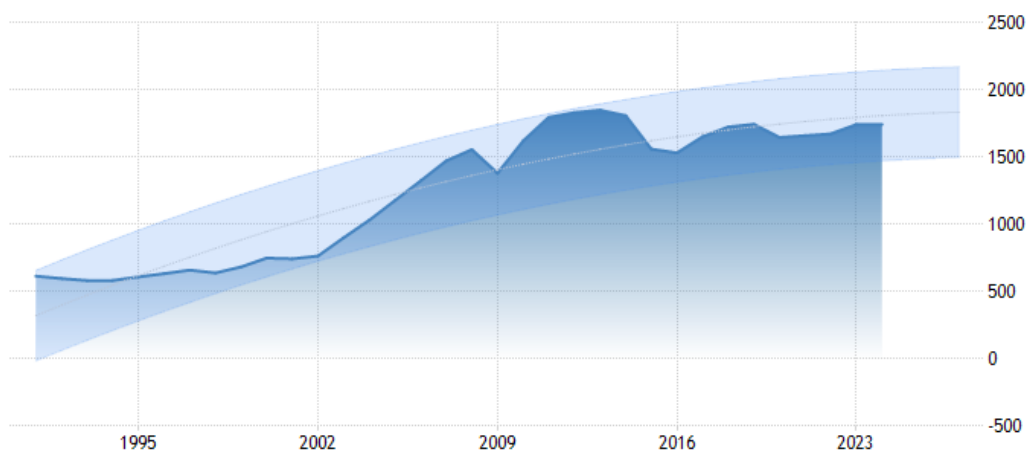
Graf 49 Vývoj podílu vládního dluhu na HDP Kanady za posledních 20 let (v %)

Zdroj: Tradingeconomics.com, data Statistics Canada (2021)

Kanadská ekonomika se vlivem ustupující pandemie COVID-19 v zemi a vysoké proočkovánosti populace ve druhé polovině roku 2021 výrazně zotaví (viz graf 50). Silnější domácí, a především zahraniční poptávka bude mít za následek předpokládávaný růst HDP o 6,1 % a v roce 2022 o 3,8 %. Veřejný dluh se po růstu stabilizuje na úrovni do 120 % HDP a ve střednědobém horizontu se očekává pozvolný pokles. Nicméně úroveň produkce zůstane pod trendem a základní inflační tlaky budou omezené.

Graf 50 Prognóza vývoje HDP Kanady v mld. USD

Zdroj: Tradingeconomics.com, data Statistics Canada (2021)

3.2.8 Předpokládaný vývoj ve vyspělých ekonomikách G7

Ve vyspělých ekonomikách G7 se očekává uvolnění významné části zadržované poptávky, a to především vlivem rozšíření očkování, což bude mít za následek postupné zvyšování růstu HDP. Oživení by mělo nejprve posílit ve Spojených státech amerických díky účinkům masivní fiskální podpory, následně by měly následovat další vyspělé ekonomiky nejen v G7, ale obecně v celé OECD.

Očkovací kampaně obecně probíhají rychleji, než se očekávalo, i když v jednotlivých zemích v různé míře. Přesto většina vyspělých ekonomik zachovává určitá opatření pro tlumení pandemie, aby snížila počet případů nemoci COVID-19 a chránila se tak před možným opětovným nárůstem.

Obecněji řečeno, ve vyspělých ekonomikách probíhá dvoukolejné oživení, přičemž průmyslová výroba se už nyní blíží úrovni před pandemií nebo ji dokonce překračuje, zatímco sektor služeb se snaží stále překonat nepříznivé vlivy pandemie a s ní spojené restriktivní opatření. A přestože se trhy práce zatím uzdravují rychleji než během globální finanční a hospodářské krize, zaměstnanost na počátku roku 2021 zůstává nadále hluboko pod úrovní před vypuknutím pandemie.

V eurozóně by mělo v druhé polovině roku 2021 dojít k výraznému oživení, a to spolu s uvolněním pandemických omezení a zrychleným tempem očkování. Úroveň růstu by měla dosáhnout 4,2 % a v roce 2022 zrychlit na 4,4 %, neboť členské země budou postupně uvolňovat další pandemická opatření, což umožňuje další uvolňování zadržované poptávky. K oživení přispěje také vyplácení grantů a půjček EU nové generace, které pomohou financovat různé investice podporující růst, včetně zelené a digitální infrastruktury.

Růst ve vyspělých ekonomikách ve světě by měl v roce 2021 dosáhnout ještě vyšší úrovně 5,4 % díky silnější dynamice ožívání především ve Spojených státech amerických. Očekává se, že růst USA předčí růst ostatních hlavních vyspělých ekonomik díky ještě rychlejšímu zavádění očkování a větší fiskální podpoře. Oživení v roce 2022 zůstane ve vyspělých ekonomikách OECD nadále silné, protože bude pokračovat, stejně jako v případě eurozóny, postupné odstraňování pandemických kontrolních opatření.

Následující tabulka 10 přehledně shrnuje dosavadní makroekonomické ukazatele států G7, kde lze očekávat v dalších měsících a čtvrtletích výraznější oživení.

Tabulka 10 Hlavní makroekonomické ukazatele států G7

Státy G7	HDP YoY	HDP QoQ	Úroková sazba	Inflace	Nezaměstnanost	Deficit (% HDP)	Dluh (% HDP)
USA	0,5 %	6,3 %	0,25 %	5,4 %	5,9 %	-14,9 %	107,6 %
Japonsko	-1,6 %	-1,0 %	3,85 %	0,2 %	3,0 %	-12,6 %	266,2 %
Německo	-3,1 %	-1,8 %	0,00 %	2,3 %	3,7 %	-4,2 %	69,8 %
UK	-6,1 %	-1,6 %	0,10 %	2,5 %	4,8 %	-14,3 %	97,4 %
Francie	1,2 %	-0,1 %	0,00 %	1,5 %	8,1 %	-9,2 %	115,7 %
Itálie	-0,8 %	0,1 %	0,00 %	1,3 %	10,5 %	-9,5 %	155,8 %
Kanada	0,3 %	1,4 %	0,25 %	3,6 %	7,8 %	-15,9 %	117,8 %

Zdroj: Vlastní zpracování, Tradingeconomics.com (2021), data predikce World Bank (2021)

Pozn.: HDP YoY a HDP QoQ je za 1. čtvrtletí 2021. Úroková sazba, inflace a nezaměstnanost za červen 2021. Deficit a dluh je za rok 2020.

3.3 Dopady na BRICS

BRICS je zkratka vytvořená z počátečních písmen pěti hlavních³³ rozvíjejících se ekonomik (Brazil, Russia, India, China, South Africa). Přizvání Jižní Afriky v roce 2010 do uskupení je překvapivé i z důvodu lidnatějších a ekonomicky více vyhovujících států jako je např. Indonésie, Mexiko, Turecko nebo Jižní Korea. Nicméně důvod lze hledat v Číně a jejímu zájmu o sílící vliv v Africe. Podle údajů z World Bank (2020) a Worldometers (2020) představují země BRICS zhruba 24 % globálního HDP a s 3,24 miliardy obyvatel téměř 42 % světové populace (viz tabulka 11). Zajímavostí je pak porovnání uskupení BRICS se zeměmi G7 po přepočtu na paritu kupní síly (PPP). Dle výpočtu autora na základě dat z World Bank (2020) je celkové HDP BRICS v roce 2020 41,184 bil. USD, zatímco HDP zemí G7 představují výkonnost na úrovni 41,187 bil. USD, tedy pouze o 3 mld. USD více. Již v roce 2021 lze tak očekávat prvenství BRICS.

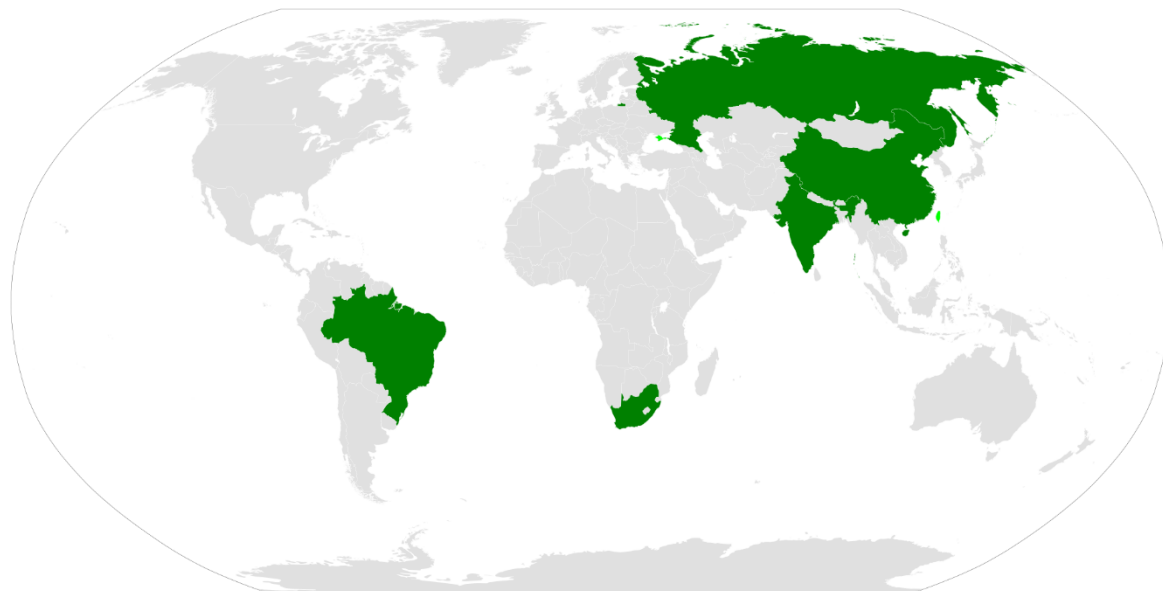
Tabulka 11 Státy BRICS dle nominálního HDP a počtu obyvatel ke konci roku 2020

Stát	Nominální HDP v USD (2020)	Počet obyvatel (2020)
Čína	14 722 731	1 439 323 776
Indie	2 622 984	1 380 004 385
Rusko	1 483 498	145 934 462
Brazílie	1 444 733	212 559 417
Jižní Afrika	301 924	59 308 690

Zdroj: Vlastní zpracování, data World Bank (HDP) a Worldometers.info (Počet obyvatel)

Následující graf 51 poté ukazuje geografické rozvrstvení členů uskupení BRICS na mapě světa. Na rozdíl od skupiny G7 se v BRICS nachází i členové z jižní polokoule, konkrétně Brazílie a Jižní Afrika.

Graf 51 BRICS (Brazílie, Rusko, Indie, Čína, Jižní Afrika)

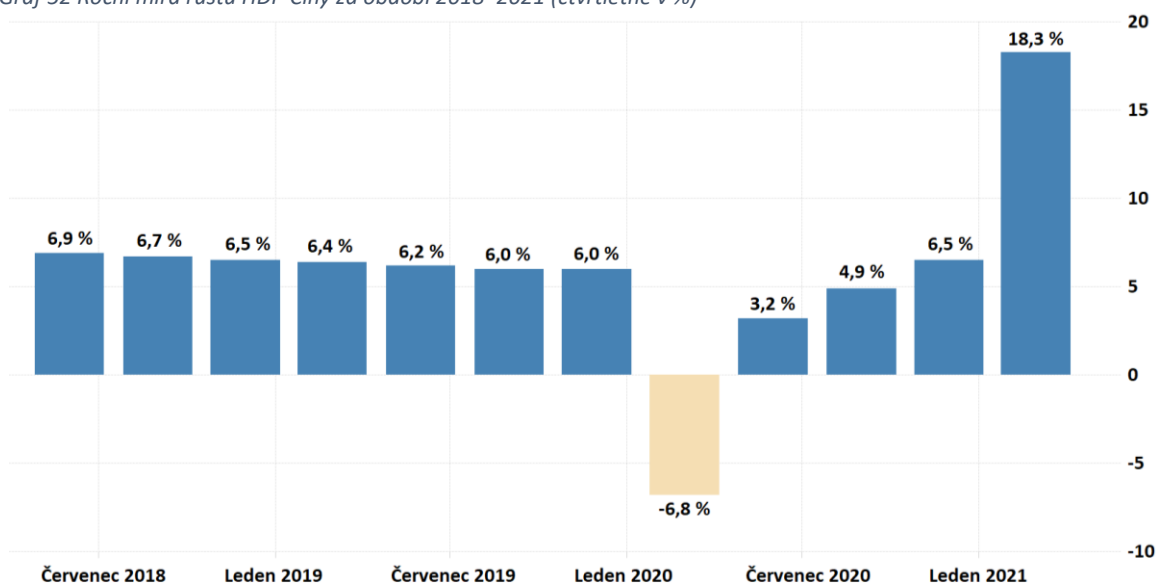
Zdroj: Wikipedia.org, BRICS (2021)

³³ Za hlavní se považuje i významný vliv na regionální záležitosti.

3.3.1 Čína

Čínská ekonomika zaznamenává po přechodu z centrálně plánovaného systému k více tržně orientované ekonomice průměrný každoroční růst HDP o více než 6 %. V současnosti je dle nominálního HDP druhá největší ekonomika světa po USA a dle parity kupní síly je dokonce největší ekonomikou. Čína je zároveň největším výrobcem a vývozcem zboží na světě. Ekonomika Číny za posledních 30 let nerostla nikdy méně než 6% tempem. Pro zajímavost nominální čínské HDP překonalo Itálii v roce 2000, Francii v roce 2005, Spojené království v roce 2006, Německo v roce 2007 a Japonsko v roce 2010. Bloomberg (2019) odhaduje, že do roku 2030 bude čínské nominální HDP největší na světě a překoná tak USA. Navíc i v pandemickém roce 2020 byl zaznamenán pokles pouze v 1. čtvrtletí (-6,8 %, viz graf 52).

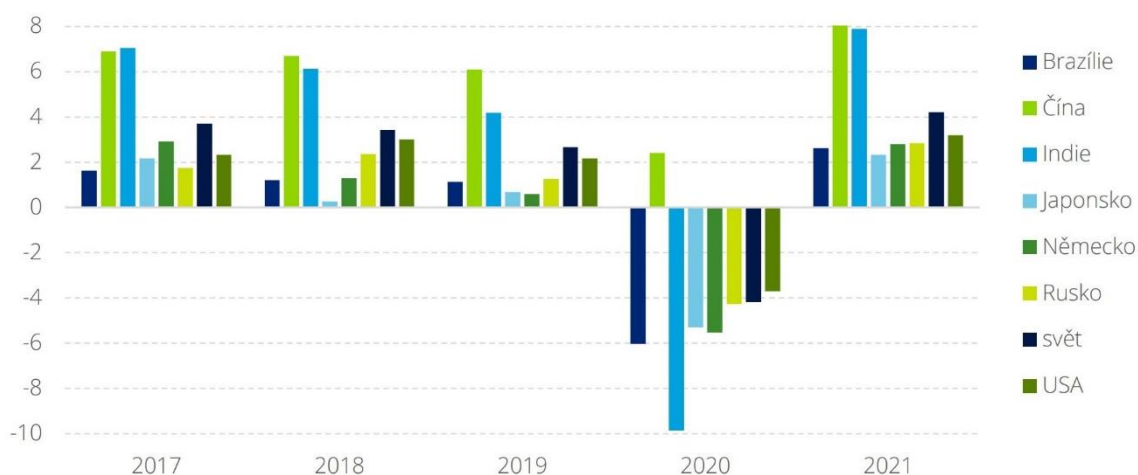
Graf 52 Roční míra růstu HDP Číny za období 2018–2021 (čtvrtletně v %)

Zdroj: Tradingeconomics.com, data National Bureau of Statistics of China (2021), upraveno autorem

Roční míra růstu HDP Číny vlivem obchodní války s USA a pandemií koronaviru poklesla poprvé za 30 let pod průměrné 6% tempo. Čína také jako jediná velká ekonomika hlásí růst v koronavirem zasaženém roce 2020 (2,3 %, viz graf 53), přestože její hodnota je nejslabší za posledních 44 let.

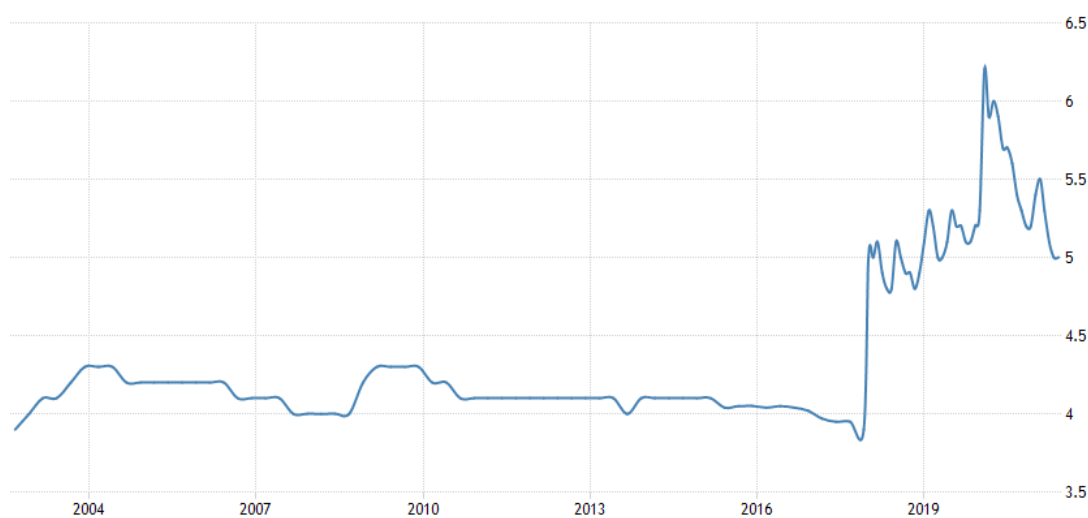
Graf 53 HDP růst – vybrané země

Zdroj: Deloitte, data OECD, upraveno autorem

Rychle šířící se epidemii nejprve čínské státní orgány podcenily, čímž byla ochromena čínská ekonomika na několik týdnů. Nejvíce se negativní dopady pandemie COVID-19 projevily v prvním čtvrtletí 2020. Zasažen byl hlavně sektor služeb, který tvoří polovinu čínského HDP. Čína však zareagovala velmi rychle přísnými opatřeními a negativní exogenní šok byl tlumen rozsáhlými podpůrnými stimuly vlády a centrální banky. Už v druhém čtvrtletí 2020 se tak stala Čína první velkou ekonomikou světa, která vykázala růst od vypuknutí pandemie. Výrazné oživení ekonomické aktivity bylo taženo hlavně masivní měnovou a fiskální expanzí, která se také projevovala prostřednictvím podpory investic do průmyslové produkce. V roce 2021 je poté hnací silou především soukromá spotřeba. Jak je vidět dále z grafu 54, míra nezaměstnanosti vzrostla pouze o 1 procentní bod po dobu jednoho čtvrtletí, kdy následná rychlá reakce tvůrců hospodářské politiky snížila její úroveň zpět na předpandemický stav.

Graf 54 Míra nezaměstnanosti Číny za posledních 20 let (čtvrtletně v %)

Zdroj: Tradingeconomics.com, data National Bureau of Statistics of China (2021)

V případě cenového vývoje je nutné rozlišit vývoj spotřebitelských cen a cen výrobců. Zatímco čínské spotřebitelské ceny zůstávají nízké vlivem negativního dopadu COVID-19 na poptávku, ceny výrobců jsou tlačeny nahoru v důsledku rostoucích cen komodit³⁴. Ty obecně rostou v celé světové ekonomice, protože vyčerpané zásoby po krizi COVID-19 vedly k masivnímu doplňování zásob při opětovném otevření podniků. Rostoucí ceny výrobců mají na Čínu značný dopad, neboť se jedná o největšího světového producenta v mnoha odvětvích jako je výroba automobilů, spotřební elektroniky nebo oceli. Avšak kvůli celkové nízké inflaci lze očekávat, že centrální banka bude pokračovat v dodávání likvidity do ekonomiky s cílem obnovit poptávku a stabilizovat ekonomiku³⁵.

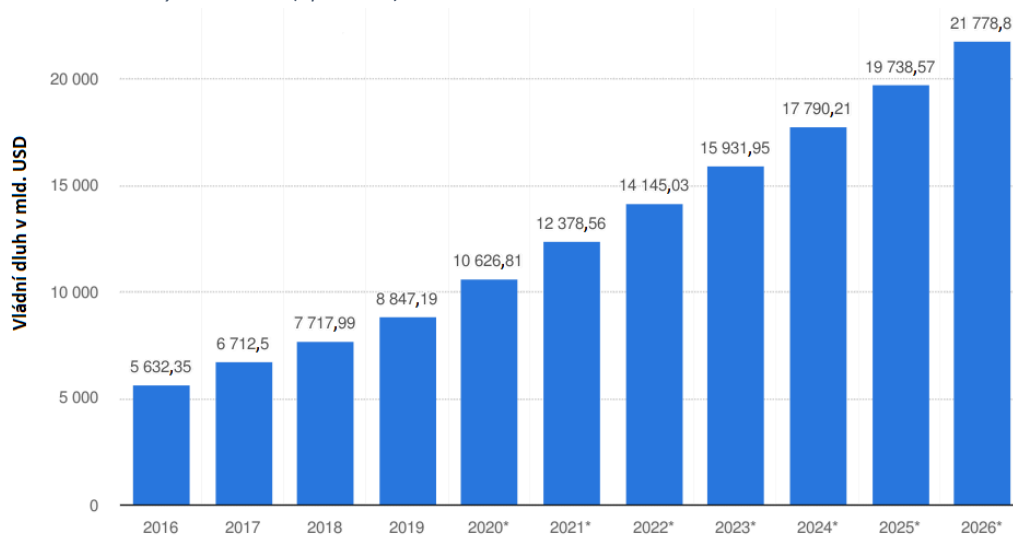
Masivní fiskální výdaje v souvislosti s pandemií měly za následek také prudký růst zadlužení vlády. Jejich vysoká úroveň představuje trvalou výzvu pro zdraví čínské ekonomiky. Čína se s tímto fenoménem potýká od globální finanční a hospodářské krize v letech 2008-2009. Tehdy na krizi

³⁴ Např. úzká místa v lodní dopravě zvýšila ceny cínu a cukru. V USA se zvýšila poptávka po dřevu a mědi. Poptávka po „kukuřičném“ etanolu roste, ale sucho omezilo jejich nabídku.

³⁵ *How Will China Respond to Rising Inflation?* [online]. The Diplomat, 2021 [cit. 2021-8-1]. Dostupné z: <<https://thediplomat.com/2021/05/how-will-china-respond-to-rising-inflation/>>.

reagovala podporou zvýšené výstavby infrastruktury ze strany místních vlád a státních podniků. V důsledku dalších výdajů na boj s hospodářskými potížemi COVID-19 lze předpokládat jejich růst i v následujících letech (viz graf 55).

Graf 55 Vládní dluh Číny v mld. USD (*predikce)

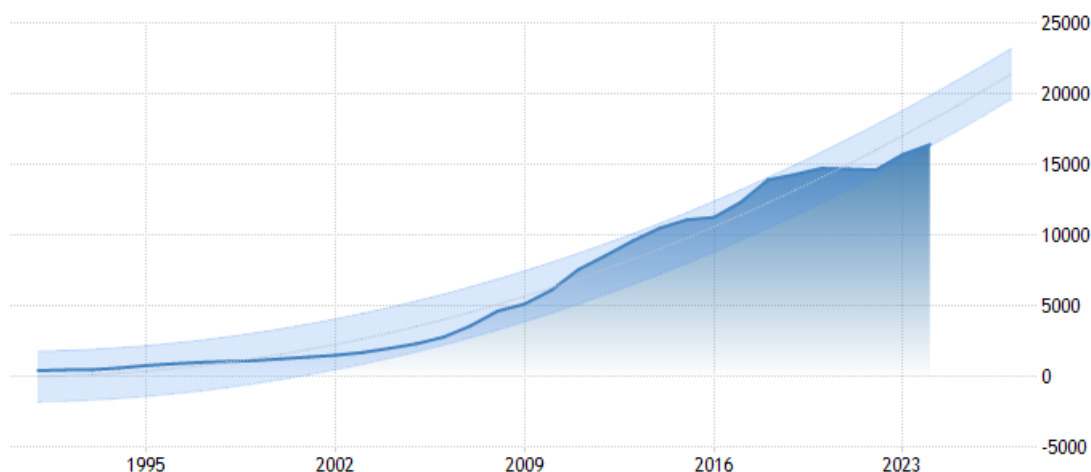

Zdroj: Statista.com, China, data IMF (2021), upraveno autorem

Oživení hospodářské aktivity v Číně je ale velmi rychlé. Za předpokladu, že zůstane hygienická situace pod kontrolou, odhaduje OECD pro letošní rok růst o 8,5 % a v roce 2022 o 5,8 %. Hlavním motorem růstu zůstanou především investice, zatímco domácí spotřeba se bude zotavovat jen pozvolna. Silná exportní poptávka udrží vysoké využití průmyslových kapacit. Fiskální politika bude poskytovat menší podporu než v roce 2020, neboť oživení je ve většině odvětvích na dobré úrovni. Některá podpůrná opatření však zůstanou nadále v platnosti. Prioritou je poté snižování zadluženosti podniků a zejména řešení zadlužení na místní úrovni.

A nakonec, potenciál Číny pro další růst je v rozvoji soukromých firem, které se postupně přeorientovaly na sektor služeb a produkci vysoce kvalitních a složitějších výrobků a technologií. Dnes již patří čínské technologické firmy k těm vůbec největším a nejúspěšnějším podnikům na světě. Mezi největší technologické konglomeráty patří např. Alibaba, Tencent, Huawei, Lenovo nebo Xiaomi.

Graf 56 Prognóza vývoje HDP Číny v mld. USD

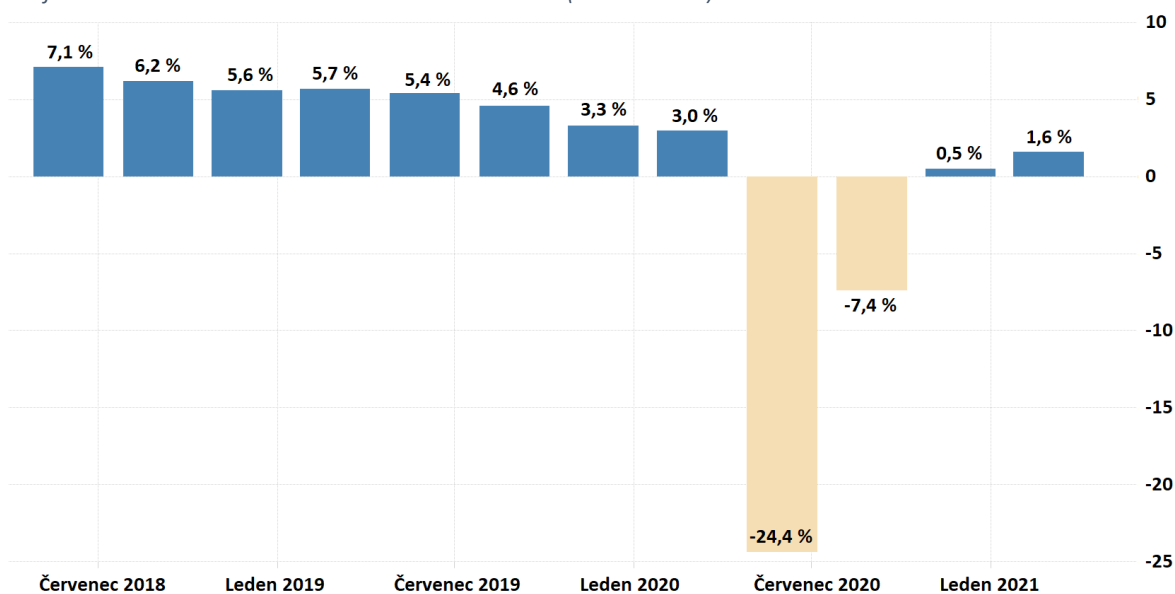
Zdroj: Tradingeconomics.com, data National Bureau of Statistics of China (2021), OECD (2021)

3.3.2 Indie

Indie je po Číně druhý nejlidnatější stát a šestou největší ekonomikou na světě, dle parity kupní síly je dokonce třetí největší ekonomikou. Za poslední dvě desetiletí rostla indická ekonomika průměrným tempem 5,8 %, což ji řadí po Číně na druhé místo nejrychleji rostoucích ekonomik světa. Dlouhodobá perspektiva růstu indické ekonomiky je dána díky velkému přírodnímu bohatství, mladému obyvatelstvu, velmi zdravé míře úspor, investicím a pokračující globalizaci v Indii a integraci do světové ekonomiky. Indie je také zároveň největším výrobcem generických léků a její farmaceutický průmysl dosahuje více než 50% celosvětovému podílu na dodávce vakcín³⁶. Mezi další významné oblasti ekonomiky patří těžba uhlí, výroba oceli, výroba automobilů nebo stále rostoucí telekomunikační a IT průmysl.

Indii se nadále ekonomicky dařilo, ačkoliv bylo zpozorováno mírné zpomalení již před vypuknutím pandemie. Pandemie nicméně přišla s nejistotou a dopady na všechny aspekty podnikání. Negativní hospodářský dopad Indie byl zcela zásadní v druhém čtvrtletí 2020. Pokles o 24,4 % byl nejvyšší ze všech zkoumaných zemí G7 a BRICS. Pro Indii se jednalo dokonce o nejhorší recesi od získání nezávislosti³⁷. Mezi nejvíce postižená odvětví patřily služby a zpracovatelský průmysl, konkrétně cestovní ruch, pohostinství, finanční služby, těžební průmysl a stavebnictví, kde míra poklesu v prvním čtvrtletí 2020 dosáhla až 23 %. Ke konci roku 2020 však Indie zaznamenala v některých odvětvích určité oživení. Bylo to důsledkem zmírnění restrikcí a kontrolované míry infekce. Indii však na jaře letošního roku zasáhla doposud největší vlna epidemie s nakažlivější variantou mutace delta, která se aktuálně šíří po celém světě. Podle amerického centra pro kontrolu nemoci (CDC) způsobuje delta vážnější průběh nemoci a mohou ji přenášet i očkování lidé.

Graf 57 Roční míra růstu HDP Indie za období 2018–2021 (čtvrtletně v %)

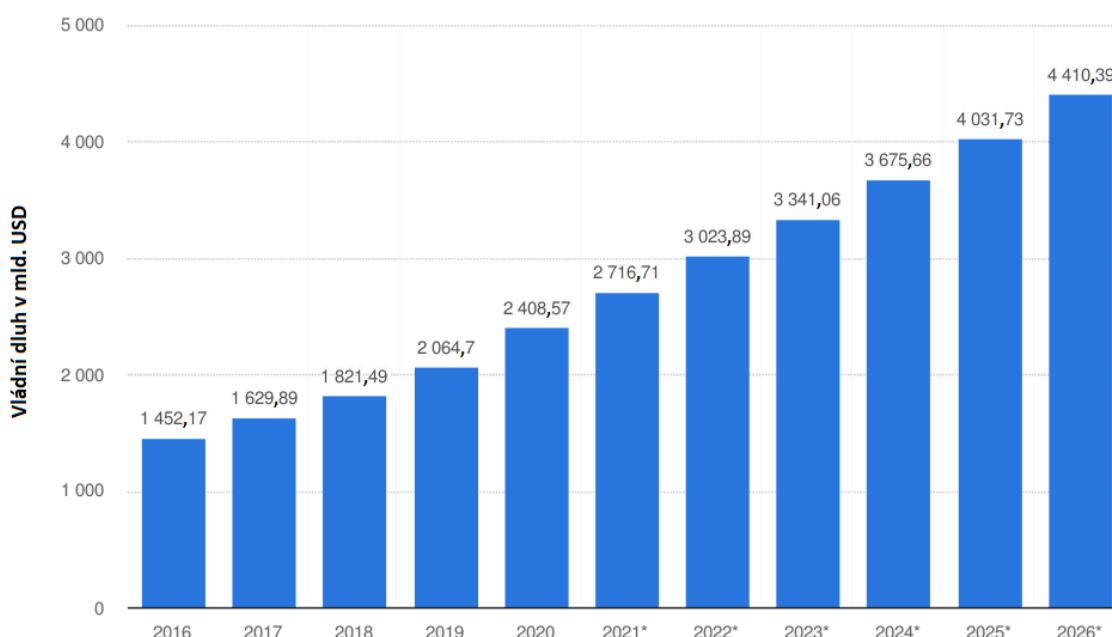
Zdroj: Tradingeconomics.com, data Ministry of Statistics and Programme Implementation (2021), upraveno autorem

³⁶ *Indian Pharmaceutical Industry* [online]. Indian brand equity foundation, 2021, Jul. 28 [cit. 2021-8-1]. Dostupné z: <<https://www.ibef.org/industry/pharmaceutical-india.aspx>>

³⁷ Zákon o nezávislosti Indie byl přijat 18. července 1947

Indická vláda na boj proti koronaviru uvolnila na jaře 2020 balíček ekonomických stimulů v hodnotě 280 mld. USD. Na podzim téhož roku vláda oznámila další dva podpůrné balíčky, čímž celkový objem ekonomických stimulů dosáhl 420 miliard USD. Masivní fiskální podpora a pokles daňových příjmů i hrubého domácího produktu se musely negativně projevit na úrovni zadlužení země. Již před pandemií byl vládní dluh na úrovni 69,6 % HDP, což bylo více než u většiny jiných hlavních asijských ekonomik kromě Japonska. Poměr vládního dluhu k HDP ovšem v Indii stále roste a v dubnu 2021 činil už významných 90 %. Současně nadále vyvolává obavy neschopnost země kontrolovat fiskální deficit. Předpokládá se tak další navýšování zadlužení země vlivem zvyšujících se nákladů na všeobecné očkování proti COVID-19, na další daňové úlevy a celkově i kvůli poklesu výběru daní v důsledku dopadu pandemie na HDP. Výše vládního dluhu by se tedy měla dle odhadu IMF (MMF) navýšovat nejen v absolutních částkách, ale i vzhledem k podílu na HDP (viz graf 58).

Graf 58 Vládní dluh Indie v mld. USD (*predikce)

Zdroj: Statista.com, India, data IMF (2021), upraveno autorem

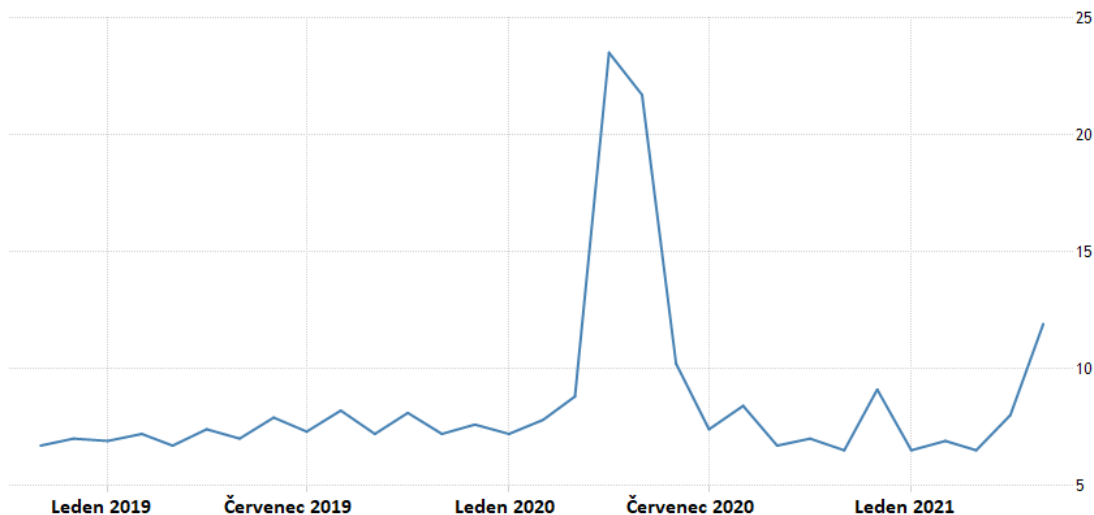
Další vážné riziko by mohla představovat rostoucí inflace. V Indii celková inflace překročila horní toleranční pásmo inflačního cíle v období od června do listopadu 2020 v důsledku prudkého nárůstu inflace potravin a zvýšené jádrové inflace (bez potravin a pohonných hmot). Kombinace nepříznivého vývoje v dalších oblastech jako je narušení dodavatelského řetězce, nadměrné množství srážek či zvýšení cen zlata měla za následek celoroční zvýšenou inflaci³⁸.

Co se týče nezaměstnanosti, ta vzrostla v roce 2020 z březnových 8,8 % skokově na závratných 23,5 % v dubnu, nicméně již od poloviny června se kvůli podpůrným opatřením a rozvolňováním pandemických opatření vrátila na úroveň před výlukou (viz následující graf 59). Během výluky přišlo o práci odhadem 140 milionů lidí a mnoha dalším pracovníkům byly sníženy mzdy. Například více

³⁸ ANNUAL REPORT [online]. Reserve bank of India, 2021 [cit. 2021-8-1]. Dostupné z: <<https://rbi.org.in/scripts/AnnualReportPublications.aspx?Id=1315>>

než 45 % domácností v celé zemi poklesly příjmy ve srovnání s předchozím rokem 2019. Indii nicméně zasáhla na jaře roku 2021 z epidemického hlediska vážnější druhá vlna (mutace delta), která měla za následek ztrátu 10 milionů pracovních míst a 97 % domácností snížila příjmy. Míra nezaměstnanosti vzrostla v květnu 2021 zpět na dvouciferné číslo k hodnotě 11,9 %. Zajímavostí je pak zjišťování míry nezaměstnanosti v Indii, kdy se hodnota odhaduje na základě přímého dotazování velkého vzorku náhodně vybraných domácností.

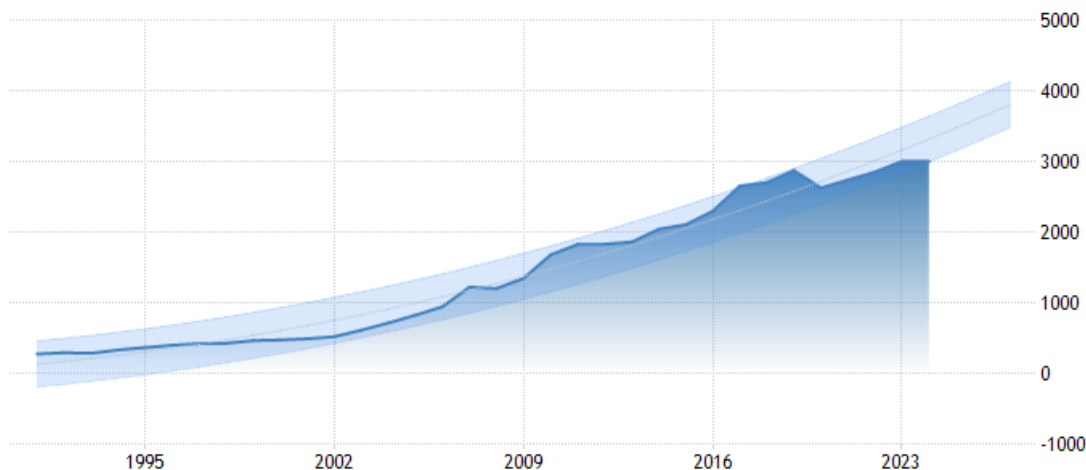
Graf 59 Míra nezaměstnanosti Indie za poslední 2 roky (čtvrtletně v %)

Zdroj: Tradingeconomics.com, data Ministry of Statistics and Programme Implementation (2021), upraveno autorem

Po obrovském poklesu HDP v roce 2020 se předpokládá obnovení hospodářského růstu v následujících letech. Indie má potenciál růstu hlavně v levné početné pracovní síle v kombinaci se zahraničními investicemi. Například sektor služeb patří vůbec mezi ty nejvíce rostoucí na světě, známé je především outsourcing IT služeb. Potenciál indického obyvatelstva lze vysledovat např. ve vedoucích pozicích světových korporací. Rodilí Indové působí na nejvyšších manažerských postech ve společnostech jako jsou Microsoft, Google, MasterCard, IBM, Pepsi, Nokia, Adobe, Micron, Intel či Cisco apod. Kvalitní indické univerzity navíc každoročně produkují milióny inženýrů, kteří budou nezbytní pro dynamický růst v následujících letech a desetiletích.

Graf 60 Prognóza vývoje HDP Indie v mld. USD

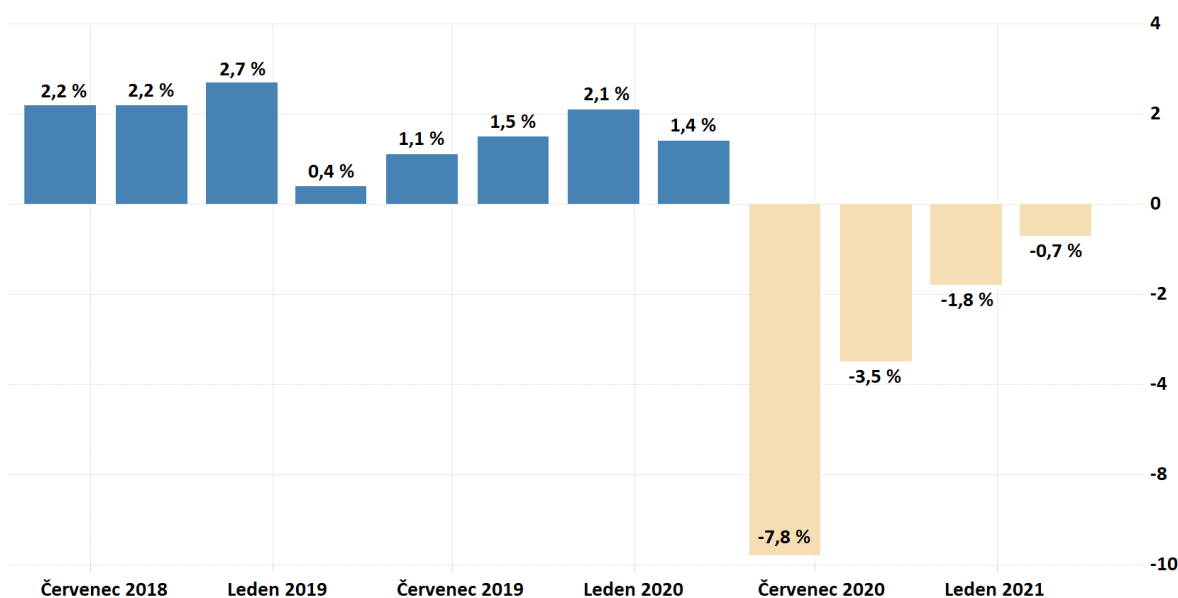

Zdroj: Tradingeconomics.com, data Ministry of Statistics and Programme Implementation (2021)

3.3.3 Rusko

Ruská federace vznikla 25. prosince 1991 rozpadem Sovětského svazu. Během té doby prošlo Rusko radikální transformací z centrálně plánované ekonomiky na globálně tržní ekonomiku. Privatizační procesy přeměnily významné státní podniky na politicky a majetkově propojené společnosti vlastněné úzkou skupinou oligarchů. Korupce a nevhodné vládní kroky vedly v devadesátých letech k ruské finanční krizi a hrubý domácí produkt Ruska ještě do roku 1999 klesl o více než 40 %. Devalvace rublu, ekonomické reformy a rostoucí ceny komodit vedly k průměrnému růstu HDP v letech 2000 až 2008 o 7 % ročně. Finanční krize měla krátkodobě za následek propad ekonomiky v roce 2009, silné oživení však přišlo ještě koncem roku 2009 a následovalo do roku 2013. Dlouhodobá recese, závislost na vývozu ropy, ale hlavně sankce uvalené v roce 2014 vedly k úpadku rublu a poklesu HDP. Menší oživení přišlo v roce 2016, nicméně negativní dopady sankcí, spor se Saudskou Arábií ohledně koordinovaného omezení těžby ropy a především pandemie COVID-19 způsobily v roce 2020 propad HDP o 2,95 %, přičemž nejhlubší pokles byl ve druhém čtvrtletí (-7,8 %, viz graf 61).

Graf 61 Roční míra růstu HDP Ruska za období 2018–2021 (čtvrtletně v %)

Zdroj: Tradingeconomics.com, data Federal State Statistics Service (2021), upraveno autorem

Dopady pandemie zasáhly různé sféry ruské ekonomiky, například míra nezaměstnanosti se v srpnu roku 2020 zvýšila na 6,4 %, což je nejvyšší hodnota za posledních osm let (viz graf 62). V každém ze tří velkých odvětví jako jsou zpracovatelský průmysl, stavebnictví, maloobchod a pohostinství zaniklo mezi druhým čtvrtletím roku 2019 a 2020 přibližně půl milionu pracovních míst. Naopak v druhém čtvrtletí roku 2021 se trh práce již výrazně zlepšuje, v červnu byl již zaznamenán pokles míry nezaměstnanosti na 4,8 %, což je pouze o 0,1 procentní bod více než úroveň před pandemií.³⁹

³⁹ How has Russia's economy fared in the pandemic era? [online]. World Bank, 2021 [cit. 2021-7-31]. Dostupné z: <<https://www.worldbank.org/en/news/opinion/2021/06/08/how-has-russia-s-economy-fared-in-the-pandemic-era>>

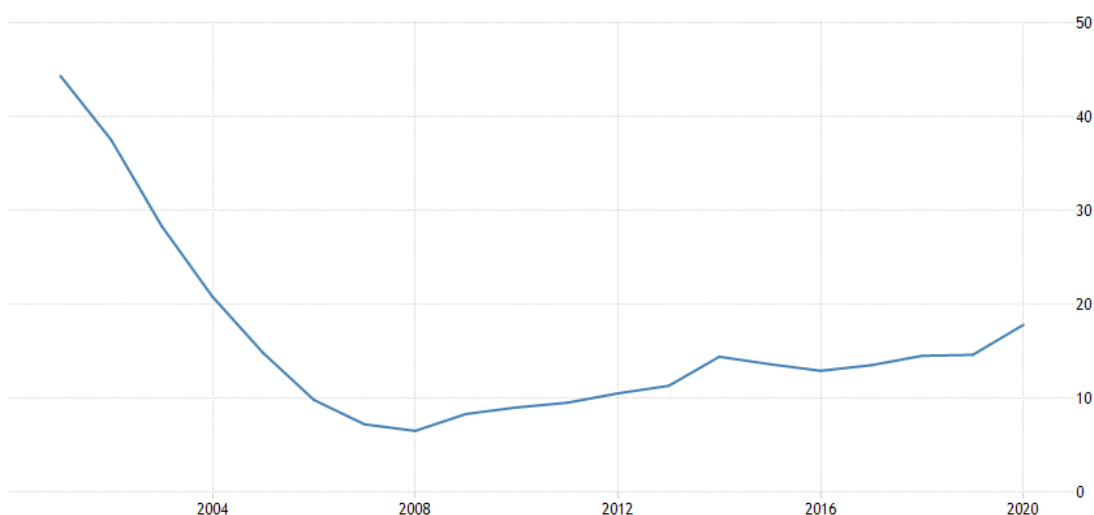
Graf 62 Míra nezaměstnanosti Ruska za posledních 20 let (čtvrtletně v %)

Zdroj: Tradingeconomics.com, data Federal State Statistics Service (2021)

Vzhledem k relativně nízkému podílu veřejného dluhu na HDP (viz graf 63) a značným fiskálním rezervám mělo Rusko určitý fiskální prostor pro podporu zasažených odvětví, čímž omezilo dopady krize. Čemu však současné Rusko nejvíce čelí, je rostoucí inflace, která dosahovala v červnu 2021 6,5 %, což je nejvyšší hodnota za posledních 5 let. Ruská centrální banka v boji s inflací zareagovala zvýšením základní sazby o 100 bazických bodů na 6,5 % (stejná hodnota inflace a úrokové sazby je pouze náhoda) a dále indikovala zvýšení nad 7 %. Dosažení požadovaného inflačního cíle 4 % očekává centrální banka až v roce 2022.

Graf 63 Vývoj podílu vládního dluhu na HDP Ruska za posledních 20 let (v %)

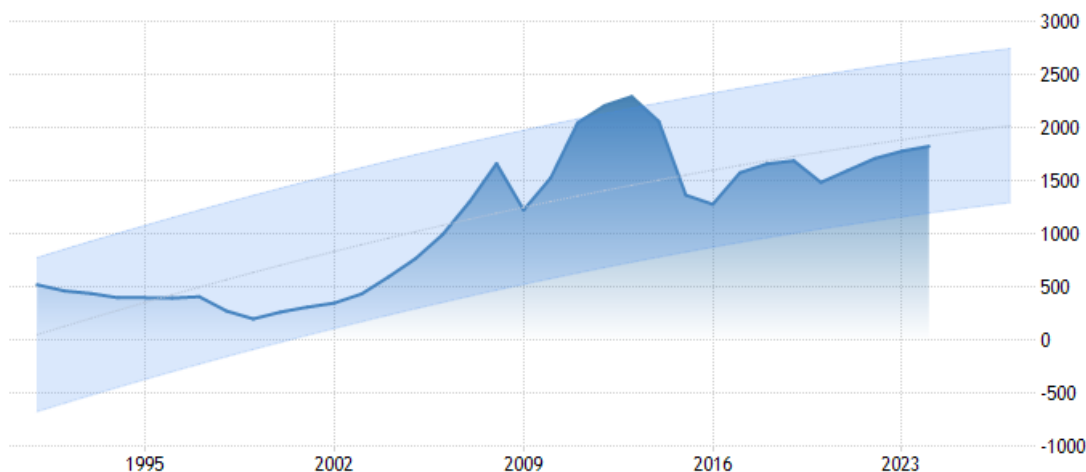

Zdroj: Tradingeconomics.com, data Federal State Statistics Service (2021)

Celkově ruský hrubý domácí produkt klesl v roce 2020 o 2,95 %, což je ve srovnání menší propad než pokles světové ekonomiky (-3,8 %) a vyspělých ekonomik (-5,4 %), ale také většiny ekonomik vyvážejících komodity (-4,8 %). K relativně lepším výsledkům Ruska přispěly značné fiskální rezervy a podpůrná měnová politika. To umožnilo výraznou proticyklickou fiskální reakci na úrovni přibližně 4,5 % HDP. Dalším faktorem je relativně malý sektor služeb a velký veřejný sektor, který vytvářel

nárazníky proti nezaměstnanosti. Rusku se rovněž vyplatily investice do technologií a předpandemický pokrok v digitalizaci, který umožnil ruské společnosti poměrně efektivně fungovat během omezení stýkání. Dále je také důležité zmínit užší a rostoucí vazby na relativně rychle rostoucí Čínu a uvolnění produkčních škrťů OPEC (organizace zemí vyvážejících ropu). V roce 2021 se pak předpokládá růst HDP o 3,2 %, v roce 2022 také o 3,2 % a v roce 2023 o 2,3 %, což je méně, než kolik prognózuje Světová banka pro globální růst HDP (2021 o 4 %, 2022 o 3,8 %).

Graf 64 Prognóza vývoje HDP Ruska v mld. USD

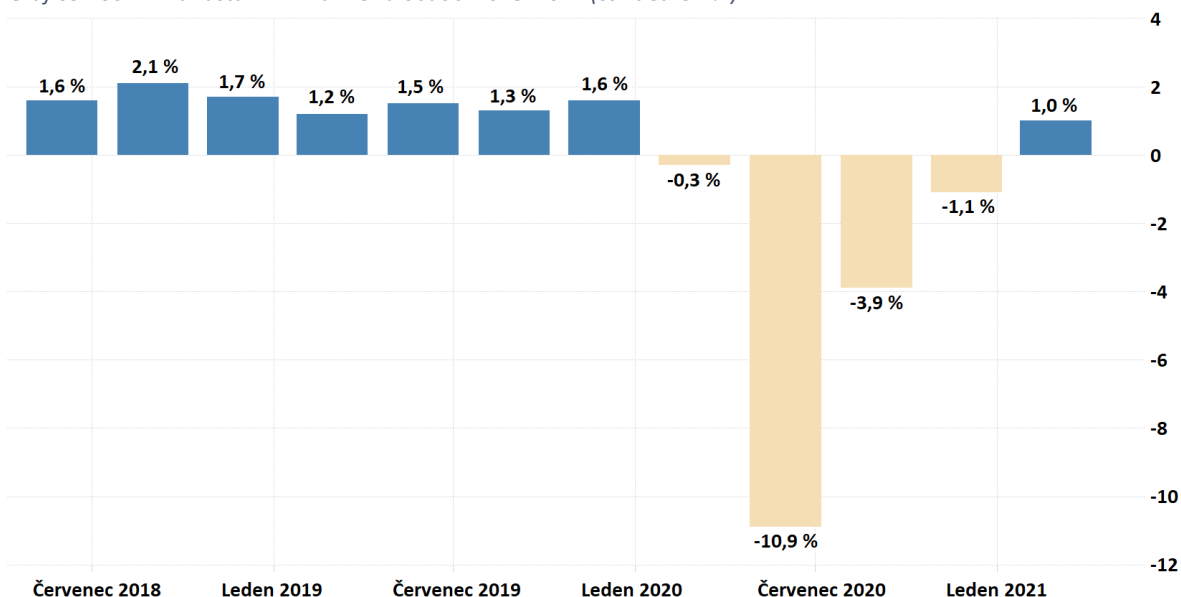
Zdroj: Tradingeconomics.com, data Federal State Statistics Service (2021), World Bank (2021)

3.3.4 Brazílie

Brazílie je nejlidnatější a zároveň největší ekonomikou v Latinské Americe. Aktuálně má dle nominálního HDP 12. nejsilnější hospodářství na světě. Od nového tisíciletí do roku 2012 patřila Brazílie k nejrychleji rostoucím velkým ekonomikám s průměrným ročním tempem růstu přesahujícím 5 %. V roce 2011 dokonce Brazílie překonala Spojené království a stala se dočasně šestou největší ekonomikou světa. Avšak od té doby hospodářský růst zpomalil a v roce 2014 se země dostala do recese a potýká se s vysokou nezaměstnaností, což mimo jiné způsobilo její pokles v roce 2020 až na 12. příčku ve velikosti světových ekonomik. Brazílie je dále považována za světového giganta v oblasti těžby, zemědělství a zpracovatelského průmyslu. Je předním producentem řady nerostných surovin jako je železná ruda, cín, zlato, křemen, ale i diamantů a drahokamů. Zároveň je největším producentem kávy a pomerančů s přibližně třetinovým podílem na jejich světové sklizni.

Právě díky stále velkému podílu zpracovatelského průmyslu byl dopad pandemie COVID-19 na brazilské hospodářství mírnější než v jiných velkých ekonomikách s větším podílem sektoru služeb. Ten je však klíčový i v Brazílii, a proto se ekonomika potýkala v první polovině roku 2020, podobně jako ve většině států světa, s hlubokým hospodářským poklesem (-10,9 % v 1. čtvrtletí, viz graf 65). Vyhledky na zlepšení v letošním roce brzdí prudký nárůst nových případů COVID-19 a velmi pomalé tempo očkování obyvatelstva. Prostor pro expanzivní fiskální a monetární politiku se po roce stimulací navíc zmenšuje a je nepravděpodobné, že by tvůrci hospodářské politiky zaváděli další nákladnou politickou podporu. Cesta ke krátkodobému oživení spočívá v rychlejší očkovaní, aby domácnosti a podniky mohly fungovat svobodně a bez strachu, čímž by se znovu navýšila soukromá spotřeba a investice firem.

Graf 65 Roční míra růstu HDP Brazílie za období 2018–2021 (čtvrtletně v %)

Zdroj: Tradingeconomics.com, data Instituto Brasileiro de Geografia e Estatística (2021), upraveno autorem

Pandemie v roce 2020 měla také vliv na zvyšující se inflaci, která zasáhla nejvíce spotřebitele, neboť se jejich reálné výdělky snižovaly. Například brazilská inflace dosáhla v červnu 2021 nejvyšší hodnoty za posledních téměř pět let, přičemž meziroční míra inflace 8,4 % je více než dvojnásobkem cíle centrální banky pro konec tohoto roku. Prudce rostoucí inflace je tak v současnosti hlavním problémem a následovat bude i vysoká nezaměstnanost, která již v průběhu 2020 vystřelila o 3 procentní body nahoru (viz graf 66). Reverzně bude vysoká nezaměstnanost omezovat inflaci ve službách, čímž by se míra nezaměstnanosti i inflace měla stabilizovat na zhruba stejných hodnotách po celý letošní rok.

Graf 66 Míra nezaměstnanosti Brazílie za posledních 20 let (čtvrtletně v %)

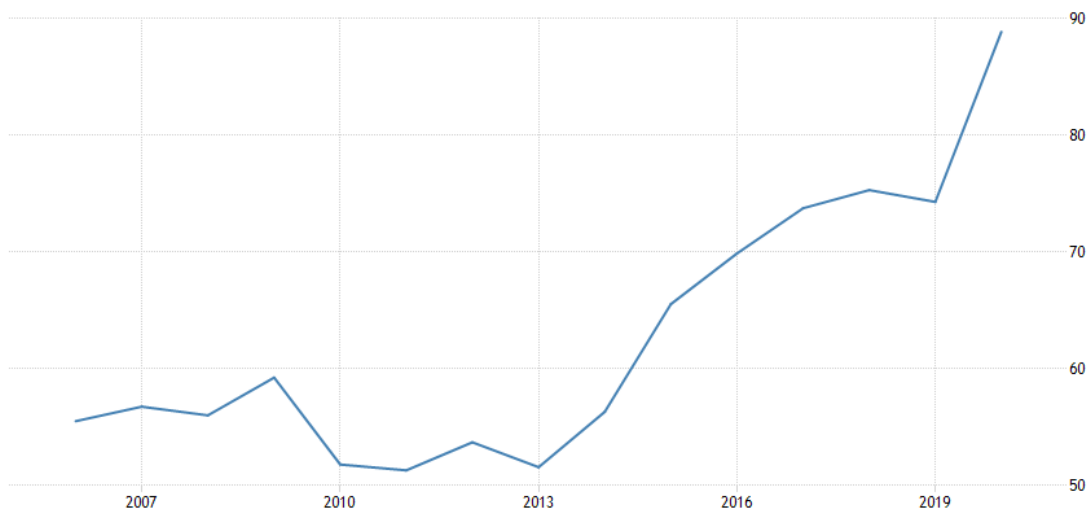

Zdroj: Tradingeconomics.com, data Instituto Brasileiro de Geografia e Estatística (2021)

Brazílie aktuálně prochází náročným obdobím, neboť další fiskální a měnová expanze se zdá být méně pravděpodobná. Například fiskální podpora má vzhledem k rozpočtovým omezením své limity. Jen v roce 2020 se rozpočtové saldo zhoršilo na 13,6 % HDP z 5,4 % v roce 2019, a veřejný dluh se ve stejném období zvýšil na 88,8 % HDP z 74,3 % (viz graf 67). Měnová politika je taktéž

omezena, neboť se musela v roce 2020 zaměřit primárně na zkrocení inflace. V červnu brazilská centrální banka již potřetí v tomto roce zvýšila svou klíčovou úrokovou sazbu na 4,25 %, aby čelila rostoucí inflaci (viz kapitola 2.2.2, primárním cílem centrální banky je cenová stabilita).

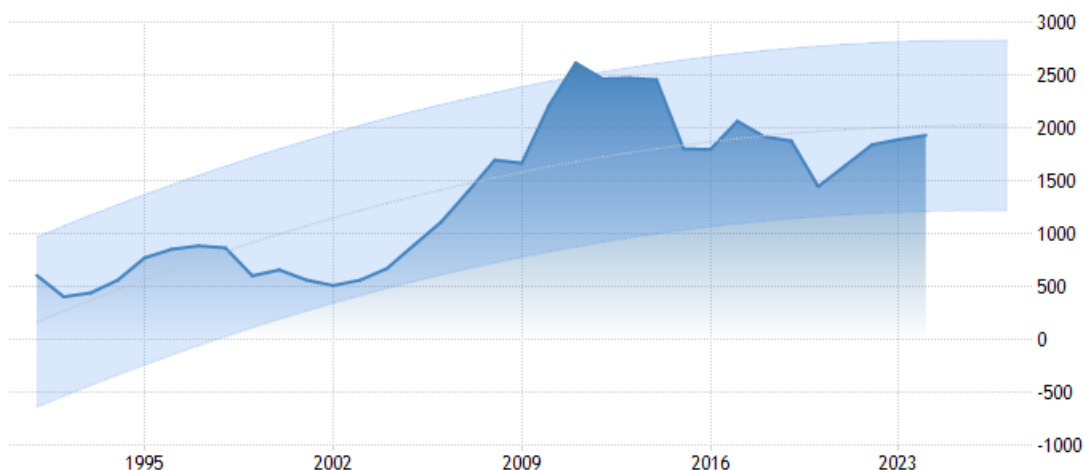
Graf 67 Vývoj podílu vládního dluhu na HDP Brazílie za posledních 20 let (v %)

Zdroj: Tradingeconomics.com, data Instituto Brasileiro de Geografia e Estatística (2021)

Pandemie bude nadále zatěžovat ekonomickou aktivitu, dokud nedojde k prudkému nárůstu proočkování obyvatelstva. Hospodářská aktivita se v nejbližší době zotaví jen mírně, protože COVID-19 nadále zatěžuje zdravotnickou infrastrukturu a náladu spotřebitelů. A také vzhledem k omezeným politickým (stimulačním) možnostem se bude muset brazilská vláda zaměřit na další reformy jako je např. zjednodušení daňového systému nebo liberalizace přeshraničního obchodu, které může pomoci zajistit rychlejší cestu k oživení. V roce 2021 se očekává růst HDP o 3,7 % a v roce 2022 o 2,5 %, díky postupnému zvyšování spotřeby domácností a investic. Přesto se v následujících dvou letech nepředpokládá návrat na úroveň před vypuknutím pandemie.

Graf 68 Prognóza vývoje HDP Brazílie v mld. USD

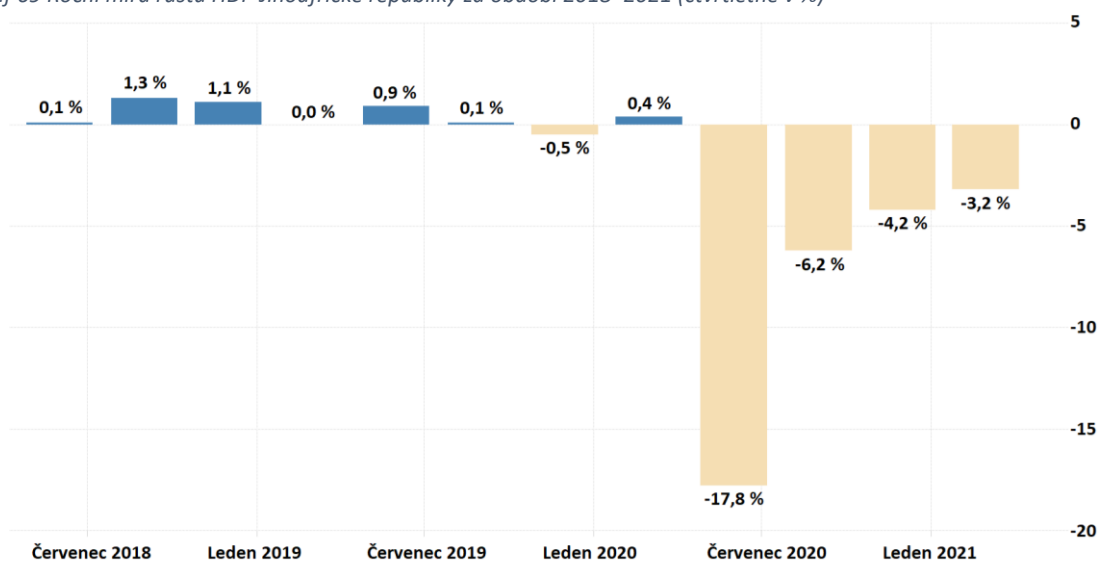

Zdroj: Tradingeconomics.com, data Instituto Brasileiro de Geografia e Estatística (2021), OECD (2021)

3.3.5 Jihoafrická republika (JAR)

Jihoafrická republika (JAR) je nejprůmyslovější, nejdiverzifikovanější a technologicky nejvyspělejší ekonomikou na africkém kontinentu. Země je také jediným africkým členem ve skupině G20. Hrubý domácí produkt Jihoafrické republiky je třetí největší v Africe a dosáhl vrcholu 400 mld. USD v roce 2011, od té doby klesl až na zhruba 302 mld. USD v roce 2020. Důvodem je ale především výrazné oslabení jihoafrického randu vůči americkému dolaru. Země vstoupila do pandemie po několika letech velmi nízkého růstu se strukturálními problémy v ekonomice, i proto měl COVID-19 zásadní dopad na jihoafrickou ekonomiku. V 1. čtvrtletí 2020 poklesla o rekordních 17,8 % (viz graf 69) a za celý rok byl propad o 7 %. Odhaduje se, že tento výrazný pokles měl za následek zvýšení počtu lidí žijících pod hranicí chudoby o 2 miliony, tzn. lidí s příjmy do 5,5 USD na den.

Graf 69 Roční míra růstu HDP Jihoafrické republiky za období 2018–2021 (čtvrtletně v %)

Zdroj: Tradingeconomics.com, data Statistics South Africa (2021), upraveno autorem

Obecně již strukturální problémy a slabý růst omezily pokrok ve snižování chudoby, kterou ještě zvýšila pandemie COVID-19. Dosažení pokroku v oblasti blahobytu domácností je dále vážně omezeno rostoucí nezaměstnaností, která ve 4. čtvrtletí roku 2020 dosáhla výrazných 32,5 %. Míra nezaměstnanosti je nejvyšší mezi mladými lidmi ve věku 15 až 24 let a dosahuje přibližně 63 %.

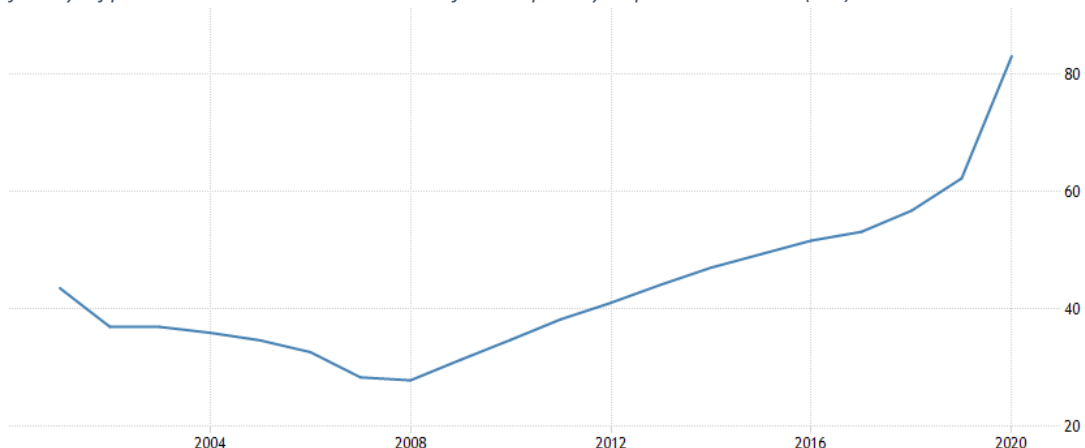
Graf 70 Míra nezaměstnanosti Jihoafrické republiky za posledních 20 let (čtvrtletně v %)

Zdroj: Tradingeconomics.com, data Statistics South Africa (2021)

Přetrvávající pandemie na globální i domácí úrovni bude nadále omezovat hospodářské oživení. Kromě toho se s obnovením hospodářské aktivity stávají znovu závaznými již dříve existující strukturální omezení, jako je nedostatek elektřiny, který byl způsobený provozními a finančními potížemi státní energetické společnosti Eskom, na jejíž záchranu musela Jihoafrická republika vynaložit značné peněžní prostředky⁴⁰. V kombinaci s fiskální podporou v době pandemie narostl podíl vládního dluhu k HDP na 83 %, tedy o 20 procentních bodů více než v předchozím roce 2019 (viz graf 71).

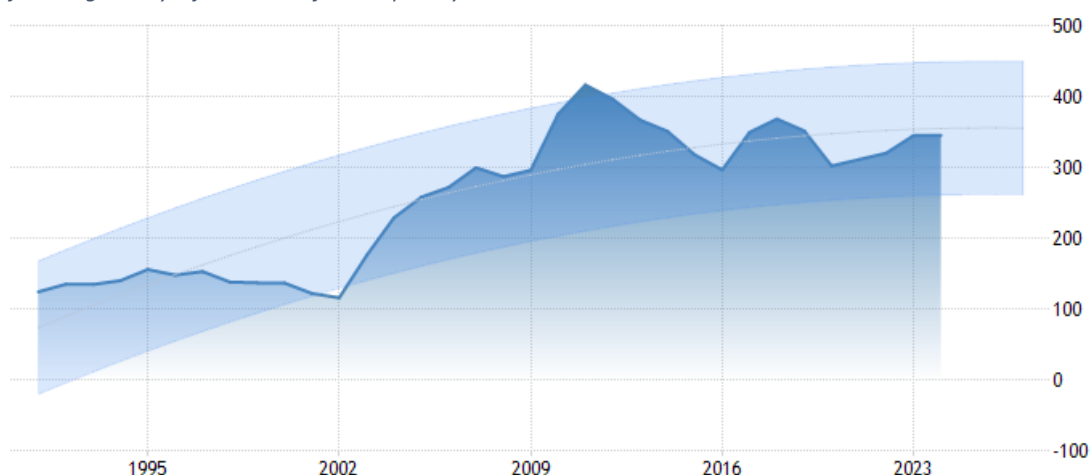
Graf 71 Vývoj podílu vládního dluhu na HDP Jihoafrické republiky za posledních 20 let (v %)

Zdroj: Tradingeconomics.com, data Statistics South Africa (2021)

V roce 2021 se předpokládá růst ekonomiky o 3,8 % a v roce 2022 o 2,5 %. Osm z deseti odvětví zaznamenalo v prvním čtvrtletí roku 2021 kladný přírůstek, přičemž nejvýznamněji k němu přispěly finance, těžba a obchod. Ve druhé polovině roku se však předpokládá zrychlení růstu díky domácí poptávce a vývozu komodit. K růstu významně přispěje spotřeba domácností, neboť ekonomika se otevírá a mimořádné úspory z loňského roku jsou alespoň částečně utraceny. Stejně tak i soukromé investice budou postupně posilovat.

Graf 72 Prognóza vývoje HDP Jihoafrické republiky v mld. USD

Zdroj: Tradingeconomics.com, data Statistics South Africa (2021), OECD (2021)

⁴⁰ South Africa issues Eskom rescue scheme, but debt problems linger [online]. Aljazeera, 2019 [cit. 2021-7-31]. Dostupné z: <<https://www.reuters.com/article/uk-safrica-budget-poll-idUSKBN2AJ14T>>

3.3.6 Předpokládaný vývoj v rozvíjejících se ekonomikách BRICS

Vývoj jednotlivých ekonomik BRICS je značně odlišný od vývoje vyspělých států G7. V Číně by měl letošní HDP růst o 8,5 %, a to díky oživení exportu a uvolnění značně zadržované poptávky v souvislosti s účinnou kontrolou epidemie. V roce 2022 by se měl růst Číny snížit na 5,4 %, což odráží snižující se fiskální a měnovou podporu a přísnější majetkové regulace.

V případě Indie se očekává růst ve fiskálním roce 2021 o 8,3 %. Aktivita bude těžit hlavně z politické podpory, včetně vyšších výdajů na infrastrukturu, rozvoj venkova a zdravotnictví. Stejně tak bude přínosem oživení ve službách a zpracovatelském průmyslu. Očekává se, že růst v roce 2022 zpomalí na 7,5 %, což bude odrážet přetrvávající dopady COVID-19 na domácnosti, podniky a banky.

Ruská ekonomika předpokládá růst přibližně o 3,2 %, podpořený zejména zpevňující se domácí poptávkou a zvýšenými cenami energií. Oživení v roce 2022 zůstane na stabilní úrovni 3,2 %, protože účinky pandemie slábnou a ceny průmyslových komodit se stabilizují. I přes toto zlepšení bude příjem na obyvatele v roce 2022 nižší než úroveň před pandemií.

Brazílie očekává růst ekonomiky o 4,5 %. Soukromou spotřebu podpoří nové kolo mimořádných transferů domácnostem, ačkoli sociální podpora bude podstatně nižší než v roce 2020. Růst investic podpoří příznivé domácí i mezinárodní úvěrové podmínky. V roce 2022 se předpokládá zmírnění růstu na 2,5 % v souvislosti s ukončením podpory domácí politiky.

V Jihoafrické republice se v letošním roce předpokládá růst o 3,5 % a v roce 2022 o 2,1 %, přičemž k oživení přispěje postupné uvolňování omezení souvisejících s COVID-19 a vyšší ceny kovů. Přestože expanzivní fiskální a měnová politika podpořila ekonomiku, HDP zůstane až do roku 2022 výrazně pod úrovní roku 2019. Slabý růst veřejných investic a zvýšené fiskální tlaky nadále snižují krátkodobé vyhlídky pro růst jihoafrické ekonomiky.

Následující tabulka 12 poté přehledně shrnuje dosavadní makroekonomické ukazatele států BRICS.

Tabulka 12 Hlavní makroekonomické ukazatele států BRICS

Státy G7	HDP YoY	HDP QoQ	Úroková sazba	Inflace	Nezaměstnanost	Deficit (% HDP)	Dluh (% HDP)
Čína	18,3 %	0,4 %	3,85 %	1,10 %	5,0 %	-3,7 %	66,8 %
Indie	1,6 %	2,1 %	4,00 %	6,26 %	11,9 %	-9,4 %	69,6 %
Rusko	-0,7 %	-0,2 %	6,50 %	6,50 %	4,9 %	-3,8 %	17,8 %
Brazílie	1,0 %	1,2 %	4,25 %	8,35 %	14,7 %	-13,4 %	88,8 %
JAR	-3,2 %	4,6 %	3,50 %	4,90 %	32,6 %	-12,3 %	83,0 %

Zdroj: Vlastní zpracování, Tradingeconomics.com (2021), data a predikce World bank (2021)

Pozn.: HDP YoY a HDP QoQ je za 1. čtvrtletí 2021. Úroková sazba, inflace a nezaměstnanost za červen 2021. Deficit a dluh je za rok 2020.

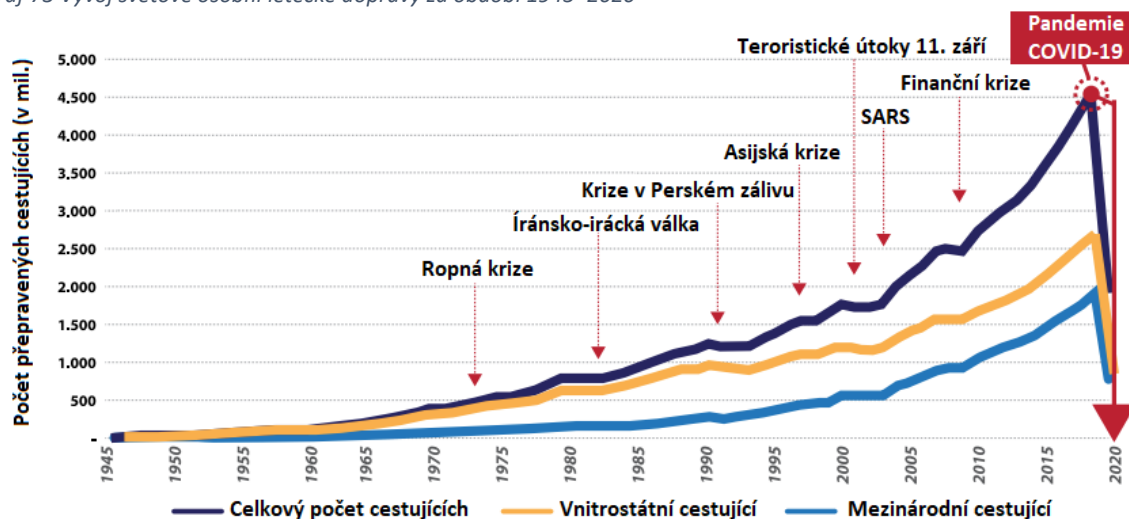
4 Dopady na vybraná odvětví hospodářství

Globální ekonomika prošla v roce 2020 hlubokou recesí doprovázenou zcela novými překážkami a výzvami. Ve srovnání s předchozími krizemi v letech 1929 a 2008 měl šok způsobený pandemií COVID-19 převážně exogenní povahu. Zatímco předchozí krize způsobily specifické endogenní problémy ve finančním sektoru, recese v roce 2020 měla svou hlavní exogenní příčinu v neviditelném nepříteli, viru. Šíření onemocnění COVID-19 mělo velmi závažný dopad na různá odvětví ekonomiky, nejprve v Číně a později na globální úrovni. Zavedla se cestovní omezení a došlo k prudkému poklesu mezinárodního obchodu. Vážně bylo narušeno také fungování světových hodnotových řetězců a vzrostla nejistota na globálních finančních trzích. A právě těmto zasaženým odvětvím se budou následující čtyři subkapitoly věnovat.

4.1 Pandemie vs. Letecká doprava

Pandemie COVID-19 si vybírá obrovskou daň na světové poptávce po letecké dopravě a letecké výrobě. V rámci celosvětového úsilí o omezení šíření koronaviru se zavedlo cestovní omezení, s čímž souviselo pozastavení letů. Letecká doprava se prakticky ze dne na den zastavila a odvětví je v režimu přežití, výrazně ochromeno ztrátou provozu a příjmů. Více než 90 % světové populace bylo ovlivněno zákazy mezinárodního cestování. Podle Mezinárodní organizace pro civilní letectví (ICAO) bylo po celém světě v průběhu pandemie uzemněno více než 16 000 osobních letadel, protože pandemie likviduje cestování a zatěžuje finance leteckých společností. Přitom minulá dekáda byla pro letecké společnosti velmi zisková. Jen v roce 2019 měl celý letecký průmysl tržby přibližně 600 mld. USD, ale nyní jsou minimálně v následujících několika letech očekávány hluboké ztráty. Odhady uvádějí, že dopad COVID-19 na světovou pravidelnou osobní dopravu za celý rok 2020 představuje snížení až o 3,2 miliardy cestujících. Ještě před pandemií však činila průměrná roční přeprava přibližně 4,5 miliardy cestujících (viz graf 73)⁴¹.

Graf 73 Vývoj světové osobní letecké dopravy za období 1945–2020

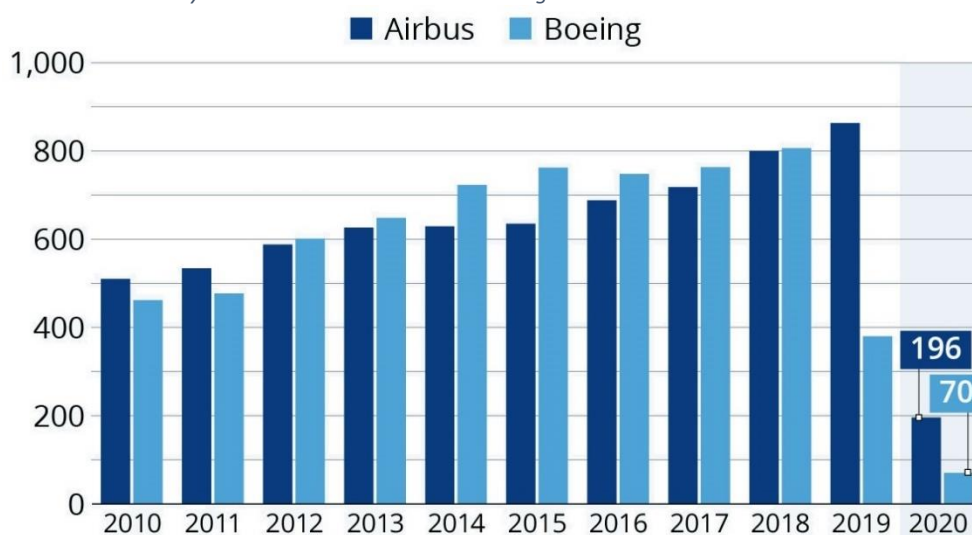
Zdroj: Mexico-now.com (2020), data ICAO Air Transport Reporting (2020), upraveno autorem

⁴¹ COVID-19 Tests the Resilience of the Global Aerospace Industry [online]. MexicoNow, 2020 [cit. 2021-8-2]. Dostupné z: <<https://mexico-now.com/covid-19-tests-the-resilience-of-the-global-aerospace-industry/>>

Ochromení letecké dopravy mělo negativní multiplikační efekt na pracovní místa v návazných odvětvích jako jsou stravovací a ubytovací služby, tudíž došlo také k ochromení mezinárodního cestovního ruchu. Nejvíce postiženým regionem je Evropa, která podle odhadu ICAO přišla až o 718 milionů cestujících. Na druhém místě je region Asie a Tichomoří se ztrátou až 414 milionů cestujících. Severní Amerika je na třetím místě se ztrátou až 118 milionů cestujících.

Vzhledem k tomu, že pandemie nadále snižuje počet cestujících v letecké dopravě, výrobci letadel zaznamenávali a stále zaznamenávají značný dopad na poptávku po nových komerčních letadlech a službách (viz graf 74). Tato situace má negativní dopad na celý dodavatelský řetězec a odvětví se přizpůsobuje, aby mohlo čelit období po pandemii. Například koncem dubna 2020 společnost Airbus propustila více než 6 000 zaměstnanců v Evropě. V souboji dvou největších výrobců letadel je na tom o něco lépe Airbus, a to i kvůli trvajícím problémům Boeingu s jeho modelem 737 Max, jemuž bylo zakázáno létání po dvou tragických nehodách.

Graf 74 Celosvětové dodávky komerčních letadel Airbus a Boeing za období 2010–2020

Zdroj: Statista.com (2020), data Airbus a Boeing, upraveno autorem

Výrazný pokles poptávky po létání zasáhl letecké společnosti, které se musely přizpůsobit nové situaci. Jen za období leden až červenec 2020 bylo zrušeno celkem 7,5 mil. letů. Celková čistá ztráta za nejhorší rok v letecké historii se odhaduje na až 100 mld. USD a hluboké ztráty pokračují i v roce 2021. Boj o přežití svádějí nízkonákladové a tradiční letecké společnosti. Zatímco nízkonákladové letecké společnosti jsou přizpůsobeny dlouhodobě držet náklady na co nejnižších hodnotách a ušetřit tím značné množství prostředků, tradiční společnosti zažívaly a stále zažívají problémy s vysokými fixními náklady a složitější organizační strukturou s menší agilitou. Nicméně většina leteckých společností, včetně těch nízkonákladových, by nepřežila delší období omezení letecké dopravy bez fiskální podpory státu. V zájmu státu je podporovat leteckou dopravu, neboť se jedná převážně o podporu obchodu a cestovního ruchu. Například z evropských společností získaly vládní podporu německá Lufthansa a francouzský Air France (ve výši 9 mld. EUR, resp. 7 mld. EUR)⁴².

⁴² RYŠAVÁ, Michaela. *Boj pandemie COVID-19 vs. letecká doprava má prozatím jasného vítěze: čelíme historické změně?* [online]. ČNB, 30. 11. 2020 [cit. 2021-8-3]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/cnb/blog/Boj-pandemie-COVID-19-vs.-letecka-doprava-ma-prozatim-jasneho-viteze-celime-historicke-zmene/>

4.2 Dopad pandemie na globální hodnotové řetězce

Globální hodnotové řetězce (GHŘ) vytvářejí významné ekonomické zisky pro všechny aktivně zúčastněné strany, tedy pro firmy i samotné hostující státy. Specializace a úspory z rozsahu dále přinášejí zvýšení produktivity i nižší výrobní ceny, které se často pozitivně projevují i do konečných cen finálních produktů. Příležitosti se obecně naskýtají i menším podnikům z rozvíjejících se tržních ekonomik a rozvojových zemí, protože již nemusí zvládat všechny fáze složitých výrobních procesů, aby se mohly zapojit do globální ekonomiky. Avšak narušení dodavatelských řetězců několika základních druhů zboží a nedostatek klíčových zdravotnických výrobků během pandemie COVID-19 poukázaly na křehkost a zranitelnost tohoto propojení a obnovily diskusi o nákladech a přínosech globalizace.

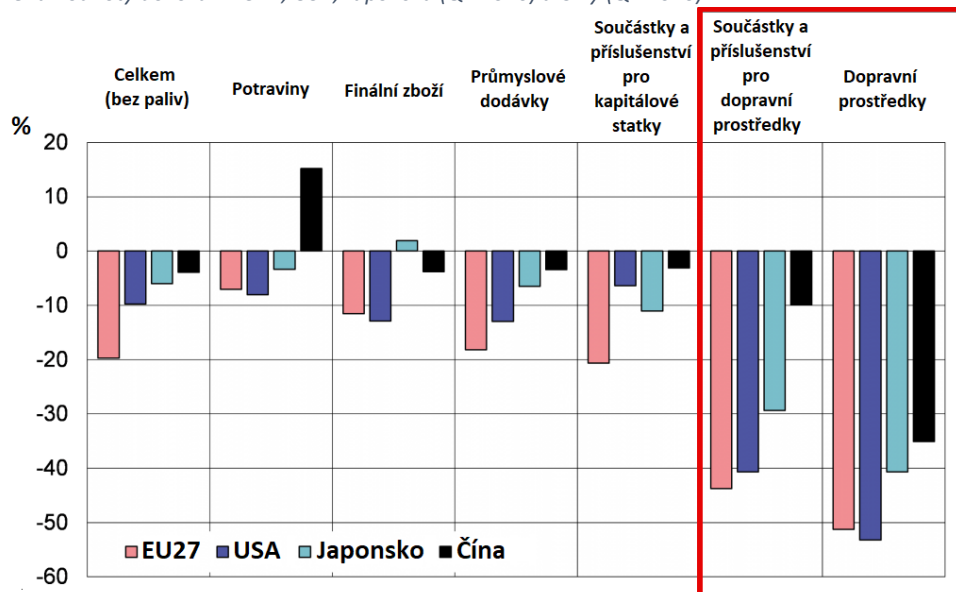
Rizika spojená s globálními hodnotovými řetězci se projevila již v první fázi pandemie na počátku roku 2020, kdy situace v oblasti veřejného zdraví v Číně vyústila v uzamčení významné části ekonomiky. Většina světových výrobců má totiž v Číně své továrny a mnoho z nich hlásilo přerušení výroby a obchodních vztahů. V prvopočátku byly největší obavy z výpadků dodávek osobních ochranných prostředků a také klíčových respiračních zdravotnických prostředků, jako jsou ventilátory. Celosvětový nedostatek zdravotnických prostředků však pramenil především z poptávkového šoku vyvolaného šířením pandemie po celém světě, nikoli ze strany nabídky⁴³.

Nicméně dopady krize na GHŘ se ukázaly nakonec jako dočasné. Podle IMF (MMF) se objem světového obchodu v roce 2020 snížil přibližně o 10 %, tedy stejným tempem jako v roce 2009. Pandemie COVID-19 zasáhla oproti globální finanční krizi zejména sektor služeb, zatímco dopady nákazy na zpracovatelský průmysl a mezinárodní obchod byly nižší než původní predikce. Na základě zkušeností z globální finanční krize by tedy současná krize nemusela vést k zásadnější restrukturalizaci globálních hodnotových řetězců. Například Simola (2021) ve své práci analyzovala obchodní toky zboží podle skupin výrobků v období nejhlubší krize ve 2. čtvrtletí 2020 ve srovnání s krizí z roku 2009. Údaje se týkají EU, USA, Japonska a Číny, tedy klíčových center světové ekonomiky a GHŘ. Nejvýznamnějšími kategoriemi výrobků pro GHŘ byly meziprodukty, tj. průmyslové dodávky, součástky a příslušenství. Paliva byla z analýzy vyloučena, protože jsou velmi citlivá na změny cen. Výsledky studie poté ukazuje následující graf 75.

Z grafu lze vysledovat velmi podobný trend vývoje EU, USA a Japonska, zatímco v případě Číny existují určité rozdíly. Ve všech zemích se vývoj dovozu v jednotlivých kategoriích výrobků značně lišil. V EU, USA a Japonsku dovoz finálního zboží klesal méně než dovoz meziproduktů. Zhruba stejným tempem naopak klesal dovoz většiny meziproduktů a celkový dovoz (bez paliv). V případě Číny nejsou mezi finálním zbožím a meziprodukty výraznější rozdíly s výjimkou dovozu potravin, který naopak výrazně vzrostl. A nakonec, ve všech zemích jsou klíčovou výjimkou kategorie dopravních prostředků a jejich součástky a příslušenství. Dovoz těchto kategorií výrobků se ve srovnání s ostatními hlavními kategoriemi výrobků snížil mnohem výrazněji.

⁴³ *Global value chains: Efficiency and risks in the context of COVID-19* [online]. OECD, 2021 [cit. 2021-8-4]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/global-value-chains-efficiency-and-risks-in-the-context-of-covid-19-67c75fdc/>

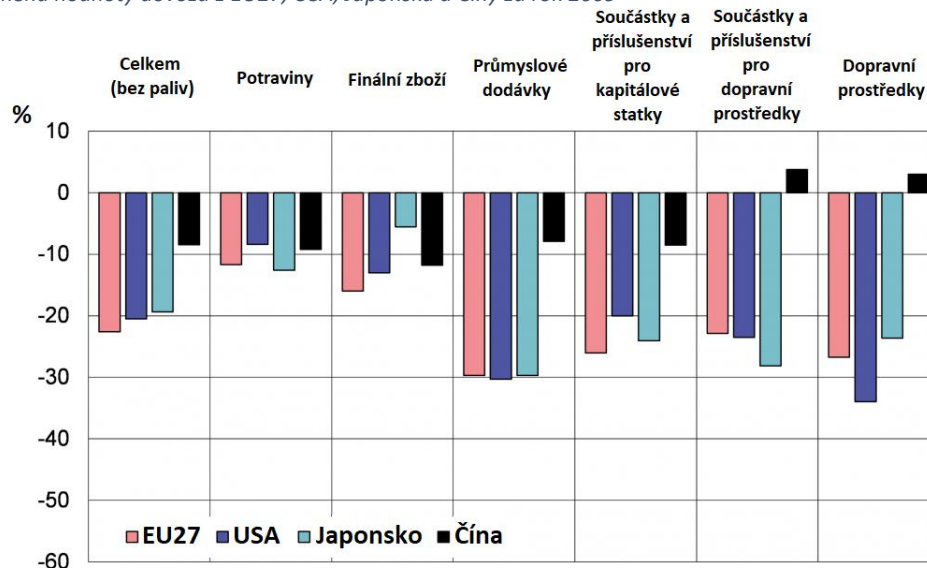
Graf 75 Změna hodnoty dovozu z EU27, USA, Japonska (Q2 2020) a Číny (Q1 2020)

Zdroj: Simola (2021), data Eurostat, US Census Bureau, UN Comtrade, upraveno autorem

V případě globální finanční a hospodářské krize v roce 2009 poklesl celkový dovoz EU více než dovoz ostatních zemí. Naopak nižší pokles dovozu meziproduktů zaznamenalo USA. U Japonska a Číny se rozdíl týkal finálního zboží. Graf 76 dále ukazuje jednu skutečnost. Ve všech zemích se vývoj dovozu liší od pandemie COVID-19 zejména mírnějším poklesem dovozu dopravních prostředků a jejich součástí a příslušenství, které je například srovnatelné s poklesem dovozu průmyslových dodávek.

Graf 76 Změna hodnoty dovozu z EU27, USA, Japonska a Číny za rok 2009

Zdroj: Simola (2021), data Eurostat, US Census Bureau, UN Comtrade, upraveno autorem

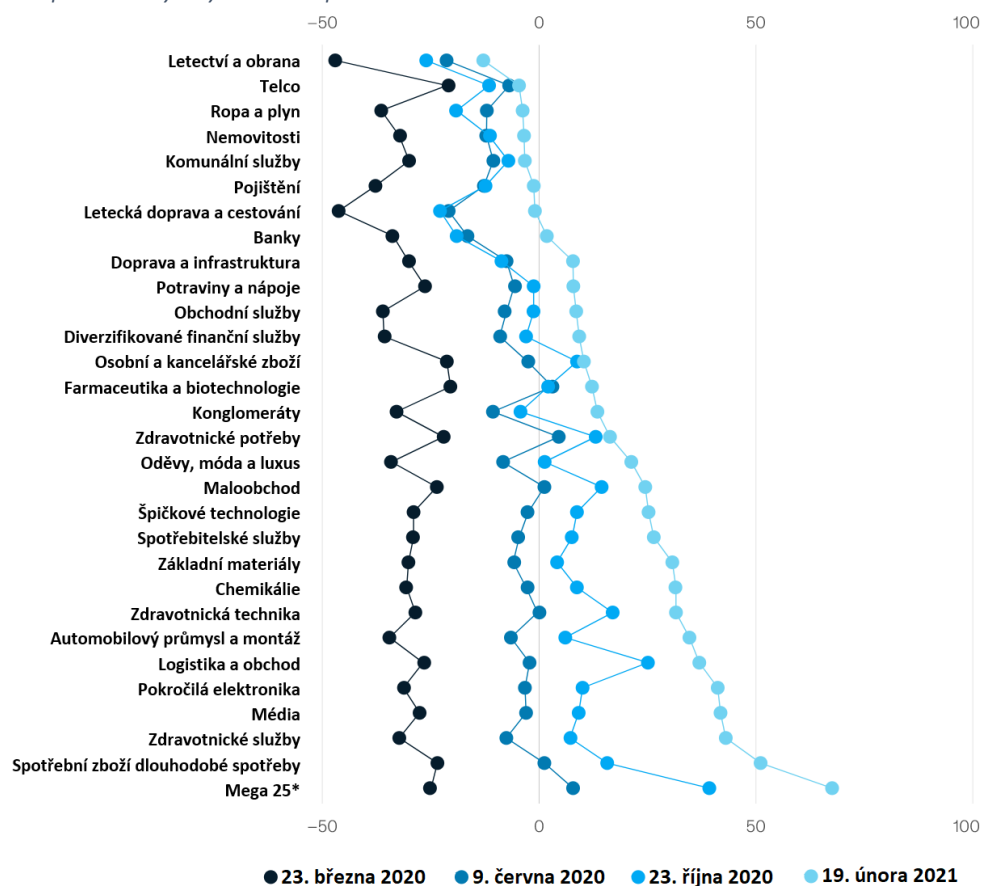
Zkušenosti z předchozích krizí tedy naznačují, že se podaří zabránit rozsáhlé restrukturalizaci globálních hodnotových řetězců. Navíc simulace OECD (2020) ukazují, že současný typ GHŘ je vůči šokům méně zranitelný než lokalizovaný režim světové výroby. Budoucí vývoj GHŘ pak závisí na klíčových trendech jako je technologický rozvoj, nárůst protekcionismu, otázky životního prostředí, anebo trendy na rozvíjejících se trzích, zejména v Číně. Pozitivním přínosem COVID-19 na GHŘ jsou poté zvýšené tendence k další automatizaci s cílem snížit rizika spojená s lidskými zaměstnanci. Pandemie také naučila společnosti efektivněji využívat možnosti digitalizace a práce na dálku.

4.3 Dopad COVID-19 na globální kapitálové trhy

Pandemie COVID-19 měla největší vliv na propad všech hlavních akciových trhů v průběhu března 2020. Následné oživení bylo nerovnoměrné a bylo ovlivněno několika faktory souvisejícími s reakcemi vlád na pandemii a také typem společností působící na různých druzích akciových trhů. Mezi relevantní faktory ovlivňující finanční trhy patří především velikost fiskální podpory, míra výskytu případů COVID-19 v jednotlivých státech a míra očkování proti koronaviru. V případě akciových trhů je příznačné, že například burza NASDAQ, která je tvořena převážně největšími společnostmi z technologického sektoru, se zotavila mnohem rychleji než ostatní burzy nebo společnosti zaměřené spíše na tradičnější odvětví, zejména na energetiku a cestovní ruch.

Poradenská společnost McKinsey & Company (2021) provedla na toto téma analýzu, kdy rozdělila 5 tisíc největších světových korporací do 30 příslušných sektorů, přičemž jeden speciální sektor byl seskupením 25 nejrychleji rostoucích společností, které by jinak svou exkluzivní výkonností zkreslily výsledky svých odvětví (viz graf 77, Mega 25). Z grafu lze vypočítat pokles všech sektorů v březnu 2020, v prvním měsíci celosvětové pandemie. Avšak již po několika týdnech došlo k výraznému, byť nerovnoměrnému oživení. Hlavními důvody byly masivní stimulační balíčky vlád na boj proti koronaviru a podporu ekonomiky. V říjnu 2020, tedy sedm měsíců po vypuknutí pandemie, se rozptýl vývoje vysoce výkonných sektorů zvětšoval na úkor zaostávajících odvětví jako je letecká doprava, cestovní ruch, energetický průmysl či finanční služby. Tento trend pokračoval ještě výrazněji na začátku nového roku, kdy svět paradoxně čelil doposud největší vlně pandemie COVID-19.

Graf 77 Vážené průměrné výnosy akcionářů podle odvětví od 19. února 2020 v %

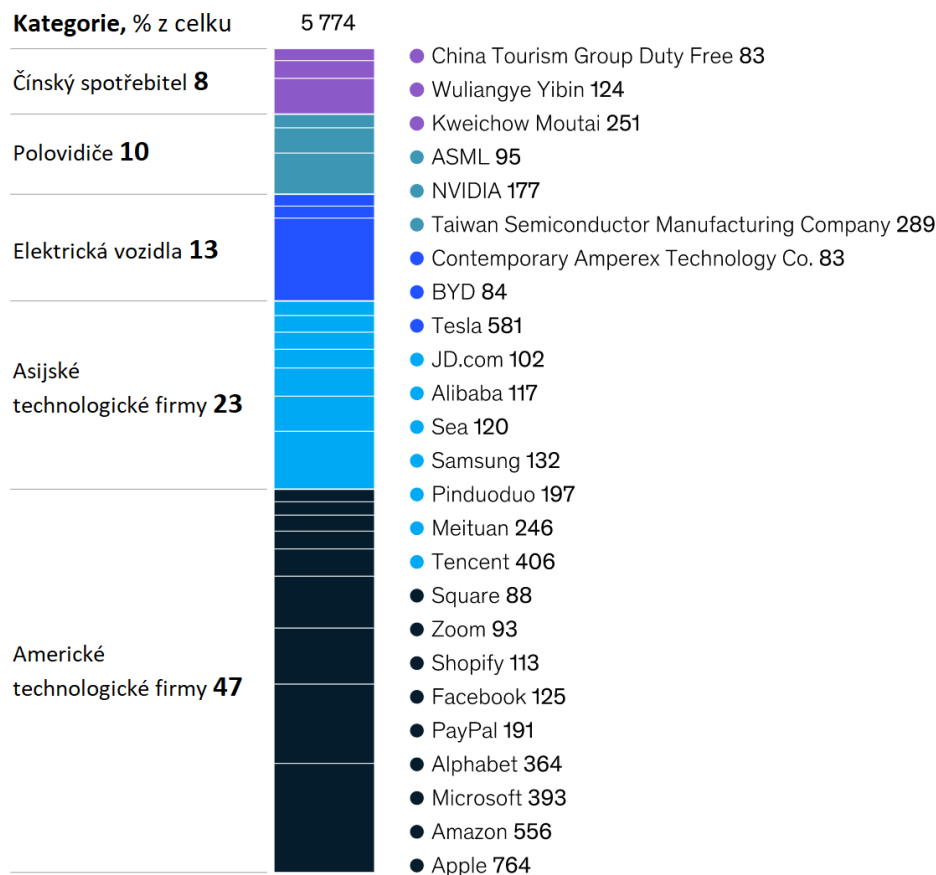

Zdroj: McKinsey & Company (2021), data Corporate Performance Analytics, S&P Global, upraveno autorem

* Skupina 25 společností s vysokou tržní kapitalizací a exkluzivním rychlým růstem

Za období jednoho roku od 19. února 2020 do 19. února 2021 zaznamenalo 25 zkoumaných společností v samostatné kategorii „Mega 25“ nárůst celkové tržní kapitalizace o téměř 5,8 bil. USD, přičemž průměrný příspěvek činil 231 miliard dolarů (viz graf 78). Jednalo se o 40 % z celkového přírůstku 14 bil. USD (5 tisíc společností).

Graf 78 Změna tržní kapitalizace od 19. 2. 2020 do 19. 2. 2021 pro skupinu Mega 25 v mld. USD

Zdroj: McKinsey & Company (2021), data Corporate Performance Analytics, S&P Global, upraveno autorem
Pozn. Součet všech kategorií není 100 % kvůli zaokrouhlování.

Z výše uvedeného grafu lze vyčíst pět odvětvových kategorií, přičemž všechny firmy s výjimkou tří, které těží ze silné čínské spotřebitelské poptávky, spadají do zbývajících čtyř technologických odvětví. Tedy do oblastí velmi odolných vůči biologickým krizím nebo dokonce přímo těžící z poptávky související s pandemií COVID-19.

Hned za těmito společnostmi se umístilo dalších 28 vysoce výkonných firem, které převážně působí rovněž ve stejných čtyřech technologických odvětvích. Dohromady těchto 28 společností zvýšilo svou hodnotu o 1,8 bil. USD, což představuje 12 % celkového zisku 5 000 společností. V součtu se skupinou „Mega 25“ pokrývají více než polovinu přírůstku trhu, přičemž zaujímají podíl pouze 1 % z celkového počtu zkoumaných firem. Tyto společnosti lze považovat za vítěze pandemie⁴⁴.

Analýzou nejen vítězů, ale i poražených se bude zabývat následující kapitola 4.4.

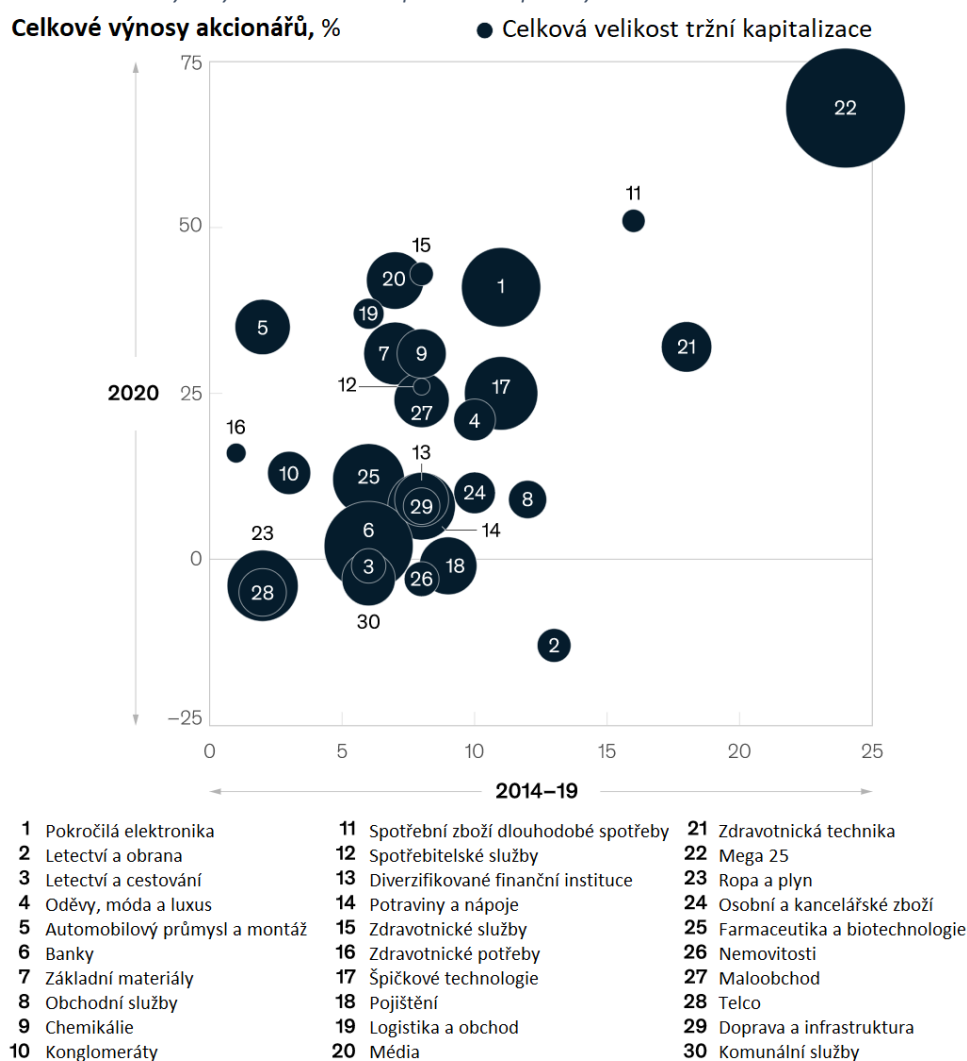
⁴⁴ In conversation: The impact of COVID-19 on capital markets [online]. McKinsey, 2021 [cit. 2021-8-4]. Dostupné z: <<https://www.mckinsey.com/business-functions/strategy-and-corporate-finance/our-insights/in-conversation-the-impact-of-covid-19-on-capital-markets>>

4.4 2020–2021, Vítězové a poražení

Hospodářský rozvrat vyvolaný pandemií přinesl výsledky v podobě vítězů a poražených. Vedle toho krize COVID-19 ještě více prohloubila propast mezi vítězi, kteří se nacházeli již před pandemií na vrcholu, a poražené, kteří se naopak dlouhodobě potýkali s problémy či malou výkonností. Ekonomický šok vyvolaný pandemií tedy zrychlil a zesílil trendy, které již probíhaly. Toto zrychlení se odráží v tržní hodnotě, kterou vytvořila různá odvětví.

Tento trend ukazuje následující graf 79, kdy se v pravém horním kvadrantu nachází již v předchozí kapitole představený soubor supervýkonných, převážně technologických společností „Mega 25“. Tyto společnosti výrazně překonávaly celý trh ještě před ekonomickým šokem způsobeným pandemií. Stejně tak i odvětví jako jsou zdravotnická technika (21), pokročilá elektronika (1) a špičkové technologie (17) vykazovala v pětiletém období 2014–2019 nadprůměrných výsledků, nicméně krize COVID-19 jim ještě více akcelerovala růst. Na druhé straně předchozí slabá výkonnost bank byla pandemií ještě zhoršena (6), stejně jako v případě energetiky (23) a telekomunikací (28). Jedinou světlou výjimkou je odvětví letectví a cestovního ruchu (3) a s ním související dodavatelé letecké techniky (2), které postihlo téměř úplné zastavení mezinárodních cest (viz kapitola 4.1).

Graf 79 Porovnání sektorových výnosů roku 2020 s předchozím pětiletým obdobím 2014–2019

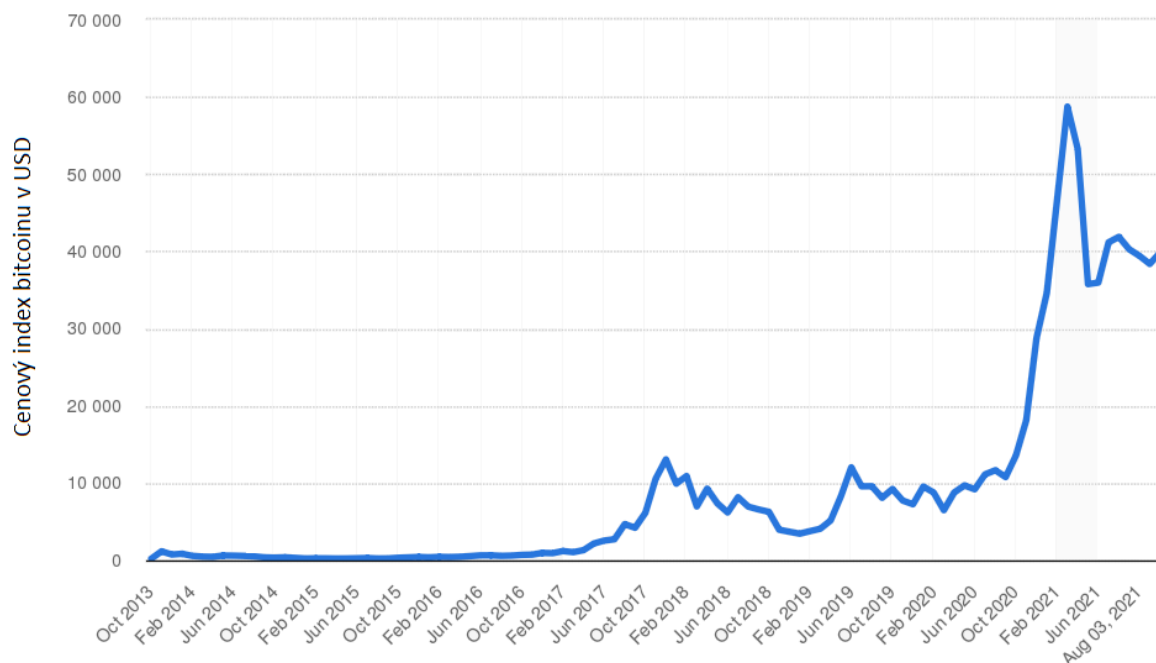

Zdroj: McKinsey & Company (2021), data Corporate Performance Analytics, S&P Global, upraveno autorem

Ve srovnání s globální finanční a hospodářskou krizí tedy není zpozorován podobný trend, kdy společnosti v odvětví finančních služeb, energetiky a elektroniky spadly ze svých historických vrcholů. Data naopak ukazují, že odvětví a společnosti, které před krizí začínaly na vrcholu křivky, jsou velmi odolné, zatímco ty, které byly na jejím dně, zaznamenávají největší ztráty. Tento zvýšený rozptyl lze pozorovat jak napříč odvětvími, tak i v rámci nich⁴⁵.

O jednom vítězi se však mluví ještě více, o Bitcoinu. Doposud se vedou debaty o tom, zda je Bitcoin vlastně měnou, komoditou, investicí nebo sběratelským předmětem, avšak jeho popularita a hodnota nadále roste. Obzvláště v době, kdy finanční trhy zažívají pravidelné krize v důsledku systémových selhání, jako byla globální finanční krize v roce 2008 nebo exogenních šoků, jako je stále probíhající pandemie COVID-19. V obdobích extrémní nejistoty investoři vyhledávají způsoby, kam bezpečně uložit své finance, aby snížili riziko, omezili ztráty a ochránili hodnotu svých portfolií. V posledních letech se naskytly investorům nové možnosti investic do kryptoměn, mezi níž je nejoblíbenější právě Bitcoin. Bitcoin se vyměňují prostřednictvím elektronického peněžního systému peer-to-peer a nemají žádné spojení s žádnou vyšší autoritou, žádné fyzické zastoupení a jsou nekonečně dělitelné. Nabídka Bitcoinů je založena především na bezpečnosti algoritmu a jejich hodnota se v konečném důsledku odvíjí od poptávky na trhu. Není podložen žádným hmotným aktivem ani vládou. Cena Bitcoinu, která při zahájení obchodování v červenci 2010 činila přibližně 0,08 USD, se v roce 2017 blížila 20 000 USD a od té doby divoce kolísala, přičemž na počátku roku 2021 se vyšplhala nad 60 000 USD. K aktuálnímu datu (5. srpen 2021) se hodnota pohybuje kolem 41 000 USD (viz graf 80). I přes divoké výkyvy lze tedy Bitcoin považovat za vítěze pandemie.

Graf 80 Cena Bitcoinu od října 2013 do 3. srpna 2021 v USD

Zdroj: Statista.com (2021), data CoinDesk, upraveno autorem

⁴⁵ *The great acceleration* [online]. McKinsey & Company, 2020 [cit. 2021-8-6]. Dostupné z: <<https://www.mckinsey.com/business-functions/strategy-and-corporate-finance/our-insights/the-great-acceleration>>

5 Prognóza vývoje

5.1 Hospodářsko-politický vývoj

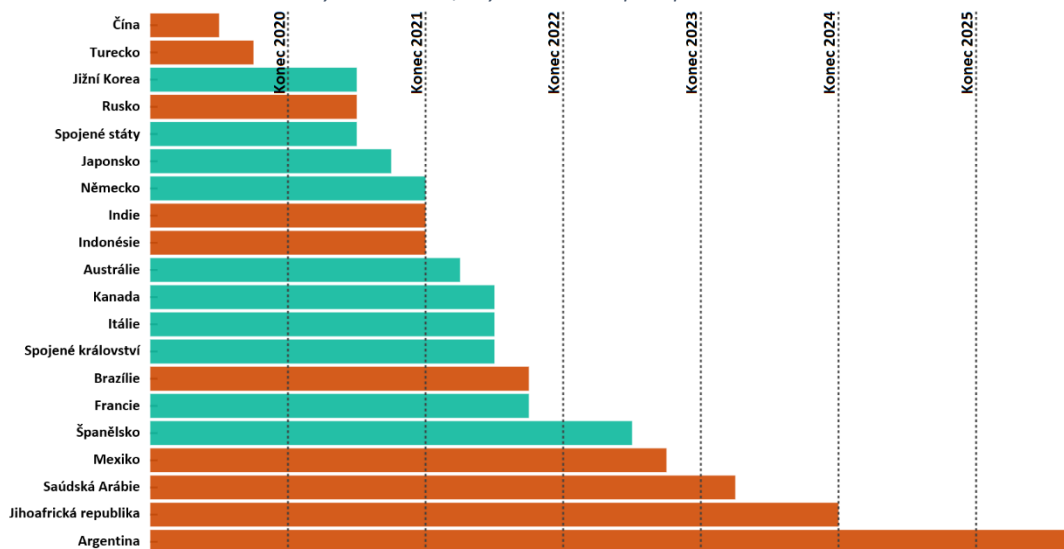
Podle World Bank (2021, s. 19) zažívá aktuálně světová ekonomika mimořádně silné, ale velmi nerovnoměrné oživení. Globální růst podle predikce poroste v roce 2021 o 5,6 %, což je nejsilnější tempo po recesi za posledních 80 let, a to částečně díky stabilnímu, ale velmi nerovnému přístupu k očkovaní. Růst se soustřeďuje do několika velkých ekonomik, zejména ve Spojených státech díky značné fiskální podpoře, přičemž většina rozvíjejících se tržních a rozvojových ekonomik zaostává. Zatímco se očekává, že přibližně 90 % vyspělých ekonomik dosáhne do roku 2022 opět úrovně příjmu na obyvatele před pandemií, u rozvíjejících se tržních a rozvojových ekonomik se to očekává pouze u přibližně jedné třetiny z nich. Očekává se, že Spojené státy a Čína přispějí v roce 2021 každá více než jednou čtvrtinou ke globálnímu růstu, přičemž příspěvek USA bude téměř trojnásobný oproti průměru let 2015-19.

Pokrok v očkovaní je klíčovým faktorem, který bude určovat krátkodobé prognózy vývoje. Po poklesu o 3,6 % způsobeném pandemií COVID-19 v roce 2020 získala globální ekonomická aktivita značnou dynamiku, nicméně stále zůstává výrazně pod prognózami před pandemií. I přes výrazné oživení se očekává, že úroveň celosvětového HDP v roce 2021 bude o 3,2 % nižší než předpandemické projekce. Předpokládá se, že oživení bude pokračovat i v roce 2022, přičemž globální růst se zmírní na 4,3 %. Tedy i pro rok 2022 by měl zůstat globální HDP o 1,8 % nižší než předpandemické projekce. V porovnání s oživením po předchozích globálních recesích je současný cyklus výrazně nerovnoměrný.

IMF (2021, s. 18) v roce 2021 předpokládá optimističtější růst světové ekonomiky o 6 %, který se v roce 2022 zmírní na 4,4 %. Také vlivem pohotové politické reakce zanechá recese COVID-19 pravděpodobně menší negativní dopady než globální finanční krize v roce 2008. Rozvíjející se tržní ekonomiky a rozvojové země s nízkými příjmy však byly zasaženy více a očekává se, že ve střednědobém horizontu utrpí výraznější ztráty. Ztráty na výstupu byly obzvláště velké v zemích, které jsou závislé na cestovním ruchu a vývozu komodit, a v zemích, které mají omezený prostor pro reakci na politické změny. Mnohé z těchto zemí vstoupily do krize v nejisté fiskální situaci a s menšími možnostmi realizovat zásadní opatření v oblasti zdravotní politiky nebo podpory domácností a firem. Nejvíce byli obecně postiženi mladí lidé, ženy, pracovníci s relativně nižším dosaženým vzděláním a neformálně zaměstnaní. Příjmová nerovnost se v důsledku pandemie pravděpodobně výrazně zvýší.

OECD (2021) také predikuje výrazné oživení pro rok 2021 a 2022. Zdůrazňuje však, že se nejedná o běžné oživení. Nerovnoměrnost zotavení je závislá na účinnosti očkovacích programů a státní zdravotní politice. Některé země se zotavují mnohem rychleji než jiné, například Spojené státy americké a Jižní Korea dosáhly předpandemické úrovně příjmů na obyvatele již po 18 měsících. Pro velkou část vyspělého světa se očekává zotavení do roku 2022. Naopak některé země jako jsou Mexiko, Saudská Arábie, Jihoafrická republika nebo Argentina se mohou plně zotavovat až po 5 letech od vypuknutí pandemie (viz graf 81).

Graf 81 Země G20 – odhadované doby oživení HDP/obyv. na úroveň před pandemií

Zdroj: OECD (2021), upraveno autorem

Široká dostupnost vakcín ve vyspělých ekonomikách a některých rozvíjejících se tržních ekonomikách se očekává v druhé polovině 2021 a ve většině zemí světa v druhé polovině roku 2022. Právě tato diference má signifikantní vliv na rozdílnou rychlost oživení v jednotlivých zemích. To může dále vést i k rozdílným politickým postojům, zejména pokud vyspělé ekonomiky budou mít z širokého pokrytí očkováním prospěch dříve než ostatní. Rozdílné cesty oživení také způsobí, že se rozdíl v životní úrovni mezi rozvinutými a ostatními zeměmi oproti očekáváním před pandemií výrazně prohloubí (IMF, World Economic Outlook 2021, s. 5).

I podle OECD (2021) jsou rozdíly v síle hospodářského oživení v jednotlivých zemích dány rozsahem vládní podpory zranitelným pracovníkům a podnikům, závislostí země na konkrétních odvětvích, jako je cestovní ruch, a také politikou veřejného zdraví a očkování (převážně vyspělé země, viz graf 82). Svou roli hraje ale také obchod. Spotřebitelé od začátku pandemie utrácejí méně za služby a více za zboží. Z oživení obchodu se zbožím profitují země, které jsou silně zapojeny do dodavatelských řetězců, zejména v oblasti léčiv, zdravotnických potřeb a IT materiálu (rovněž vyspělé státy).

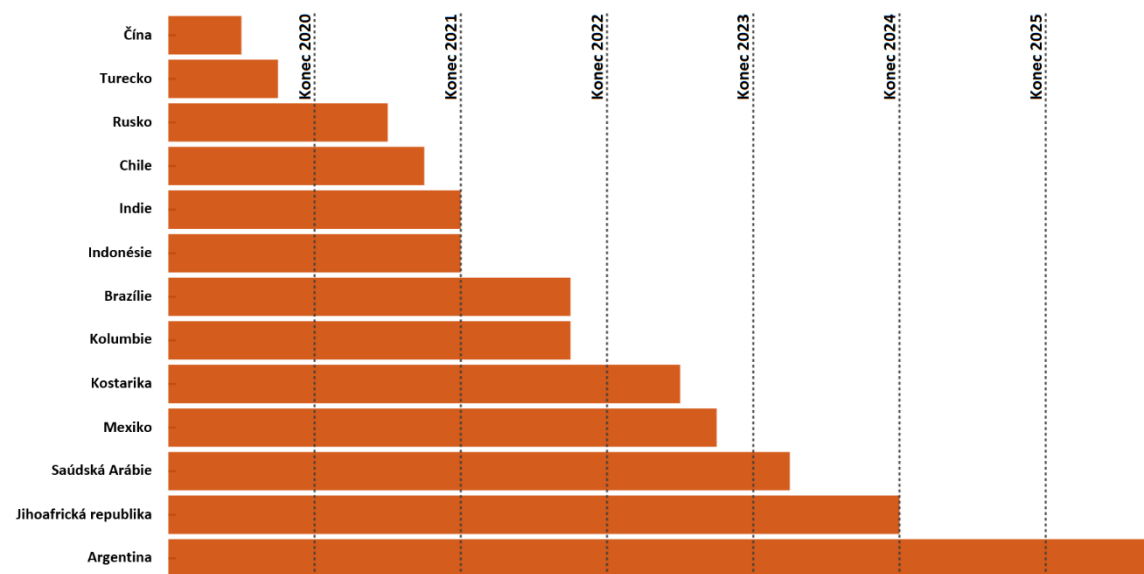
Graf 82 Vyspělé státy – odhadované doby oživení HDP/obyv. na úroveň před pandemií

Zdroj: OECD (2021), upraveno autorem

V regionech mimo OECD se očekává, že oživení bude nejsilnější ve východní Asii a Tichomoří, a to především díky silnému postavení Číny (viz graf 83). V jižní Asii brání rychlejšímu zotavení situace v Indii, která byla výrazně zasažena šířením mutace delta. Na Blízkém východě, v severní Africe a v Latinské Americe a Karibiku se očekává, že tempo růstu v roce 2021 bude menší než rozsah poklesu v roce 2020. Subsaharská Afrika poté přinese jen malý pokrok ve zvrácení nárůstu extrémní chudoby způsobené pandemií. V důsledku toho by se v mnoha chudších zemích mohlo zpomalit nebo dokonce zvrátit dohánění vyspělých ekonomik v oblasti příjmů na obyvatele (World Bank, *Global Economic Prospects 2021*, s. 19).

Graf 83 Rozvíjející se státy – odhadované doby oživení HDP/obyv. na úroveň před pandemií

Zdroj: OECD (2021), upraveno autorem

Dle World Bank (2021) i IMF (2021) je vývoj světové ekonomiky nadále zatížen významnými riziky, mezi něž patří možnost rozsáhlých vln COVID-19 v souvislosti s novými variantami viru a finanční napětí při vysoké míře zadlužení na rozvíjejících se trzích a v rozvojových ekonomikách. Zvládnutí pandemie na celosvětové úrovni bude vyžadovat spravedlivější distribuci vakcín, zejména pro země s nízkými příjmy. Tvůrci politik budou muset najít rovnováhu mezi potřebou podpořit oživení a zároveň zajistit cenovou stabilitu a fiskální udržitelnost.

Jednotlivé země budou muset přizpůsobit své politické reakce fázi pandemie, síle oživení a strukturálním charakteristikám ekonomiky. Jakmile se očkování rozšíří a volná kapacita systémů zdravotní péče se obecně obnoví na úroveň před COVID-19, mohou se začít rušit omezení. Dokud pandemie pokračuje, měly by se politiky nejprve zaměřit na překonání krize, upřednostnění výdajů na zdravotní péči, poskytování dobře cílené fiskální podpory a udržování přizpůsobivé měnové politiky při současném sledování rizik finanční stability.

Pro dosažení těchto cílů a zajištění toho, aby rozvíjející se tržní ekonomiky a rozvojové země s nízkými příjmy nadále snižovaly rozdíly mezi svou životní úrovní a životní úrovní zemí s vysokými příjmy, je zásadní silná mezinárodní spolupráce. V oblasti zdravotní péče to znamená zajistit dostatečnou celosvětovou produkci vakcín a jejich všeobecnou distribuci za přijatelné ceny, včetně dostatečného financování COVAX (COVID-19 Vaccines Global Access), mezinárodní iniciativy usilující o větší dostupnost vakcín proti COVID-19 (IMF, *World Economic Outlook 2021*, s. 19).

5.2 Dopad COVID-19 na budoucí globalizaci

Globalizace vlivem zvyšující se integrace na celosvětové úrovni změnila způsob života a obživy mnoha obyvatel zeměkoule. Tento dlouhodobý, stále pokračující ekonomický, politický a kulturní proces urychluje a prohlubuje vzájemnou spolupráci přes hranice států a kontinentů. Podle Mezinárodního měnové fondu patří mezi hlavní aspekty globalizace mezinárodní obchod, pohyb investic a kapitálů, migrace osob a šíření znalostí⁴⁶. V důsledku toho byl především zahraniční obchod a cestování významným určujícím faktorem pro šíření nemoci COVID-19. Navíc nárůst urbanizace a užší integrace světové ekonomiky usnadnily globální vzájemné propojení. Koronavirová pandemie je tak první skutečně globální událost v dějinách lidstva ovlivňující přímo či nepřímo téměř každého jedince na planetě bez ohledu na národnost či společenskou třídu.

Přestože ještě nejsou po více než roce od vypuknutí pandemie plně vyhodnoceny a propočítány všechny její důsledky na ekonomiku, politiku, společnost a veřejné zdraví, lze již nyní diskutovat pravděpodobné celkové důsledky na proces globalizace. Pandemie přišla totiž v době, kdy svět čelí mnoha globalizačním otázkám a výzvám jako je nedostatečná pozornost věnovaná veřejnému zdraví, prohlubující environmentální krize, zvyšující se nerovnost či problémy migrace a uprchlická krize. Kromě toho se svět obecně potýká s odporem vůči globalizaci, který je doprovázen erozí demokracie, ekonomickým nacionalismem a protekcionismem, digitální (dez)informovaností, erozí soukromí a různými obchodními válkami, přičemž například obchodní válka mezi USA a Čínou může přímo změnit světovou mocenskou strukturu. Pandemie odhalila naléhavou potřebu nejen přehodnotit připravenost na katastrofy a reakci veřejného zdravotnictví na zdravotnickou krizi, ale také upozornila na další aspekty ekonomického, (geo)politického a sociálního fenoménu, které dohromady tvoří velmi komplexní multidisciplinární problém a výzvu pro současný svět.

Jaká by mohla být řešení ukazuje následující tabulka 13, která zároveň rozděluje faktory na hnací síly pro globalizaci a na faktory proti globalizaci. Zatímco zastánci globalizace jsou přesvědčeni o převažujících výhodách nad nevýhodami, kritici naopak chtějí buď zlepšit podmínky globálního obchodu, nebo v některých případech dokonce přímo preferují deglobalizaci. V současné době v praxi nicméně ustupuje fyzická globalizace, zatímco roste digitální globalizace v podobě vědecké spolupráce a virtuální komunikace (globalizace práce na dálku).

⁴⁶ *Globalization: Threat or Opportunity?* [online]. IMF, 2000 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://www.imf.org/external/np/exr/ib/2000/041200to.htm>>

Tabulka 13 Shrnutí faktorů pro a proti globalizaci a možná řešení

Hnací síly pro globalizaci	Faktory proti globalizaci	Možné řešení
Výhody volného obchodu a specializace.	Zvyšující se nerovnosti.	Strukturální přeměna globalizace v nový typ lidštější globalizace. Posílení politiky přerozdělování.
Hyperglobalizace, která vede i k iracionální globalizaci.	Globalizační odpor, Ekonomický nacionalismus, protekcionismus, obchodní války, Vzpoura proti kulturní homogenizaci. Glokalizace (produkce, kultura).	Snížení nepřiměřených, neudržitelných a nadměrně globalizovaných toků zboží a služeb. Posílení strategie oběhového hospodářství.
Vzájemná závislost, propojení.	Rostoucí zranitelnost, nejistota, narušení důvěry, VUCA ⁴⁷ svět.	Zvýšení odolnosti a zlepšení schopnosti předvídavých úprav.
Technologický a logistický pokrok, Urbanizace, Digitalizace, Virtualizace komunikace.	Riziko zhroucení systémů, Pandemie (považovaná důsledek globalizace), Počítačová kriminalita.	Zlepšení bezpečnostních sítí. Záložní systémy a boj proti kyberkriminalitě, Nová globální správa, která dává zemím větší prostor pro politiku.
Globální expanze je hluboce zakořeněna v kapitalismu jako globálním systémem.	Systematický charakter krizí při budování v kapitalistickém systému. Soupeření USA a Číny o globální prvenství včetně systematické konkurence. Politické konflikty, dokonce i hrozby války.	Změna kapitalistického systému. Změna konzumního antropocentrického modelu na zelenou civilizaci. Vytváření mezinárodní strategie biologické bezpečnosti. Multilateralismus 21. století. Spravedlivá globalizace – posílení globální správy.
Posílení růstu vyžaduje trvalou expanzi výroby a spotřeby.	Ekonomické, environmentální, sociální a zdravotní krize způsobené pandemií ohrožují přežití lidstva.	Globální problémy vyžadují globální řešení. Posílení úlohy a vlivu vědy. Užší vědecká spolupráce při řešení základních globálních problémů (včetně pandemií).

Zdroj: Cizelj Boris (2021), upraveno autorem

⁴⁷ VUCA je zkratka slov Volatility, Uncertainty, Complexity a Ambiguity (Volatilita, nejistota, složitost, nejednoznačnost).

Koronavirová krize dále ukazuje, že bez globalizace nemůže uspět ani věda, ani nové technologie, neboť všechny tyto globální hrozby jsou společné celému lidstvu a mohou být trvale omezeny pouze globální kooperací. Pokračující proces globalizace lze očekávat v některých odvětvích, jako je sdílení informací, výzkumná vědecká spolupráce, správa, virtualizace komunikací a koordinace ve zdravotnictví. Naopak deglobalizační tendence jsou pozorovány v případě mezinárodního obchodu. Vedle zpomalování a eliminace některých zbytečných obchodních toků poklesne i objem přímých zahraničních investic a návratu části výroby do domovských států. Např. vlivem pandemie může být znárodněna výroba některých strategických zdravotnických produktů a léků.

Nelze však obecně tvrdit, že za nekontrolované šíření nemoci může globalizace. Ta nepochybně přispěla a poskytla nástroj pro rychlé šíření nemoci COVID-19, není však zodpovědná za pandemii jako takovou. Pandemie byla naopak akcelerátorem změn, které již v globální ekonomice probíhaly. Intenzivnější mezinárodní vědecká a politická spolupráce se již ukázala být řešením alespoň pro omezení pandemie, pomohla například při vývoji vakcíny a při imunizaci obyvatelstva. Očkování však musí probíhat současně a koordinovaně v celosvětovém měřítku, neboť pandemie není pod kontrolou nikde, pokud není pod kontrolou všude.

Pandemie bude dále akcelerovat především globalizací trhu práce. Vznikne globální pracovní trh, který nebude potřebovat fyzickou migraci, ale pouze pokročilé síťové technologie pro vzdálenou komunikaci a kooperaci. Pracovníci zůstanou ve svých domovech, a zároveň budou pracovat ve vzdálených „kancelářích“. Tento trend lze již v současnosti pozorovat v jistých odvětvích jako call centra nebo vývoj softwaru, nyní se však stane mnohem běžnější⁴⁸. Koneckonců určitá paralela tu existuje s distančním vzděláváním na vysokých školách.

Poučením z koronavirové pandemie není to, že globalizace selhala, ale navzdory svým výhodám a silným stránkám ji lze považovat stále za velmi křehkou. Skutečný problém je totiž hluboce systémový a odráží naši společnost, ve které žijeme. A ačkoliv lze očekávat vlivem soupeření dvou hegemónů USA a Číny ztráty hodnotových řetězců, globalizace bude nadále probíhat hlavně skrze mobilitu na trhu práce.

⁴⁸ MILANOVIC, Branko. *The first global event in the history of humankind* [online]. Social Europe, 2020 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://socialeurope.eu/the-first-global-event-in-the-history-of-humankind>>

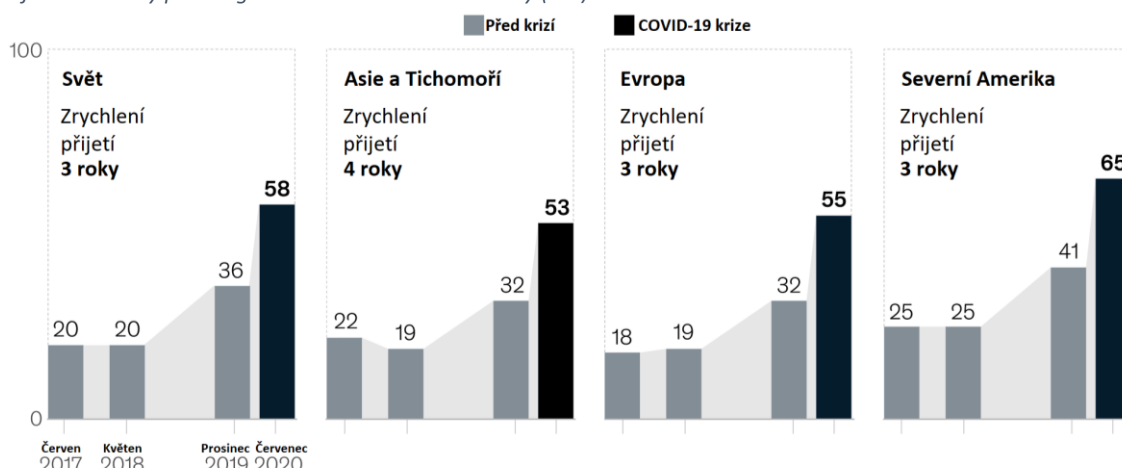
5.3 Vliv pandemie na digitalizaci

Pandemie COVID-19 vedla převážně k vážným celosvětovým, sociálním a hospodářským poruchám. Způsobila však také několik pozitivních věcí jako je dočasné snížení emisí znečišťujících látek a skleníkových plynů, a především urychlila proces zavádění digitálních technologií. Za pouhých několik měsíců přinesla roky změn ve způsobu online vzdělávání a podnikání firem ve všech odvětvích a regionech. Určitý pozitivní dopad má krize COVID-19 také na budoucnost vědy, technologií a inovací a jejich politik. Například virtuální komunikační a konferenční nástroje umožnily nové formy spolupráce, výměny znalostí a poskytování školení během pandemie.

Příprava na dlouhotrvající krizi COVID-19 nebo jiné budoucí negativní šoky může zároveň urychlit další digitalizaci, automatizaci a zavádění dalších technologií a postupů v podnikání. Otřesy způsobené pandemií COVID-19 by mohly také podnítit investice do internetu věcí (IoT) a technologií blockchain, které pomohou zvýšit transparentnost dodavatelských řetězců a důvěru v ně. K automatizaci procesů může navíc dále přispět obava z možných obchodních překážek a přesun výroby zpět do zemí s drahou pracovní silou. V této souvislosti bude mít zásadní význam také zvýšení digitální bezpečnosti a ochrany soukromí. Práce na dálku během COVID-19 způsobila, že systémy jsou zranitelnější vůči kybernetickým útokům. Rozšířily se online podvody a kyberzločinci podnikli útoky na nemocnice, výzkumná centra a kritickou infrastrukturu. Tato rizika rovněž zvyšují motivaci k urychlenému zavádění postupů kybernetické bezpečnosti⁴⁹.

Na téma dopadu pandemie na digitalizaci provedla společnost McKinsey & Company (2020) globální průzkum mezi vedoucími pracovníky. Výsledky ukázaly, že jejich společnosti urychlily digitalizaci interakcí se zákazníky a dodavatelskými řetězci a interních operací o tři až čtyři roky (viz graf 84). Přijetí digitálních technologií zaznamenalo obrovský skok jak na úrovni organizace, tak na úrovni odvětví.

Graf 84 Průměrný podíl digitálních interakcí se zákazníky (v %)

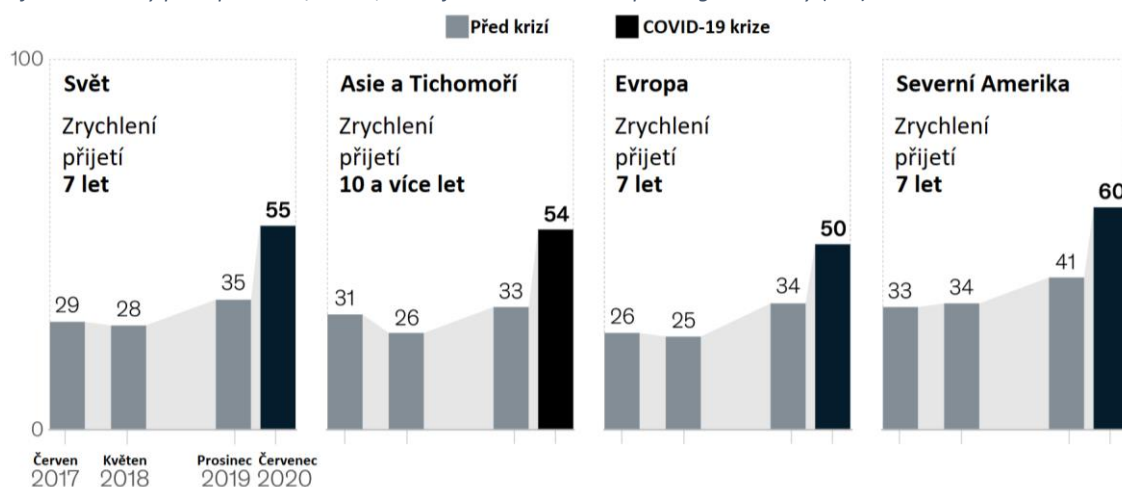
Zdroj: McKinsey & Company (2020), upraveno autorem

⁴⁹ How will COVID-19 reshape science, technology and innovation? [online]. OECD, 2021 [cit. 2021-8-8]. Dostupné z: <<https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/how-will-covid-19-reshape-science-technology-and-innovation-2332334d/>>

Během pandemie se tak spotřebitelé dramaticky přesunuli k online kanálům a společnosti a průmyslová odvětví na to obratem reagovaly. Z pohledu regionů je na tom nejlépe rozvinutá část Asie a Tichomoří, která překonala ostatní oblasti v rychlosti digitální interakce se zákazníky o jeden rok.

Ještě větší a překvapivější rozdíl je ve zrychlení tvorby digitálních nebo digitálně vylepšených nabídek. Výsledky napříč regiony naznačují, že tempo, jakým společnosti vyvíjejí tyto produkty a služby, se v průměru zvýšilo o sedm let. V rozvinuté Asii je tento skok ještě minimálně o tři roky větší, tedy 10 a více let. Během krize však společnosti spíše přeorientovaly svou nabídku, než aby během několika měsíců udělaly obrovské skoky ve vývoji produktů. Jedná se tedy většinou o částečně digitalizované produkty a služby, nikoli o jejich plně digitalizovanou verzi.

Graf 85 Průměrný podíl produktů/služeb, které jsou částečně nebo plně digitalizovány (v %)

Zdroj: McKinsey & Company (2020), upraveno autorem

Společnosti dále reagovaly na řadu změn souvisejících s COVID-19 v průměru 20 až 25krát rychleji, než se očekávalo. V případě práce na dálku byla reakce 43krát rychlejší, než by bylo v případě, kdyby žádná pandemie nebyla. Předtím by jim trvalo v průměru více než rok, než by zavedli takovou úroveň práce na dálku, jaká nastala během krize (viz graf 86).

Graf 86 Doba potřebná k reakci na změny nebo k jejich provedení (počet dní)

	Očekávané	Skutečné	Faktor zrychlení, násobek
Nárůst práce na dálku a/nebo spolupráce	454	10,5	43
Rostoucí poptávka zákazníků po online nákupu/službách	585	21,9	27
Rostoucí využívání pokročilých technologií v provozu	672	26,5	25
Rostoucí využívání pokročilých technologií při rozhodování o podnikání	635	25,4	25
Mění se potřeby/očekávání zákazníků	511	21,3	24
Rostoucí migrace aktiv do cloudu	547	23,2	24
Změna vlastnictví dodávek na poslední míli	573	24,4	23
Nárůst praxe nearshoringu a/nebo insourcingu	547	26,6	21
Zvýšené výdaje na zabezpečení dat	449	23,6	19
Vytváření nadbytečných kapacit v dodavatelském řetězci	537	29,6	18

■ Organizační změny ■ Změny v celém odvětví

Zdroj: McKinsey & Company (2020), upraveno autorem

Diskuse

Po prudkém hospodářském propadu v roce 2020 v důsledku celosvětové pandemie COVID-19 začíná světová ekonomika mimořádně silné, ale nerovnoměrné oživení. Zatímco naprostá většina vyspělých ekonomik se zotavuje, mnoho nejchudších zemí světa je stále vážně postiženo. Ve vyspělých ekonomikách pokračuje zavádění účinných vakcín, které umožňují postupné obnovení kontaktně náročnějších činností. Zároveň další fiskální stimuly v roce 2021 pomáhají zvyšovat poptávku, snižovat nevyužité kapacity a snižovat rizika dlouhodobých negativních následků pandemie. Naproti tomu v mnoha rozvíjejících se tržních ekonomikách bude pomalé zavádění očkování brzdit potenciální růst, a to zejména v těch zemích, kde je omezený fiskální prostor. V souvislosti s vývojem viru tedy stále přetrvává značná nejistota. Existuje totiž možnost vzniku nových nakažlivějších a smrtelnějších variant, které budou odolnější vůči stávajícím vakcínám, pokud nebude ve všech zemích rychle a plně zavedeno účinné očkování.

OECD (2021) předpokládá pro rok 2021 celosvětový růst HDP o 5,75 % a v roce 2022 o téměř 4,5 %. Světová ekonomika se tak vrátí na úroveň aktivity před pandemií, avšak do konce roku 2022 bude stále zaostávat za očekáváním před krizí. K růstu přispělo především silné oživení velkých ekonomik jako jsou Spojené státy americké a Čína. Ta například jako jediná velká ekonomika zaznamenala růst i v koronavirem zasaženém roce 2020. V letech 2021 a 2022 by poté měla na této trajektorii nadále zůstat a být tahounem globálního růstu. Některé další rozvíjející se tržní ekonomiky, včetně Indie, mohou mít i nadále velké výpadky HDP oproti očekávání před pandemií a předpokládá se, že po odeznění dopadu viru porostou velmi příznivým tempem.

Ve vyspělých ekonomikách by mělo být dále zachováno současné velmi uvolněné nastavení měnové politiky a mělo by být umožněno dočasné překročení celkové (cílené) inflace za splnění předpokladu omezení základních cenových tlaků. Stejně tak pokračující podpora příjmů domácností a podniků je opodstatněná, dokud očkování neumožní výrazné uvolnění omezení vysoce kontaktních činností. Tato opatření by se měla zaměřit především na pomoc lidem a podnikům, které jsou stále postiženy omezeními v oblasti veřejného zdraví. Podpora fiskální politiky by dále měla být závislá na stavu ekonomiky. Vzhledem k rozsahu současné volné kapacity je výrazná stimulace fiskální politiky prováděná v roce 2021 vhodná. Nicméně v roce 2022 se očekává zmírnění podpory v souvislosti s tím, jak se budou různá odvětví ekonomiky postupně otevírat.

Také World Bank ve své publikaci *Global Economic Prospects* z června 2021 předpokládá zlepšení vyhlídek světové ekonomiky, ale v různých ekonomikách v různé míře. Dle odhadu banky by měl globální růst v roce 2021 dosáhnout 5,6 % (ve srovnání s OECD pesimističtější odhad). Růst se však soustřeďuje do několika velkých ekonomik, přičemž většina rozvíjejících se tržních a rozvojových ekonomik zaostává. World Bank (2021) dále přikládá velkou důležitost také problematice zadlužení. V posledním desetiletí došlo k největšímu, nejrychlejšímu a nejrozsáhlejšímu nárůstu zadlužení na celém světě. Pandemie, která v mnoha ekonomikách podnítila nebývalý nárůst vládního dluhu, tento trend ještě zesílila. Tento vývoj poukazuje na důležitost pečlivého využívání výdajů financovaných z dluhu. Zejména v zemích, které zavedly rozsáhlou fiskální podporu, je nezbytné umožnit efektivní tok kapitálu pro produktivní využití.

Tyto úkoly jsou obzvláště důležité pro nízkopříjmové státy, z nichž polovina čelila dluhové tísní nebo byla vystavena vysokému riziku jejího vzniku ještě před vypuknutím pandemie. Bude tak zapotřebí pokračování v celosvětové spolupráci, aby bylo možné nejchudším zemím odpustit dluhy a financovat investice potřebné k podpoře a udržení dlouhodobého růstu.

Pandemie COVID-19 také poprvé po celé generaci zvrátila pokrok ve snižování chudoby ve světě a prohloubila problémy spojené s nedostatkem potravin a jejími rostoucími cenami pro mnoho milionů lidí. To se týká zejména nejchudších zemí a populací, kde mohou vyšší ceny potravin ohrozit skutečné příjmy domácností.

IMF (2021) je naopak ze tří organizací nejoptimističtější. V roce 2021 prognózuje růst světové ekonomiky o 6 % a v roce 2022 o 4,4 %. Dle IMF bude nutný individuální přístup, přičemž politiky budou muset být přizpůsobeny fázi pandemie, síle hospodářského oživení a sociální a ekonomické situaci jednotlivých zemí. Dokud pandemie trvá, měly by politiky upřednostňovat výdaje na zdravotní péči a zdravotnickou infrastrukturu spolu s dobře cílenou fiskální podporou postižených domácností a firem. S postupujícím oživením a normalizací podmínek na trhu práce by se měla cílená podpora postupně snižovat, aby se předešlo náhlým propadům. Dále bude třeba věnovat zdroje na zvrácení ztrát ve vzdělávání dětí, které během pandemie ztratily čas výuky, například prostřednictvím zvýšených výdajů na vzdělávání. A jakmile zdravotní krize skončí, může se politické úsilí více zaměřit na budování odolných a ekologičtějších ekonomik. Mezi priority by měly patřit také investice na posílení sociální pomoci s cílem zastavit rostoucí nerovnost a přizpůsobení se digitalizovanější ekonomice a řešení převisu dluhů.

Na mezinárodní scéně musí poté země především spolupracovat, aby zajistily plošné očkování po celém světě. Vakcinační průmysl se snaží vyrobit trojnásobek množství vakcín, než se vyrábí v běžném roce. Přístup k vakcínám je také hluboce nespravedlivý, přičemž země s vysokými příjmy, kde žije 16 % světové populace, mají předplaceno 50 % dávek. Země budou muset spolupracovat, aby vyřešily úzká místa ve výrobě, zvýšily produkci a zajistily všeobecný přístup k vakcínám pro všechny obyvatele na světě.

Závěr

Diplomová práce se zabývala zhodnocením dopadu celosvětové pandemie COVID-19 na vyspělé země G7 a Českou republiku a na státy v uskupení BRICS, jenž celkově reprezentují přes 70 % globální ekonomiky. Pro vyhodnocení dopadu bylo nejprve nutné identifikovat charakter šoku, neboť na správném posouzení je pak závislá adekvátní reakce tvůrců hospodářské politiky. V případě globální koronavirové pandemie je nutnost správné interpretace charakteru šoku o to důležitější, neboť se jedná o krizi, která nemá v moderních ekonomických dějinách obdoby. V období počáteční nejistoty v první polovině roku 2020 bylo zřejmé, že cílem téměř všech vlád byla masivní fiskální expanze doprovázená uvolňováním měnových podmínek v podobě snížení úrokových sazeb, jejíž podstatou bylo zabránit nepříznivým sociálním a ekonomickým dopadům. Výsledky práce ukazují, že mnoho zemí ve snaze odvrátit katastrofické dopady na hospodářství poskytlo rozsáhlou fiskální podporu v astronomických výškách. Stejně tak monetární politika často akomodativně doprovázela fiskální politiku podporou přístupu k likvidě a zajištěním příznivých a stabilních podmínek financování pro dotčené aktéry trhu, tedy pro domácnosti a firmy.

Pandemie byla také akcelerátorem změn, které již v globální ekonomice probíhaly. Intenzivnější mezinárodní vědecká a politická spolupráce se již ukázala být řešením alespoň pro omezení pandemie, pomohla například při vývoji vakcíny a při imunizaci obyvatelstva. Očkování však musí probíhat současně a koordinovaně v celosvětovém měřítku, neboť pandemie není pod kontrolou nikde, pokud není pod kontrolou všude. Na mezinárodní scéně budou tedy muset jednotlivé státy spolupracovat, aby vyřešily úzká místa ve výrobě, zvýšily produkci a zajistily všeobecný přístup k vakcínám pro všechny obyvatele na světě. Pandemie bude dále akcelerovat především globalizací trhu práce. Vznikne globální pracovní trh, který nebude potřebovat fyzickou migraci, ale pouze pokročilé síťové technologie pro vzdálenou komunikaci a kooperaci. Pracovníci zůstanou ve svých domovech a zároveň budou pracovat ve vzdálených kancelářích. Tento trend lze již v současnosti pozorovat v jistých odvětvích jako call centra nebo vývoj softwaru, nyní se však stane mnohem běžnější. Dalším pozitivním efektem je dočasné snížení emisí znečišťujících látek a skleníkových plynů a především urychlení procesu zavádění digitálních technologií. Za pouhých několik měsíců přinesla pandemie roky změn ve způsobu online vzdělávání a podnikání firem ve všech odvětvích a regionech.

Pandemie COVID-19 také zvrátila pokrok ve snižování chudoby ve světě a prohloubila problémy spojené s nedostatkem potravin a jejími rostoucími cenami pro mnoho milionů lidí. To se týká zejména nejchudších zemí a populací, kde mohou vyšší ceny potravin ohrozit skutečné příjmy domácností. V posledním desetiletí došlo rovněž k největšímu, nejrychlejšímu a nejrozsáhlejšímu nárůstu zadlužení na celém světě. Pandemie, která v mnoha ekonomikách podnítila nebývalý nárůst vládního dluhu, tento trend ještě zesílila. Tento vývoj poukazuje na důležitost pečlivého využívání výdajů financovaných z dluhu. Zejména v zemích, které zavedly rozsáhlou fiskální podporu, je nezbytné umožnit efektivní tok kapitálu pro produktivní využití. Tyto úkoly jsou obzvláště důležité pro země s nízkým příjmem, z nichž polovina čelila dluhové tísní nebo byla vystavena vysokému riziku jejího vzniku ještě před vypuknutím pandemie. Bude tak zapotřebí pokračování v celosvětové spolupráci, aby bylo možné nejchudším zemím odpustit dluhy a financovat investice potřebné k podpoře a udržení dlouhodobého růstu.

Seznam použité literatury

1. ADAM, T., MICHL, A., *První odhad dopadů pandemie COVID-19 na ekonomiku ČR. ČNB* [online]. 2021 [cit. 2021-7-8]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/en/about_cnb/cnblog/The-Rushin-An-Index-of-Czech-Economic-Activity/>
2. *ANNUAL REPORT* [online]. Reserve bank of India, 2021 [cit. 2021-8-1]. Dostupné z: <<https://rbi.org.in/scripts/AnnualReportPublications.aspx?Id=1315>>
3. *Aircraft Deliveries in Steep Descent Amid COVID-19 Crisis* [online]. Statista.com, 2020 [cit. 2021-8-3]. Dostupné z: <<https://www.statista.com/chart/19713/airbus-vs-boeing-deliveries/>>
4. *Brazil GDP Annual Growth Rate* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/brazil/government-debt-to-gdp>>
5. *Brazil Unemployment Rate* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/brazil/unemployment-rate>>
6. *Brazil Government Debt to GDP* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/brazil/government-debt-to-gdp>>
7. *BRICS* [online]. Wikipedia [cit. 2021-7-30]. Dostupné z: <<https://en.wikipedia.org/wiki/BRICS>>
8. BRŮHA, Jan, Martin MOTL a Jaromír TONNER. *Vyhodnocení dopadů pandemie na hlavní ekonomiky světa: Krize nabídky nebo poptávky?* ČNB [online]. [cit. 2021-7-18]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/cnblog/Vyhodnoceni-dopadu-pandemie-na-hlavni-ekonomiky-sveta-Krize-nabidky-nebo-poptavky/#>
9. *Canada GDP Annual Growth Rate* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/canada/gdp-growth-annual>>
10. *Canada Unemployment Rate* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/canada/unemployment-rate>>
11. *Canada Government Gross Debt to GDP* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/canada/government-debt-to-gdp>>
12. *China GDP Annual Growth Rate* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/china/gdp-growth-annual>>
13. *China Unemployment Rate* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/china/unemployment-rate>>
14. *China: National debt from 2016 to 2026* [online]. Statista.com, 2021 [cit. 2021-8-1]. Dostupné z: <<https://www.statista.com/statistics/531423/national-debt-of-china/>>
15. *Countries With The Largest Aging Population In The World* [online]. WorldAtlas, 2017 [cit. 2021-7-26]. Dostupné z: <<https://www.worldatlas.com/articles/countries-with-the-largest-aging-population-in-the-world.html>>
16. *Coronavirus infections rising exponentially in England – REACT study* [online]. Imperial College London, 2021 [cit. 2021-7-4]. Dostupné z: <<https://www.imperial.ac.uk/news/224113/coronavirus-infections-rising-exponentially-england-react/>>
17. *COVID-19 Tests the Resilience of the Global Aerospace Industry* [online]. MexicoNow, 2020 [cit. 2021-8-2]. Dostupné z: <<https://mexico-now.com/covid-19-tests-the-resilience-of-the-global-aerospace-industry/>>
18. *COVID-19 advice for the public: Getting vaccinated* [online]. WHO, 2021 [cit. 2021-7-4]. Dostupné z: <<https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/covid-19-vaccines/advice>>
19. *COVID-19 Data Repository by the Center for Systems Science and Engineering (CSSE)* [online]. Johns Hopkins University, 2021 [cit. 2021-7-4]. Dostupné z: <<https://github.com/CSSEGISandData/COVID-19>>

20. *COVID-19 situation update worldwide, as of week 25* [online]. ECDC [cit. 2021-7-7]. Dostupné z: <<https://www.ecdc.europa.eu/en/geographical-distribution-2019-ncov-cases>>
21. *COVID-19: Přehled aktuální situace v ČR* [online]. Ministerstvo zdravotnictví České republiky, 2021 [cit. 2021-7-7]. Dostupné z: <<https://onemocneni-aktualne.mzcr.cz/covid-19>>
22. *Czech Republic GDP Annual Growth Rate* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/czech-republic/gdp-growth-annual>>
23. *Czech Republic GDP Growth Rate* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/czech-republic/gdp-growth>>
24. *Czech Republic GDP Government Debt to GDP* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/czech-republic/government-debt-to-gdp>>
25. DAMM, Christoph. *These are the world's most innovative countries*. The US isn't even in the top 5. [online]. Business Insider, 2020 [cit. 2021-7-28]. Dostupné z: <<https://www.businessinsider.com/these-are-the-10-most-innovative-countries-bloomberg-says-2020-1?IR=T>>
26. *Dvě vlny pandemie vyhnaly e-commerce k 26% meziročnímu růstu, Češi nechali v e-shopech 196 miliard korun* [online]. APEK, 2021 [cit. 2021-7-10]. Dostupné z: <<https://onas.heureka.cz/dve-vlny-pandemie-vyhnyly-e-commerce-k-26-mezirocnimu-rustu-cesi-nechali-v-e-shopech-196-miliard-korun>>
27. *Economic Forecast Summary (May 2021)* [online]. OECD, 2021 [cit. 2021-7-28]. Dostupné z: <<https://www.oecd.org/economy/united-kingdom-economic-snapshot/>>
28. *European Union GDP Annual Growth Rate* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/european-union/gdp-annual-growth-rate>>
29. *Euro Area GDP Annual Growth Rate* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/euro-area/gdp-growth-annual>>
30. *France GDP Annual Growth Rate* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/france/gdp-growth-annual>>
31. *France Unemployment Rate* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/france/unemployment-rate>>
32. *France Government Debt to GDP* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/france/government-debt-to-gdp>>
33. *GDP growth (annual %) - Czech Republic* [online]. World Bank, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=CZ>>
34. *GDP growth (annual %) - World* [online]. World Bank, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=1W>>
35. *Germany GDP Annual Growth Rate* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/germany/gdp-growth-annual>>
36. *Germany Public Debt* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/germany/government-debt>>
37. *Germany Unemployment Rate* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/germany/unemployment-rate>>
38. *Global Economic Prospects, June 2021* [online]. June 2021. World Bank, 2021 [cit. 2021-8-7]. ISBN 978-1-4648-1665-9. Dostupné z: <<https://www.worldbank.org/en/publication/global-economic-prospects>>
39. *Global value chains: Efficiency and risks in the context of COVID-19* [online]. OECD, 2021 [cit. 2021-8-4]. Dostupné z: <<https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/global-value-chains-efficiency-and-risks-in-the-context-of-covid-19-67c75fdc/>>
40. *Globalization: Threat or Opportunity?* [online]. IMF, 2000 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://www.imf.org/external/np/exr/ib/2000/041200to.htm>>

41. *Government of Canada* [online]. Overview of Canada's COVID-19 Economic Response Plan, 2021 [cit. 2021-7-30]. Dostupné z: <<https://www.canada.ca/en/department-finance/services/publications/economic-fiscal-snapshot/overview-economic-response-plan.html>>
42. *Group of Seven* [online]. Wikipedia, 2021 [cit. 2021-7-30]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Group_of_Seven>
43. *How COVID-19 has pushed companies over the technology tipping point—and transformed business forever* [online]. McKinsey & Company, 2020 [cit. 2021-8-8]. Dostupné z: <<https://www.mckinsey.com/business-functions/strategy-and-corporate-finance/our-insights/how-covid-19-has-pushed-companies-over-the-technology-tipping-point-and-transformed-business-forever>>
44. *How has Russia's economy fared in the pandemic era?* [online]. World Bank, 2021 [cit. 2021-7-31]. Dostupné z: <<https://www.worldbank.org/en/news/opinion/2021/06/08/how-has-russia-s-economy-fared-in-the-pandemic-era>>
45. *How Will China Respond to Rising Inflation?* [online]. The Diplomat, 2021 [cit. 2021-8-1]. Dostupné z: <<https://thediplomat.com/2021/05/how-will-china-respond-to-rising-inflation/>>
46. *How will COVID-19 reshape science, technology and innovation?* [online]. OECD, 2021 [cit. 2021-8-8]. Dostupné z: <<https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/how-will-covid-19-reshape-science-technology-and-innovation-2332334d/>>
47. *In conversation: The impact of COVID-19 on capital markets* [online]. McKinsey & Company, 2021 [cit. 2021-8-4]. Dostupné z: <<https://www.mckinsey.com/business-functions/strategy-and-corporate-finance/our-insights/in-conversation-the-impact-of-covid-19-on-capital-markets>>
48. *India: National debt from 2016 to 2026* [online]. Statista.com, 2021 [cit. 2021-8-1]. Dostupné z: <<https://www.statista.com/statistics/531619/national-debt-of-india/>>
49. *India GDP Annual Growth Rate* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/india/gdp-growth-annual>>
50. *India Unemployment Rate* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/india/unemployment-rate>>
51. *Indian Pharmaceutical Industry* [online]. Indian brand equity foundation, 2021, Jul. 28 [cit. 2021-8-1]. Dostupné z: <<https://www.ibef.org/industry/pharmaceutical-india.aspx>>
52. *Italy GDP Annual Growth Rate* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/italy/gdp-growth-annual>>
53. *Italy Unemployment Rate* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/italy/unemployment-rate>>
54. *Italy Government Debt to GDP* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/italy/government-debt-to-gdp>>
55. *Italy loses almost one million jobs in a year to the coronavirus crisis* [online]. The Local, 2021 [cit. 2021-7-30]. Dostupné z: <<https://www.thelocal.it/20210406/italy-loses-almost-one-million-jobs-in-a-year-to-the-coronavirus-crisis/>>
56. *Japan GDP Annual Growth Rate* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/japan/gdp-growth-annual>>
57. *Japan General Government Gross Debt to GDP* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/japan/government-debt-to-gdp>>
58. *Japan Unemployment Rate* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/japan/unemployment-rate>>
59. KIRKA, Danica. *UK economy suffers biggest drop since 1709* [online]. AP News, 2021 [cit. 2021-7-27]. Dostupné z: <<https://apnews.com/article/coronavirus-pandemic-economy-4f0b6285a57c8b2929e2aceb864e7675>>

60. KOMÁREK, Luboš, Pavla NETUŠILOVÁ, Petr POLÁK a Iveta POLÁŠKOVÁ. *Reakce fiskální politiky na COVID-19 aneb jak z krize rychle ven* [online]. ČNB, 2020 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/cnblog/Reakce-fiskalni-politiky-na-COVID-19-aneb-jak-z-krize-rychle-ven/>
61. KUBAL, Michal a Vojtěch GIBIŠ. *Pandemie*. Praha: Kniha Zlin, 2020, 648 s. IN. ISBN 978-80-7662-075-9.
62. MALLAPATY, Smriti. *Where did COVID come from? WHO investigation begins but faces challenges*. [online]. Nature. 2020-11-11, roč. 587, čís. 7834, s. 341–342. [cit. 2021-7-4]. Dostupné z: <<https://www.nature.com/articles/d41586-020-03165-9>>
63. MATĚJKOVÁ, Lucie. *Měnová politika centrálních bank v reakci na epidemii koronaviru* [online]. ČNB, 2020 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/cnblog/Menov-politika-centralnich-bank-v-reakci-na-epidemii-koronaviru/>
64. MILANOVIC, Branko. *The first global event in the history of humankind* [online]. Social Europe, 2020 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://socialeurope.eu/the-first-global-event-in-the-history-of-humankind>>
65. *OECD ECONOMIC OUTLOOK, MAY 2021* [online]. OECD, 2021 [cit. 2021-8-7]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/economic-outlook/>
66. *OECD Economic Outlook, Volume 2021 Issue 1* [online]. OECD, 2021 [cit. 2021-8-8]. Dostupné z: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/edfbca02-en/1/3/1/index.html?itemId=/content/publication/edfbca02-en&_ga=2.23068924.750847351.1628326281-1875432875.1627240139&_csp=db1589373f9d2ad2f9935628d9528c9b&itemIGO=oecd&itemContentType=book>
67. PRAMUK, Jacob. *House passes \$1.9 trillion Covid relief bill, sends it to Biden to sign*. [online]. CNBC. 2021-03-10. Dostupné z: <<https://www.cnn.com/2021/03/10/stimulus-update-house-passes-1point9-trillion-covid-relief-bill-sends-to-biden.html>>
68. Rabobank. *COVID-19 has a devastating impact on Italy's economy* [online]. Rabobank, 2020 [cit. 2021-7-29]. Dostupné z: <<https://economics.rabobank.com/publications/2020/july/covid-19-devastating-impact-on-italy-economy/>>
69. *Reported Cases and Deaths by Country or Territory* [online]. worldometers, 2021 [cit. 2021-7-4]. Dostupné z: <<https://www.worldometers.info/coronavirus/#countries>>
70. *Russia GDP Annual Growth Rate* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/russia/gdp-growth-annual>>
71. *Russia Unemployment Rate* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/russia/unemployment-rate>>
72. *Russia Government Debt to GDP* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/russia/government-debt-to-gdp>>
73. RYŠAVÁ, Michaela. *Boj pandemie COVID-19 vs. letecká doprava má prozatím jasného vítěze: čelíme historické změně?* [online]. ČNB, 30. 11. 2020 [cit. 2021-8-3]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/cnblog/Boj-pandemie-COVID-19-vs.-letecka-doprava-ma-prozatim-jasneho-viteze-celime-historicke-zmene/>
74. SABAHELZAIN, Majdi M, Kenneth HARTIGAN-GO a Heidi LARSON. *The politics of Covid-19 Vaccine Confidence* [online]. sciencedirect.com, 16 June 2021, 11 p. [cit. 2021-7-5]. Dostupné z: <<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0952791521000753>>
75. *Share of people who received at least one dose of COVID-19 vaccine* [online]. Our World in Data, 2021 [cit. 2021-7-5]. Dostupné z: <<https://ourworldindata.org/covid-vaccinations>>
76. SIMOLA, Heli. *The impact of Covid-19 on global value chains* [online]. Bank of Finland, 2021 [cit. 2021-8-4]. Dostupné z: <<https://www.suerf.org/suer-policy-brief/22639/the-impact-of-covid-19-on-global-value-chains>>

77. *South Africa issues Eskom rescue scheme, but debt problems linger* [online]. Aljazeera, 2019 [cit. 2021-7-31]. Dostupné z: <<https://www.reuters.com/article/uk-safrica-budget-poll-idUSKBN2AJ14T>>
78. *South Africa GDP Annual Growth Rate* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/south-africa/gdp-growth-annual>>
79. *South Africa Unemployment Rate* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/south-africa/unemployment-rate>>
80. *South Africa Government Debt to GDP* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/south-africa/government-debt-to-gdp>>
81. *Symptoms of COVID-19* [online]. CDC, 2021 [cit. 2021-7-4]. Dostupné z: <<https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/symptoms-testing/symptoms.html>>
82. *The great acceleration* [online]. McKinsey & Company, 2020 [cit. 2021-8-6]. Dostupné z: <<https://www.mckinsey.com/business-functions/strategy-and-corporate-finance/our-insights/the-great-acceleration>>
83. *These Could Be the World's Biggest Economies by 2030*. Bloomberg.com [online]. USA: Bloomberg, 2019 [cit. 2021-07-30]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-01-08/world-s-biggest-economies-seen-dominated-by-asian-ems-by-2030>
84. *Tracking SARS-CoV-2 variants* [online]. WHO, 2021 [cit. 2021-7-4]. Dostupné z: <<https://www.who.int/en/activities/tracking-SARS-CoV-2-variants/>>
85. *United Kingdom GDP Annual Growth Rate* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/united-kingdom/gdp-growth-annual>>
86. *United Kingdom Unemployment Rate* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/united-kingdom/unemployment-rate>>
87. *United Kingdom Public Sector Net Debt to GDP* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/united-kingdom/government-debt-to-gdp>>
88. *United States GDP Annual Growth Rate* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/united-states/gdp-growth-annual>>
89. *United States Unemployment Rate* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-25]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/united-states/unemployment-rate>>
90. *United States Gross Federal Debt to GDP* [online]. Trading Economics, 2021 [cit. 2021-7-25]. Dostupné z: <<https://tradingeconomics.com/united-states/government-debt-to-gdp>>
91. *Výhled české ekonomiky na rok 2021* [online]. 2021, 20 s. Deloitte [cit. 2021-7-13]. Dostupné z: <<https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/cz/Documents/about-deloitte/deloitte-vyhled-ceske-ekonomiky-na-2021.pdf>>
92. *Vývoj ekonomiky české republiky, rok 2020* [online]. 2021. Český statistický úřad [cit. 2021-7-13]. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/documents/10180/125507847/320193-20q4a.pdf/43a6b1d3-d11d-47bb-afb0-92543a8546b5?version=1.1>>
93. *Weekly development of the Dow Jones Industrial Average index from January 2020 to July 2021* [online]. Statista, 2021 [cit. 2021-7-25]. Dostupné z: <<https://www.statista.com/statistics/1104278/weekly-performance-of-djia-index/>>
94. *World Economic Outlook, April 2021* [online]. IMF, 2021 [cit. 2021-8-7]. ISBN 978-1-51357-502-5. Dostupné z: <<https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2021/03/23/world-economic-outlook-april-2021>>
95. YEYATI, Eduardo Levy a Federico FILIPPINI. *Social and economic impact of COVID-19* [online]. Brookings.edu, 2021 [cit. 2021-7-20]. Dostupné z: <<https://www.brookings.edu/research/social-and-economic-impact-of-covid-19/>>

Seznam grafů

Graf 1 Kumulativní potvrzené případy podle zemí k 23. června 2021	7
Graf 2 Distribuce případů COVID-19 po celém světě k 25. týdnu roku 2021.....	14
Graf 3 Trendový profil potvrzených případů COVID-19 k 30. červnu 2021	17
Graf 4 Celkový počet osob s COVID-19 dle krajů ČR k 7. červenci 2021	18
Graf 5 Vývoj HDP v průběhu globální finanční krize a pandemické krize	20
Graf 6 Průmyslová produkce v průběhu globální finanční krize a pandemické krize	21
Graf 7 Míra úspor domácností v průběhu globální finanční krize a pandemické krize	21
Graf 8 Inflace (CPI) v průběhu globální finanční krize a pandemické krize.....	22
Graf 9 Velikost fiskálních opatření vzhledem k HDP vybraných zemí (v %).....	24
Graf 10 Globální růst HDP v historické perspektivě.....	27
Graf 11 Růst globálního HDP za období 1961–2020 (% ročně).....	27
Graf 12 Roční míra růstu HDP ČR za období 2018–2021 (čtvrtletně v %).....	28
Graf 13 Mezičtvrtletní míra růstu HDP ČR za období 2018–2021.....	28
Graf 14 Růst HDP ČR za období 1991–2021.....	29
Graf 15 Roční míra růstu HDP ČR po čtvrtletích v % za období 2018–2021	29
Graf 16 Růst hrubé přidané hodnoty a příspěvky jednotlivých odvětví	30
Graf 17 Roční zaměstnanost a míra nezaměstnanosti.....	31
Graf 18 Vývoj inflace za období 2010–2020	31
Graf 19 Vývoj dluhu vládního sektoru k HDP za období 2011–2020	32
Graf 20 Index ekonomické aktivity pro ČR, mezičtvrtletní změny v % za období 2008–2021.....	34
Graf 21 Vývoj obratu internetového obchodování v ČR, vlastní zpracování	35
Graf 22 Skupina G7 (USA, Japonsko, Německo, Spojené království, Francie, Itálie, Kanada).....	36
Graf 23 Roční míra růstu HDP USA za období 2018–2021 (čtvrtletně v %)	37
Graf 24 Míra nezaměstnanosti USA za posledních 20 let (čtvrtletně v %)	38
Graf 25 Vývoj podílu vládního dluhu a vládních výdajů na HDP USA (v %).....	39
Graf 26 Prognóza vývoje HDP USA v mld. USD	39
Graf 27 Roční míra růstu HDP Japonska za období 2018–2021 (čtvrtletně v %)	40
Graf 28 Vývoj podílu vládního dluhu a vládních výdajů na HDP Japonska (v %).....	41
Graf 29 Míra nezaměstnanosti Japonska za posledních 20 let (čtvrtletně v %)	42
Graf 30 Prognóza vývoje HDP Japonska v mld. USD	42
Graf 31 Roční míra růstu HDP Německa za období 2018–2021 (čtvrtletně v %).....	43
Graf 32 Vývoj podílu vládního dluhu a vládních výdajů na HDP Německa (v %)	44
Graf 33 Míra nezaměstnanosti Německa za posledních 20 let (čtvrtletně v %)	44
Graf 34 Prognóza vývoje HDP Německa v mld. USD.....	45
Graf 35 Roční míra růstu HDP Spojeného království za období 2018–2021 (čtvrtletně v %)	46
Graf 36 Míra nezaměstnanosti Spojeného království za posledních 20 let (čtvrtletně v %)	46
Graf 37 Vývoj podílu vládního dluhu a vládních výdajů na HDP Spojeného království (v %).....	47
Graf 38 Prognóza vývoje HDP spojeného království v mld. USD	47
Graf 39 Roční míra růstu HDP Francie za období 2018–2021 (čtvrtletně v %)	48
Graf 40 Míra nezaměstnanosti Francie za posledních 20 let (čtvrtletně v %)	49
Graf 41 Vývoj podílu vládního dluhu a vládních výdajů na HDP Francie (v %).....	49
Graf 42 Prognóza vývoje HDP Francie v mld. USD	50
Graf 43 Roční míra růstu HDP Itálie za období 2018–2021 (čtvrtletně v %).....	51

Graf 44 Míra nezaměstnanosti Itálie za posledních 20 let (čtvrtletně v %)	51
Graf 45 Vývoj podílu vládního dluhu a vládních výdajů na HDP Itálie (v %)	52
Graf 46 Prognóza vývoje HDP Itálie v mld. USD	52
Graf 47 Roční míra růstu HDP Kanady za období 2018–2021 (čtvrtletně v %)	53
Graf 48 Míra nezaměstnanosti Kanady za posledních 20 let (čtvrtletně v %)	53
Graf 49 Vývoj podílu vládního dluhu na HDP Kanady za posledních 20 let (v %)	54
Graf 50 Prognóza vývoje HDP Kanady v mld. USD	54
Graf 51 BRICS (Brazílie, Rusko, Indie, Čína, Jižní Afrika).....	56
Graf 52 Roční míra růstu HDP Číny za období 2018–2021 (čtvrtletně v %).....	57
Graf 53 HDP růst – vybrané země	57
Graf 54 Míra nezaměstnanosti Číny za posledních 20 let (čtvrtletně v %)	58
Graf 55 Vládní dluh Číny v mld. USD (*predikce).....	59
Graf 56 Prognóza vývoje HDP Číny v mld. USD	59
Graf 57 Roční míra růstu HDP Indie za období 2018–2021 (čtvrtletně v %).....	60
Graf 58 Vládní dluh Indie v mld. USD (*predikce).....	61
Graf 59 Míra nezaměstnanosti Indie za poslední 2 roky (čtvrtletně v %).....	62
Graf 60 Prognóza vývoje HDP Indie v mld. USD.....	62
Graf 61 Roční míra růstu HDP Ruska za období 2018–2021 (čtvrtletně v %)	63
Graf 62 Míra nezaměstnanosti Ruska za posledních 20 let (čtvrtletně v %).....	64
Graf 63 Vývoj podílu vládního dluhu na HDP Ruska za posledních 20 let (v %).....	64
Graf 64 Prognóza vývoje HDP Ruska v mld. USD	65
Graf 65 Roční míra růstu HDP Brazílie za období 2018–2021 (čtvrtletně v %)	66
Graf 66 Míra nezaměstnanosti Brazílie za posledních 20 let (čtvrtletně v %)	66
Graf 67 Vývoj podílu vládního dluhu na HDP Brazílie za posledních 20 let (v %)	67
Graf 68 Prognóza vývoje HDP Brazílie v mld. USD	67
Graf 69 Roční míra růstu HDP Jihoafrické republiky za období 2018–2021 (čtvrtletně v %).....	68
Graf 70 Míra nezaměstnanosti Jihoafrické republiky za posledních 20 let (čtvrtletně v %).....	68
Graf 71 Vývoj podílu vládního dluhu na HDP Jihoafrické republiky za posledních 20 let (v %).....	69
Graf 72 Prognóza vývoje HDP Jihoafrické republiky v mld. USD.....	69
Graf 73 Vývoj světové osobní letecké dopravy za období 1945–2020	71
Graf 74 Celosvětové dodávky komerčních letadel Airbus a Boeing za období 2010–2020.....	72
Graf 75 Změna hodnoty dovozu z EU27, USA, Japonska (Q2 2020) a Číny (Q1 2020).....	74
Graf 76 Změna hodnoty dovozu z EU27, USA, Japonska a Číny za rok 2009	74
Graf 77 Vážené průměrné výnosy akcionářů podle odvětví od 19. února 2020 v %.....	75
Graf 78 Změna tržní kapitalizace od 19. 2. 2020 do 19. 2. 2021 pro skupinu Mega 25 v mld. USD	76
Graf 79 Porovnání sektorových výnosů roku 2020 s předchozím pětiletým obdobím 2014–2019.	77
Graf 80 Cena Bitcoinu od října 2013 do 3. srpna 2021 v USD.....	78
Graf 81 Země G20 – odhadované doby oživení HDP/obyv. na úroveň před pandemií	80
Graf 82 Vyspělé státy – odhadované doby oživení HDP/obyv. na úroveň před pandemií.....	80
Graf 83 Rozvíjející se státy – odhadované doby oživení HDP/obyv. na úroveň před pandemií	81
Graf 84 Průměrný podíl digitálních interakcí se zákazníky (v %)	85
Graf 85 Průměrný podíl produktů/služeb, které jsou částečně nebo plně digitalizovány (v %).....	86
Graf 86 Doba potřebná k reakci na změny nebo k jejich provedení (počet dní)	86

Seznam tabulek

Tabulka 1 Epidemie koronaviru v 21. století.....	8
Tabulka 2 Znepokojivé varianty SARS-CoV-2	9
Tabulka 3 Varianty SARS-CoV-2 hodné zájmu.....	10
Tabulka 4 Počet potvrzených případů a úmrtí podle kontinentů k 3. červenci 2021	14
Tabulka 5 Počet potvrzených případů a úmrtí podle států k 3. červenci 2021.....	16
Tabulka 6 Přehled aktuální situace v ČR k 7. červenci 2021	18
Tabulka 7 Cíle centrálních bank a změna sazeb během první vlny pandemie.....	26
Tabulka 8 Složení indexu Rushin	33
Tabulka 9 Státy G7 dle nominálního HDP a počtu obyvatel ke konci roku 2020	36
Tabulka 10 Hlavní makroekonomické ukazatele států G7	55
Tabulka 11 Státy BRICS dle nominálního HDP a počtu obyvatel ke konci roku 2020	56
Tabulka 12 Hlavní makroekonomické ukazatele států BRICS	70
Tabulka 13 Shrnutí faktorů pro a proti globalizaci a možná řešení	83

Evidence výpůjček

Prohlášení:

Dávám svolení k půjčování této diplomové práce. Uživatel potvrzuje svým podpisem, že bude tuto práci řádně citovat v seznamu použité literatury.

Jméno a příjmení: Viet Anh Nguyen

V Praze dne: 20. 08. 2021

Podpis:

Jméno	Oddělení/ Pracoviště	Datum	Podpis